

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΑΣ & ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

**«ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ
ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
ΚΑΙ ΡΕΘΥΜΝΟΥ. ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΠΑΡΟΥΣΑΣ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ»**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Εισηγήτριες : Καλλιόπη Σιγανού, Α.Μ. 651
Ευαγγελία Βαβουράκη, Α.Μ. 746**

Επιβλέπων καθηγητής : Νικόλαος Τριχάς

©
2013

~ 1 ~

**TECHNOLOGICAL EDUCATION INSTITUTE OF
CRETE**

SCHOOL OF MANAGEMENT AND ECONOMICS

DEPARTMENT OF COMMERCE & MARKETING

**« SPECIAL AND ALTERNATIVE
FORMS OF TOURISM IN THE PREFECTURES
OF HERAKLIO AND RETHYMNO.
INVESTIGATION OF THE CURRENT
SITUATION AND DEVELOPMENT
PERSPECTIVE »**

DIPLOMA THESIS

**Students: Kalliopi Siganou, 651
Evaggelia Vavouraki, 746**

Supervisor: Nikolaos Trihas

©

2013

~ 2 ~

Υπεύθυνη Δήλωση : Βεβαιώνω ότι είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της, είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην πτυχιακή εργασία. Επίσης έχω αναφέρει τις όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε αυτές αναφέρονται ακριβώς είτε παραφρασμένες. Επίσης βεβαιώνω ότι αυτή η πτυχιακή εργασία προετοιμάστηκε από εμένα προσωπικά ειδικά για τις απαιτήσεις του προγράμματος σπουδών του Τμήματος Εμπορίας και Διαφήμισης του Τ.Ε.Ι. Κρήτης.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής εργασίας είναι να εξεταστεί ο βαθμός ανάπτυξης των ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου στην Κρήτη, καθώς επίσης οι εναλλακτικές μορφές που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν σύμφωνα με τους φυσικούς και κοινωνικοπολιτικούς πόρους της περιοχής. Αρχικά, θα γίνει αναφορά σε βασικές έννοιες του υπό εξέταση θέματος όπως: ο τουρισμός, τα είδη του τουρισμού, η αειφόρος ανάπτυξη, οι ειδικές και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ο μαζικός τουρισμός. Στη συνέχεια θα εξετάσουμε, την υφιστάμενη κατάσταση των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στη Μεγαλόνησο με τη βοήθεια συνεντεύξεων καθώς και τις προοπτικές για την περαιτέρω ανάπτυξή τους. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν από την ανάλυση παρουσιάζουν μεγάλο ενδιαφέρον καθώς καταδεικνύουν πως η Κρήτη και κυρίως ο Νομός Ηρακλείου, διαθέτει όλα τα φυσικά και ανθρωπογενή χαρακτηριστικά για να αναπτύξει πολλές ακόμη μορφές εναλλακτικού τουρισμού.

Λέξεις Κλειδιά: Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού, μαζικός τουρισμός, βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη, Ηράκλειο, Ρέθυμνο, Κρήτη

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to examine the degree of development of special and alternative forms of tourism in the prefectures of Heraklion and Rethymnon in Crete, as well as alternative forms that could be developed according to physical and socio-cultural resources of the region. Initially, we will refer to basic concepts such as: tourism, forms of tourism, sustainable development, special and alternative forms of tourism, mass tourism. Then we examine the current status of alternative forms of tourism on the island with the help of interviews and the prospects for further development. The conclusions from the analysis are of great interest since they demonstrate that Crete and especially Heraklion, has all those natural and man-made features to develop many other forms of alternative tourism.

Key Words: Special and alternative forms of tourism, mass tourism, sustainable tourism development, Heraklion, Rethymnon, Crete

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	ΣΕΛ.
Περίληψη	4
Abstract	5
Περιεχόμενα	6
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή	9
Κεφάλαιο 2: «Ο Τουρισμός και οι μορφές του»	11
2.1. Ο ορισμός του τουρισμού	11
2.2. Οι διακρίσεις του τουρισμού	12
2.3. Τα κίνητρα για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού	14
Κεφάλαιο 3 : «Ειδικές και εναλλακτικές μορφές τουρισμού»	16
3.1. Η αειφόρος ανάπτυξη	16
3.2. Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων	17
3.3. Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού	18
3.4. Μορφές του εναλλακτικού τουρισμού	19
3.5. Προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού	20
3.6. Διαφορές μεταξύ μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού	21
Κεφάλαιο 4: «Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου»	25
4.1. Γενικά για την Κρήτη	25
4.2. Η τουριστική κίνηση στην Κρήτη	27
4.3. Οι Εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κρήτη	29
4.3.1. Αγροτουρισμός	30
4.3.2. Οικοτουρισμός	38
4.3.3. Θρησκευτικός τουρισμός	40
4.3.4. Συνεδριακός τουρισμός	44
4.3.5. Αθλητικός τουρισμός	49
4.3.6. Τουρισμός υγείας	53
4.3.7. Θαλάσσιος τουρισμός	57
4.3.8. Γαστρονομικός τουρισμός	63
4.3.9. Πολιτιστικός – Αρχαιολογικός τουρισμός	66
4.3.10. Περιγηγτικός τουρισμός – Ορειβατικός τουρισμός- Σπηλαιολογικός τουρισμός	77

4.4.	Υπάρχουσες υποδομές - Καταλύματα	83
4.5.	Αδυναμίες	85
4.6.	Οικονομικές, περιβαλλοντολογικές και κοινωνικό-πολιτικές επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού	86
Κεφάλαιο 5: «Μεθοδολογία της έρευνας»		89
5.1	Εισαγωγή	89
5.2	Ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας	89
5.3	Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας	90
5.4	Μεθοδολογία της έρευνας	91
5.5	Περιορισμοί έρευνας	92
Κεφάλαιο 6: «Αποτελέσματα της έρευνας»		94
Κεφάλαιο 7: «Συμπεράσματα - Προτάσεις»		103
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ		105
Ελληνική Βιβλιογραφία		105
Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία		106
Διαδικτυακές Πηγές		107
Παράρτημα: Ερωματολόγιο – Οδηγός Συνέντευξης		114

Λίστα Πινάκων

Πίνακας 4.3.4.1.: Αίθουσες Συνεδρίων στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου με σειρά ανάλογα με το μέγεθος χωρητικότητας	47
Πίνακας 4.4.1. : Τουριστικά Καταλύματα - Ξενοδοχεία	84
Πίνακας 4.4.2. : Τουριστικά Γραφεία	85
Πίνακας 4.4.3. : Επιχειρήσεις εκμίσθωσης ΙΧ επιβατικά και ΜΟΤΟ	85
Πίνακας 5.1.: Στοιχεία πληροφορητών έρευνας	92

Λίστα Σχημάτων

Σχήμα 3.4.1.: Οι κατηγορίες του εναλλακτικού τουρισμού με βάση την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και το επάγγελμα	20
--	-----------

Λίστα Γραφημάτων

Γράφημα 4.2.1.: Αφίξεις τουριστών στην Κρήτη από το 2004 έως το 2011 στους Αερολιμένες του Ηρακλείου και των Χανίων	27
Γράφημα 4.2.2.: Αναλυτικά οι αφίξεις τουριστών στους Αερολιμένες του Ηρακλείου και των Χανίων το 2011 και το 2012	28
Γράφημα 4.2.3.: Τα εκατομμύρια ευρώ που ξόδεψαν οι τουρίστες στην Κρήτη το 2011	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τα αρχαία χρόνια, οι άνθρωποι ήθελαν να ταξιδεύουν για να εμπορευτούν ή να ανταλλάξουν τρόφιμα και άλλα αγαθά. Με την πάροδο των χρόνων, εκδηλώθηκε η επιθυμία των ανθρώπων να ταξιδεύουν σε ξένα μέρη με στόχο την ψυχαγωγία και την εξερεύνηση.

Πολλοί θεωρητικοί κατά καιρούς προσπάθησαν να δώσουν έναν σαφή ορισμό για την έννοια του «τουρισμού». Ο τουρισμός είναι ένας τρόπος ψυχαγωγίας για τους ανθρώπους και μια μεγάλη βιομηχανία, αφού αποτελεί μία σημαντική πηγή εσόδων για τα κράτη που γίνονται «τουριστικοί προορισμοί». Εάν μάλιστα οι τουριστικές δραστηριότητες προστατεύουν τον φυσικό και πολιτισμικό πλούτο της περιοχής, ο τουρισμός ονομάζεται «εναλλακτικός».

Η παρούσα πτυχιακή εργασία παρουσιάζει στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου, και διερευνά τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξης των υπαρχόντων ή και άλλων μορφών εναλλακτικού τουρισμού, σύμφωνα με τις αντιλήψεις των πληροφορητών (key informants) στην περιοχή.

Στο **1^ο Κεφάλαιο** παρουσιάζονται εισαγωγικές προσεγγίσεις για αυτά που περιέχει η παρούσα πτυχιακή.

Στο **2^ο Κεφάλαιο** παρουσιάζονται γενικές πληροφορίες για την έννοια του τουρισμού, τις διακρίσεις του και τα είδη του.

Συνεχίζοντας στο **3^ο Κεφάλαιο** γίνεται εκτενής αναφορά στην έννοια του εναλλακτικού τουρισμού, στα είδη του και στις διαφορές του μαζικού και του εναλλακτικού τουρισμού.

Στο **4^ο Κεφάλαιο** παρουσιάζεται το νησί της Κρήτης ως τουριστικός προορισμός, αναφέρονται οι λόγοι που είναι στις πρώτες επιλογές των τουριστών. Επιπλέον, παρουσιάζεται με την βοήθεια Γραφημάτων και Πινάκων, η τουριστική κίνηση του νησιού τα τελευταία χρόνια, καθώς επίσης και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει. Στη συνέχεια του κεφαλαίου γίνεται εκτενής αναφορά στις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου. Αναφέρονται οι υποδομές και τα καταλύματα που υπάρχουν, καθώς και οι οικονομικές, περιβαλλοντολογικές και κοινωνικό-πολιτικές επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού στο νησί.

Στο **5^ο Κεφάλαιο** παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας. Γίνεται αναφορά στον σκοπό και στους στόχους της έρευνας όπου με βάση αυτούς πραγματοποιήθηκαν οι συνεντεύξεις, καθώς και αναλυτική αναφορά στις μεθόδους και τις κατηγορίες της έρευνας.

Στα δύο τελευταία κεφάλαια της εργασίας, στο **6^ο Κεφάλαιο** και στο **7^ο Κεφάλαιο**, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας και τα συμπεράσματα που προκύπτουν από αυτά. Τέλος, γίνονται και ορισμένες προτάσεις βελτίωσης και ανάπτυξης από τις συντάκτριες της παρούσας εργασίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥ

2.1.Ο ορισμός του τουρισμού

Ο όρος «τουρισμός» είναι μία διεθνής έννοια η οποία ισχύει και στην Ελλάδα. Η λέξη «tourism» προέρχεται από την αγγλική λέξη «Turing» που σημαίνει «περιοδεύω, περιηγούμαι» (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 394).

Πολλοί επιστήμονες κατά καιρούς έχουν προσπαθήσει να αποδώσουν τον ορισμό του τουρισμού. Οι κυριότερες προσεγγίσεις είναι οι εξής:

- ◆ Το 1941 οι καθηγητές Hunziker και Krapf του Πανεπιστημίου της Βέρνης υποστήριξαν την άποψη πως «ο τουρισμός πρέπει να οριστεί σαν το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την πραγματοποίηση ενός ταξιδιού σε έναν προορισμό και τη διαμονή σε αυτόν μη μόνιμων κατοίκων του» (Λαγός, 2005).
- ◆ Μία άλλη άποψη των Mathieson και Wall (1982) όρισε τον τουρισμό ως «την προσωρινή μετακίνηση των ανθρώπων σε προορισμούς εκτός των συνήθων τόπων εργασίας τους και διαμονής, οι δραστηριότητες που αναλαμβάνονται κατά τη διάρκεια της παραμονής τους σε αυτούς τους προορισμούς, καθώς και οι διευκολύνσεις που δημιουργούνται για να καλύψουν τις ανάγκες τους (PPM 300 Ecotourism, 2013).
- ◆ Επίσης, ο Goeldner (1986) είπε πως ο τουρισμός είναι «το σύνολο των φαινομένων και σχέσεων που προκύπτουν από την αλληλεπίδραση των τουριστών, των προμηθευτών των επιχειρήσεων, των κυβερνήσεων και των κοινοτήτων υποδοχής στη διαδικασία της προσέλκυσης και φιλοξενίας τουριστών και άλλων επισκεπτών (PPM 300 Ecotourism, 2013).
- ◆ Τέλος, ο Makintosh (1990) είπε πως «ο τουρισμός είναι ένα κοινωνικό, ψυχολογικό και οικονομικό φαινόμενο που προκύπτει από την δράση και την αντίδραση των τουριστών, επισκεπτών, της κοινωνίας, της επιχείρησης και του κράτους».

Από τους παραπάνω ορισμούς, μπορούμε να πούμε με απλά λόγια πως τουρισμός είναι η μεμονωμένη ή μαζική μετάβαση ατόμων με σκοπό να μείνουν μικρή ή μεγάλη περίοδο, αλλά όχι μόνιμα, κυρίως για λόγους αναψυχής. Αυτή η μετακίνηση δημιουργεί και οικονομικές δραστηριότητες στην περιοχή η οποία έχει επιλεγεί ως «τουριστικός προορισμός» .

Η έννοια του τουρισμού, έχει κάποια κύρια χαρακτηριστικά από τα οποία μπορούμε να τον αναγνωρίσουμε και συγκεκριμένα τα εξής (Λαγός, 2005):

- ☉ Στον τουρισμό οι άνθρωποι μετακινούνται σε διάφορους τόπους (τουριστικούς προορισμούς), είτε μεμονωμένα, είτε μαζικά και διαμένουν σε αυτόν τον τόπο περισσότερο από 24 ώρες με σκοπό κυρίως την ψυχαγωγία τους.
- ☉ Ο τουρισμός απαραίτητα περιλαμβάνει το ταξίδι προς έναν προορισμό, τη διαμονή και τη διατροφή των ανθρώπων.
- ☉ Ο σκοπός επίσκεψης των ανθρώπων είναι οι τουριστικοί λόγοι.
- ☉ Η μετακίνηση των ανθρώπων σε τουριστικούς προορισμούς είναι προσωρινού και βραχυχρόνιου χαρακτήρα, που σημαίνει ότι πρόθεσή τους είναι να επιστρέψουν στον τόπο της μόνιμης κατοικίας τους μέσα σε λίγες, μέρες βδομάδες ή μήνες.

2.2.Οι διακρίσεις του τουρισμού

Όπως αναφέραμε παραπάνω, τουρισμός είναι η μετακίνηση ενός ή πολλών ατόμων σε ένα ξένο μέρος με σκοπό την διασκέδαση. Ο τουρισμός όμως είναι μια βιομηχανία πολύ δυναμική, ανταγωνιστική και συνεχώς αναπτυσσόμενη για τα κράτη εκείνα που

είναι τουριστικοί προορισμοί. Ο τουρισμός διακρίνεται με βάση την χώρα προέλευσης των τουριστών, τον σκοπό τους, την κινητικότητα τους και την χρονική διάρκεια των δραστηριοτήτων τους. Οι δύο βασικότερες κατηγορίες είναι (Λαγός,2005) :

- Ο εσωτερικός τουρισμός και
- Ο εξωτερικός τουρισμός.

Εσωτερικός τουρισμός: είναι η μετακίνηση του περιηγητή σε έναν τουριστικό προορισμό στην ίδια χώρα όπου διαμένει και μόνιμα, για λόγους ψυχαγωγίας, υγείας, εμπορικούς, κ.α. και προκαλεί οικονομικές δραστηριότητες, ενώ

Εξωτερικός τουρισμός: είναι η μετακίνηση του περιηγητή σε έναν τουριστικό προορισμό ο οποίος βρίσκεται σε διαφορετική χώρα, από αυτήν που διαμένει (Γεροκώστα, 2013).

Επίσης, εκτός από τις παραπάνω βασικές διακρίσεις του τουρισμού, υπάρχουν και άλλες όπως:

Ανάλογα την χώρα προέλευσης των τουριστών, υπάρχει:

- Ο Εγχώριος τουρισμός (domestic tourism): όταν ο περιηγητής ταξιδεύει εντός της χώρας που κατοικεί.
- Ο Διεθνής τουρισμός (international tourism): το σύνολο του εισερχόμενου και του εξερχόμενου τουρισμού.

Ανάλογα με την χώρα κατοικίας των τουριστών, ο τουρισμός διακρίνεται σε:

- Εξερχόμενος τουρισμός (outbound tourism): όταν ο κάτοικος μιας χώρας φεύγει από την χώρα του και ταξιδεύει σε μία ξένη χώρα.
- Εισερχόμενος τουρισμός (inbound tourism): ο τουρισμός των αλλοδαπών οι οποίοι ταξιδεύουν σε δεδομένη χώρα (πχ. ένας Γάλλος που ταξιδεύει στην Ελλάδα).

Επίσης, υπάρχει και ο Εθνικός τουρισμός: (national tourism), οποίος είναι το σύνολο του εγχώριου και του εξερχόμενου τουρισμού (Λαγός, 2005).

Τέλος, υπάρχει άλλη μία κατηγοριοποίηση του τουρισμού, ανάλογα με την κινητικότητα του τουρίστα. Εάν μείνει σε έναν τόπο για όλη τη διάρκεια του

ταξιδιού, τότε είναι στατικός τουρισμός. Εάν, όμως περιηγηθεί και διαμείνει σε περισσότερα από ένα μέρη, τότε ο τουρισμός λέγεται κινητικός.

Πως όμως ονομάζεται εκείνος ο περιηγητής που πηγαίνει σε έναν τουριστικό προορισμό; Σύμφωνα με τη Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών το 1963, ονομάζεται επισκέπτης και διαχωρίζεται σε δύο κατηγορίες (Λαγός,2005):

- Τον τουρίστα, ο οποίος επισκέπτεται μία ξένη χώρα και μένει σε αυτήν για τουλάχιστον μία ημέρα (24 ώρες) για λόγους διασκέδασης, θεραπευτικούς, συνεδριακούς ή επαγγελματικούς.
- Τον εκδρομέα, ο οποίος επισκέπτεται μια χώρα και διαμένει σε αυτή λιγότερο από ένα 24ωρο. Εκδρομείς συχνά είναι οι επιβάτες αεροπλάνων και πλοίων, οι οποίοι δεν προλαβαίνουν να διανυκτερεύσουν.

2.3.Τα κίνητρα για την επιλογή ενός τουριστικού προορισμού

Βασική προϋπόθεση για την ανάπτυξη του τουρισμού αποτελεί ο τόπος προορισμού. Οι παράγοντες που συμβάλλουν είναι πολλοί και είτε λειτουργούν μεμονωμένα είτε όλοι μαζί, ώστε να προσελκύσουν το ενδιαφέρον του τουρίστα και να τον προσελκύσουν. Οι πιο βασικές κατηγορίες είναι οι εξής (Βαρβαρέσος, 1998):

- οι φυσικές συνθήκες (το κλίμα και το φυσικό κάλος της περιοχής, π.χ. εθνικοί δρυμοί, παραλίες, δάση, ποτάμια κ.α.),
- τα αξιοθέατα (είναι το βασικό κίνητρο για τα ταξίδια όπως π.χ. αρχαιολογικοί χώροι, μουσεία, πινακοθήκες, ιεροί ναοί κ.α.)
- η πολιτιστική και η ιστορική κληρονομιά (ο τρόπος ζωής και η πολιτισμική κληρονομιά του τόπου),
- η εθνικότητα (η επίσκεψη συγγενών και φίλων στο μέρος από όπου κατάγονται),
- οι παροχές και οι υπηρεσίες που προσφέρονται στον τουρίστα (καταλύματα, καταστήματα κ.α.)
- οι υποδομές για διασκέδαση και extreme sports ,

- οι υποδομές στην μεταφορά, ώστε να μπορεί να φθάσει ο τουρίστας στον τουριστικό προορισμό που επιθυμεί (Βαρβαρέσος, 1998)
- η φιλοξενία (η τοπική κοινωνία θα πρέπει να κάνει τον τουρίστα να αισθανθεί ευπρόσδεκτος και ασφαλής)
- ο πνευματικός τομέας της περιοχής (συνέδρια, μορφωτικές διαλέξεις, συμπόσια κ.α.)
- ο καλλιτεχνικός τομέας της περιοχής με φεστιβάλ, πανηγύρια, θεατρικές παραστάσεις, καρναβάλι, καλλιτεχνικές εκθέσεις κ.α.
- το οικονομικό περιβάλλον (οι προσιτές τιμές που θα πρέπει να υπάρχουν, ώστε να μπορεί να ανταπεξέλθει ο τουρίστας , να μείνει ευχαριστημένος και να ξαναέλθει στο μέλλον) (PRM 300 Ecotourism, 2013).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΑΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

3.1. Η αειφόρος ανάπτυξη

Ο Οργανόπουλος (όπως αναφέρεται στους Αραβαντινός, 1998, Δημητρίου, 2005) αναφέρει πως τους τελευταίους δύο αιώνες κυρίως, υπήρξε υπερβολική ανάπτυξη και εξέλιξη της βιομηχανίας και της οικονομίας, που είχαν σαν συνέπεια την εμφάνιση μεγάλων περιβαλλοντικών προβλημάτων, αφού υπήρχε πάντα η λανθασμένη άποψη πως έχουμε πάντα αρκετούς φυσικούς πόρους. Τα κυριότερα περιβαλλοντικά προβλήματα προκύπτουν από την υπερβολική κατανάλωση των φυσικών πόρων και την περιβαλλοντική ρύπανση (Κοσμάκη, 1999: 15).

Το 1987 η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, με τη μελέτη "Το Κοινό μας Μέλλον" (1987), προέβαλε την αειφορία (sustainability), ως μία σύγχρονη απάντηση στο πρόβλημα των υλικών ορίων της οικονομικής μεγέθυνσης. Η αειφόρος ή βιώσιμη ανάπτυξη (sustainable development) έχει στόχο την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων, με τρόπο ώστε να καλύπτονται οι ανθρώπινες ανάγκες, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενεές να καλύψουν και τις δικές τους ανάγκες στο μέλλον.

Έτσι λοιπόν, έγινε η πρώτη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον, το 1972 στη Στοκχόλμη, υπήρξε η αφετηρία μιας σειράς διεθνών δραστηριοτήτων με στόχο την προστασία του παγκόσμιου περιβάλλοντος (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013). Το 2001 η Ε.Ε. κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να προτείνει ορισμένες δράσεις για την εφαρμογή της αειφόρου ή πράσινης ανάπτυξης σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι δράσεις που πρότεινε η Επιτροπή ήταν οι εξής (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2013):

- **Αειφόρος διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων**
- **Τιθάσευση της παγκοσμιοποίησης: εμπόριο για αειφόρο ανάπτυξη**
- **Καταπολέμηση της φτώχειας και προώθηση της κοινωνικής ανάπτυξης**
- **Βελτίωση της συνοχής των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης**
- **Χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης**
- **Καλύτερη διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα**

Οι δράσεις της αειφόρου ανάπτυξης σκοπό έχουν να διατηρήσουν την φυσική και οικολογική ισορροπία στο περιβάλλον, χωρίς να φθείρονται οι τοπικοί φυσικοί πόροι. Όμως η μαζική τουριστική κίνηση σε έναν τόπο, επιφέρει φθορά και καταστροφή του περιβάλλοντος. Για τον λόγο αυτό, η προσπάθεια για μειωμένη «κατανάλωση» των φυσικών και πολιτιστικών πόρων από τους τουρίστες καθώς επίσης και η αναπτυξιακή πολιτική εφαρμογής της αειφόρου ανάπτυξης, θα πρέπει να αποτελεί θέμα πρώτης προτεραιότητας σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο (Λαγός και Σταματίου, 2005).

Στα πλαίσια λοιπόν της αειφόρου τουριστικής ανάπτυξης αναπτύχθηκε τα τελευταία χρόνια και ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων, ο οποίος δίνει έμφαση στην ποιότητα των διακοπών και στην διατήρηση του περιβάλλοντος (φυσικό και πολιτισμικό) (Ορεινός τουρισμός, 2013).

3.2. Τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων

Σύμφωνα με τους Hall και Weiler (1992) ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων (T.E.E.) ορίζεται ο τουρισμός όπου «το κίνητρο του τουρίστα καθορίζεται πρωτίστως από ένα ειδικό ενδιαφέρον που έχει σε μία ή πολλές δραστηριότητες αλλά και σε κάποιο / ους προορισμούς». Έτσι λοιπόν ο κύριος σκοπός του ταξιδιού ορίζεται από το κίνητρο του τουρίστα.

Αυτό το ειδικό ενδιαφέρον του τουρίστα / ταξιδιώτη μπορεί να είναι κάποια ιδιαίτερη δραστηριότητα που έχει τη δυνατότητα να κάνει σε έναν συγκεκριμένο μέρος (π.χ. κατάδυση (scuba diving) στην Κρήτη). Επίσης το ειδικό ενδιαφέρον μπορεί να έγκειται όχι σε κάποια δραστηριότητα αλλά στην γεωγραφική περιοχή που θα επιλέξει (π.χ. ένα τροπικό δάσος) .

Τις περισσότερες όμως φορές στον τουρισμό ειδικών ενδιαφερόντων, το κίνητρο και ο σκοπός του ταξιδιώτη δεν είναι μόνο ένα, αλλά περισσότερα (πολιτιστικές εκδηλώσεις, σπορ, γευσιγνωσία, κ.α.). Έτσι λοιπόν ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων είναι ο τουρισμός που αναπτύσσει ειδικές δραστηριότητες ώστε να καλύπτει τα ειδικά ενδιαφέροντα του τουρίστα και ο τουρίστας ειδικών

ενδιαφερόντων είναι εκείνος που επισκέπτεται μια περιοχή για να καλύψει αυτά τα ειδικά ενδιαφέροντα που έχει (Φαρσάρη, 2009).

Θα πρέπει όμως να δίνουμε ιδιαίτερη προσοχή όταν χρησιμοποιούμε τον όρο του «τουρισμού ειδικού ενδιαφέροντος» γιατί δεν σημαίνει απαραίτητα ότι ο T.E.E. είναι και εναλλακτικός τουρισμός. Ο τουρισμός ειδικών ενδιαφερόντων ή οι ειδικές μορφές τουρισμού, έχουν θεωρηθεί από αρκετούς επιστήμονες μελετητές ως συνώνυμα με τον εναλλακτικό τουρισμό. Αυτό όμως δεν είναι αληθές, καθώς ο τουρίστας ειδικών ενδιαφερόντων δεν σημαίνει ότι ενδιαφέρεται για τον εναλλακτικό τουρισμό και την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη (Jafari, 2000). Επίσης αξίζει να τονίσουμε πως τις δραστηριότητες που επιλέγει να κάνει ένας τουρίστας ειδικών ενδιαφερόντων, μπορεί να τις κάνει και ο μαζικός τουρίστας που δεν ενδιαφέρεται μόνο για τον ήλιο και την θάλασσα της περιοχής που επισκέπτεται, αλλά επιθυμεί να εμπλουτίσει τις γνώσεις και τις εμπειρίες του, με νέες δραστηριότητες που θα επιλέξει να κάνει (Φαρσάρη, 2009).

3.3.Η έννοια του εναλλακτικού τουρισμού

Ένα τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού, που αναφέραμε παραπάνω, είναι και ο εναλλακτικός τουρισμός, ο οποίος χαρακτηρίζεται από ένα ειδικό κίνητρο που διέπει τον τουρίστα / ταξιδιώτη, ο οποίος αναζητά έναν διαφορετικό τρόπο διακοπών από τον συνηθισμένο οργανωμένο μαζικό. Αυτός ο διαφορετικός τρόπος διακοπών, δεν έχει σκοπό να βλάψει το περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους, αλλά αντίθετα προσπαθεί να προστατέψει την τοπική κουλτούρα του τόπου στον οποίο βρίσκεται, καθώς επίσης και να προστατέψει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον (Λαγός, 2005).

Με άλλα λόγια λοιπόν, εναλλακτικός τουρισμός ορίζεται το σύνολο των ολοκληρωμένων τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίες διακρίνονται από εξειδίκευση ανάλογα με τις ιδιαίτερες ανάγκες και προτιμήσεις των πελατών τους, απευθύνονται σε ένα εξειδικευμένο κοινό, στηρίζονται σε οικολογικά ανεκτές και ήπιες δραστηριότητες, ενώ αναδεικνύουν χωρίς να καταστρέφουν τα φυσικά κάλλη μίας περιοχής (Σφακιανάκης, 2000).

Η ανάπτυξη του τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων και του εναλλακτικού τουρισμού, έκαναν την εμφάνισή τους τα τελευταία χρόνια, προσφέροντας ένα τουριστικό προϊόν πιο ποιοτικό, προσαρμοσμένο στα ειδικά ενδιαφέροντα του κάθε τουρίστα. Οι αρμόδιοι και υπεύθυνοι για το τουριστικό προϊόν έχουν πλέον αντιληφθεί, πως προσφέροντας ποιότητα και διατηρώντας το περιβάλλον (φυσικό και πολιτισμικό) αβλαβές, θα διατηρήσουν την ίδια τουριστική δραστηριότητα μακροπρόθεσμα για πολλά ακόμη χρόνια (Ορεινός τουρισμός, 2013)

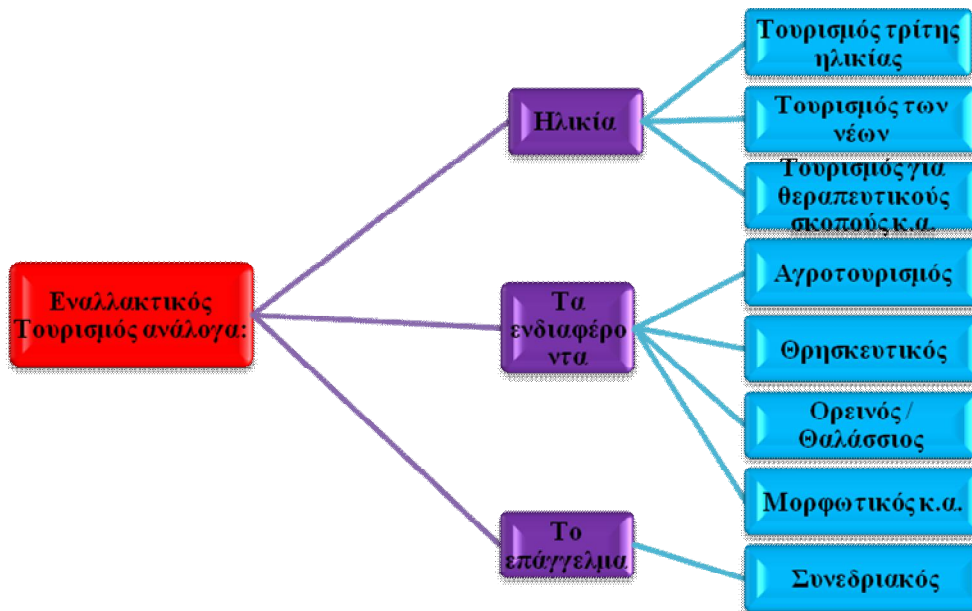
Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο εναλλακτικός τουρισμός απευθύνεται σε τουρίστες οι οποίοι έχουν ανάγκη για δράση και συμμετοχή στις διακοπές τους και όχι για παθητική απόλαυση του ήλιου, της θάλασσας και της παραλίας ενός τόπου (Σβορώνου, 2005).

3.4.Μορφές εναλλακτικού τουρισμού

Οι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού αποτελούν μία ήπια και ελεγχόμενη δραστηριότητα των τουριστών, χωρίς να βλάπτεται το φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον, αλλά και ο πλούτος της κάθε περιοχής. Επίσης, η κάθε μορφή κρύβει και ένα ειδικό ενδιαφέρον του τουρίστα που την επιλέγει για τις διακοπές του. Οι κυριότερες μορφές του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι εξής (Κουθούρης, 2013):

- Αγροτουρισμός
- Οικοτουρισμός
- Συνεδριακός τουρισμός
- Πολιτιστικός – Αρχαιολογικός τουρισμός
- Αρχιτεκτονικός τουρισμός
- Φυσιολατρικός τουρισμός
- Ορεινός – Περιηγητικός – Σπηλαιολογικός τουρισμός (Σφακιανάκης, 2000)
- Αθλητικός τουρισμός
- Θρησκευτικός τουρισμός
- Ιαματικός τουρισμός
- Εκπαιδευτικός τουρισμός
- Γαστρονομικός τουρισμός
- Θαλάσσιος τουρισμός
- Γαμήλιος τουρισμός
- Χιονοδρομικός τουρισμός

Σχήμα 3.4.1. : Οι κατηγορίες του εναλλακτικού τουρισμού με βάση την ηλικία, τα ενδιαφέροντα και το επάγγελμα.

Έτσι λοιπόν οι τουρίστες που επιλέγουν κάποιο από τα παραπάνω είδη εναλλακτικού τουρισμού, επιδιώκουν ενεργητικές δραστηριότητες και πνευματικά ενδιαφέροντα. Για τον λόγο αυτό κάνουν «ενεργητικές διακοπές» και όχι παθητικές. «Ενεργητικές διακοπές» είναι τα ταξίδια που έχουν ως κεντρικό ενδιαφέρον μια αθλητική ή κινητική αναψυχική δραστηριότητα (Leisure Consultants, 1992).

3.5. Προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού

Τα προσδιοριστικά χαρακτηριστικά του εναλλακτικού τουρισμού είναι η αναζήτηση της αυθεντικότητας και της επαφής με την φύση, η άρνηση των απρόσωπων τουριστικών πακέτων, η αποφυγή των κοσμικών παραλιών, ο συνδυασμός των διακοπών με την προσφορά εθελοντικής εργασίας συμβάλλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και προσφέρει λύσεις σε προβλήματα της τουριστικής εποχικότητας. Θεωρείται μικρής κλίμακας ανάπτυξης του τουρισμού, που προέρχεται και οργανώνεται από τον τοπικό πληθυσμό ή τους τοπικούς φορείς και προσελκύει τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα (Βελισσαρίου, 2000).

Ο Εναλλακτικός Τουρισμός έχει πολλά και μεγάλα πλεονεκτήματα (Βελισσαρίου, 2000):

- ❖ Σέβεται το περιβάλλον και τη φύση
- ❖ Συμβάλλει στην ανάπτυξη και την ανασυγκρότηση της υπαίθρου
- ❖ Προβάλλει την πολιτιστική κληρονομιά κάθε τόπου με σεβασμό
- ❖ Χρησιμοποιεί τα τοπικά προϊόντα του τόπου στην κουζίνα, με σκοπό να τα αναδείξει και να τα προωθήσει
- ❖ Προσφέρει διακοπές με ουσία, νόημα και περιπέτεια σε λίγους και εκλεκτούς που θα τις επιλέξουν.

3.6. Διαφορές μαζικού και εναλλακτικού τουρισμού

Ο μαζικός τουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που δημιουργήθηκε μετά την Βιομηχανική Επανάσταση, λόγω της μεγάλης αύξησης των εισοδημάτων, αφού μέχρι τότε ο τουρισμός ήταν προνόμιο λίγων οι οποίοι είχαν την οικονομική δυνατότητα. Έτσι λοιπόν, ο τουρισμός γίνεται πλέον προσιτός για όλους και είναι ένα «προϊόν» ευρείας κατανάλωσης, αφού δημιουργήθηκε ο θεσμός των πληρωμένων διακοπών. Όπως λέγεται και στο όνομα του, ο μαζικός τουρισμός προκαλεί μαζική συγκέντρωση τουριστών σε ένα μέρος, το οποίο έχουν επιλέξει με κριτήρια το ωραίο κλίμα και το χαμηλό κόστος και έχουν σκοπό να απολαύσουν τα τέσσερα «S», δηλαδή (Κουθούρης, 2013):

- ☀ SUN = ήλιος
- ☀ SAND = αμμουδιά
- ☀ SEA = θάλασσα
- ☀ SERVICE = υπηρεσίες

Η υπερβολική συγκέντρωση των ανθρώπων σε έναν προορισμό, έχει όμως και δυσμενείς συνέπειες στο περιβάλλον, με την αλλοίωση των φυσικών πόρων ή ακόμη και την καταστροφή αυτών, όπως η μόλυνση των θαλασσών, των αμμουδιών, των δασών κ.α.

Επειδή όμως τις τελευταίες δεκαετίες, έγινε πολύ αισθητή η μόλυνση του περιβάλλοντος στους μαζικούς τουριστικούς προορισμούς, τα τελευταία χρόνια υιοθετήθηκε η τάση του εναλλακτικού τουρισμού, ο οποίος είναι φιλικός προς τον άνθρωπο και το περιβάλλον. Σκοπός του εναλλακτικού τουρισμού είναι οι τουρίστες να λαμβάνουν πληροφορίες για τον τόπο όπου διαμένουν, να προστατεύουν την τοπική κουλτούρα και να έχουν περιπετειώδεις και ενδιαφέρουσες διακοπές και όχι παθητικές, μένοντας όλη μέρα σε ένα μέρος χωρίς να κάνουν κάτι (π.χ. να ξαπλώνουν όλη μέρα στην ξαπλώστρα της παραλίας) (Κοκκώσης, 2001). Επιπλέον, προσπαθούν να μην βλάψουν το περιβάλλον, αλλά αντίθετα να το προστατέψουν και να μην χρησιμοποιούν όσο περισσότερο γίνεται τις παρεχόμενες υπηρεσίες που προσφέρει ο μαζικός τουρισμός (βλ. «Service»).

Η διαφορά μεταξύ μαζικού τουρισμού και εναλλακτικών μορφών τουρισμού έγκειται στο ότι ο μαζικός τουρισμός προκαλεί δυσμενείς επιπτώσεις σε κοινωνικό και φυσικό επίπεδο. Ενώ ο εναλλακτικός τουρισμός που είναι τμήμα των ειδικών μορφών τουρισμού να προστατέψει το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, την τοπική κουλτούρα κλπ. (Wikipedia, 2009). Επίσης, στον μαζικό τουρισμό ο περιηγητής είναι παθητικός και περιμένει να απολαύσει τις υπηρεσίες που θα του προσφερθούν, ενώ στον εναλλακτικό τουρισμό, ο τουρίστας έχει μία πιο ενεργή και συμμετοχική ψυχαγωγία.

Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα από την ανάπτυξη του μαζικού τουρισμού:

A. Πλεονεκτήματα

- ✚ Βελτίωση δικτύων υποδομών
- ✚ Ενίσχυση της οικονομίας
- ✚ Εξοικονόμηση πόρων ώστε να προστατευτεί το περιβάλλον
- ✚ Τόνωση οικολογικής συνείδησης
- ✚ Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και απορρόφηση της ανεργίας
- ✚ Επαναξιολόγηση και προώθηση του τοπικού πολιτισμού (κουλτούρας) καθώς και της παράδοσης
- ✚ Δίνει ζωή στον τόπο όπου υπάρχει μαζικός τουρισμός
- ✚ Δημιουργία κοινωφελών υποδομών
- ✚ Ανάδειξη της ιστορικής και πολιτιστικής φυσιογνωμίας

- ✚ Είναι σημαντική διαφήμιση για ολόκληρη την χώρα και όχι μόνο για εκείνον τον τόπο
- ✚ Βελτιώνεται η ποιότητα ζωής
- ✚ Δίνει την δυνατότητα ανάπτυξης μικρών, μεσαίων και μεγάλων επιχειρήσεων
- ✚ Συμβάλει , άμεσα και έμμεσα, περίπου στο 18% του ΑΕΠ (Ελλάδα)
- ✚ Ενισχύει την τοπική ανάπτυξη, την κοινωνική και περιφερειακή σύγκλιση

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο μαζικός τουρισμός είναι κύριος κλάδος ανάπτυξης της Ελλάδας που της δίνει και ένα σημαντικό πλεονέκτημα σε σχέση με τις άλλες χώρες (Ηγουμενάκης, 1999).

B. Αρνητικές επιπτώσεις

- Ο τοπικός πληθυσμός χάνει σταδιακά την πολιτιστική και τοπική του ιδιαιτερότητα και αλλοτριώνεται σε μια μαζική ομοιομορφία
- Μόλυνση του φυσικού περιβάλλοντος
- Καταστροφή των φυσικών πόρων
- Εξαιτίας της μαζικής ζήτησης του τουριστικού προϊόντος, έχουμε μεγάλη αύξηση των τιμών και μείωση της ποιότητας και της αισθητικής
- Μπορεί να δημιουργούνται πολλές νέες θέσεις εργασίας, εποχικής απασχόλησης, αλλά δυστυχώς αυτού του είδους η εργασία, είναι σε άσχημες συνθήκες, εξαιτίας της εποχικότητας και κακοπληρωμένη (Ηγουμενάκης, 2004).

Οι αρνητικές επιπτώσεις για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και τις παραδοσιακές κοινωνίες στις χώρες ή στις περιοχές υποδοχής τουριστών, οδήγησε σε διεθνή επανεξέταση της άποψης ότι ο τουρισμός έχει αυτονόητα θετικά αποτελέσματα. Αντίθετα, επικρατεί πλέον η άποψη πως ο μαζικός τουρισμός είναι μορφή εχθρική και επιβλαβής προς το περιβάλλον που έχει μοναδικό σκοπό την αύξηση των κερδών, χωρίς να σκέφτεται τις συνέπειες στο περιβάλλον.

Οι βλαβερές συνέπειες, δεν όμως μόνο στο φυσικό περιβάλλον, αλλά επεκτείνονται και στο κοινωνικό- πολιτιστικό- οικονομικό περιβάλλον. Ευτυχώς όμως, πολλοί άνθρωποι κατανόησαν αυτές τις καταστροφικές συνέπειες που έχει ο μαζικός τουρισμός, και τις τελευταίες δεκαετίες έχουν αλλάξει προτιμήσεις στο τουριστικό προϊόν. Πλέον, έχουν

κάποια ιδιαίτερα ενδιαφέροντα και προτιμήσεις, ώστε να είναι κοντά και να έρχονται σε επαφή με την φύση και τον πολιτισμό του τόπου που επισκέπτονται.

Αυτή η νέα μορφή τουρισμού, ονομάζεται εναλλακτικός τουρισμός και έχει σκοπό να προσφέρει ιδιαίτερες δραστηριότητες στον επισκέπτη, όπως (Ηγουμενάκης, 1999):

- Να έρθει κοντά στην φύση με περιπάτους, πεζοπορία, ορειβασία, καταδύσεις κ.α. (φυσιολατρικός τουρισμός, αγροτουρισμός, οικοτουρισμός)
- Να γνωρίσει τον πολιτισμό και την κουλτούρα του τόπου (πολιτιστικός τουρισμός)
- Να επισκεφθεί αγίους τόπους και μοναστήρια (θρησκευτικός τουρισμός)
- Να ασχοληθεί με τον αθλητισμό και την άσκηση (αθλητικός τουρισμός)
- Να γευτεί τις παραδοσιακές νοστιμιές του τόπου και να μνηθεί στην κουζίνα τους (γαστρονομικός τουρισμός)
- Να συμμετέχει σε επιστημονικές και άλλες εκδηλώσεις (συνεδριακός τουρισμός)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΟΙ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ ΣΤΟΥΣ ΝΟΜΟΥΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ ΚΑΙ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

4.1.Γενικά για την Κρήτη

Η Κρήτη είναι το νοτιότερο και μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας καθώς και το πέμπτο της Μεσογείου. Βρίσκεται στην Ανατολική λεκάνη της Μεσογείου, ανάμεσα σε τρεις Ηπείρους, την Ευρώπη, την Ασία και την Αφρική. Βρέχεται από τον βορρά από το Κρητικό Πέλαγος, νότια από το Λιβυκό Πέλαγος, ανατολικά από το Καρπάθιο και δυτικά από το Ιόνιο πέλαγος (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 226-228).

Έχει σχήμα στενόμακρο, με μήκος 260 χλμ. (από το ακρωτήριο της Γραμβούσας έως το ακρωτήριο του Σίδερου) και πλάτος 60 χλμ. (από το ακρωτήριο του Σταυρού έως το ακρωτήριο του Λίθινου). Η έκταση της είναι 8.336 τετραγωνικά χλμ. και έχει πληθυσμό 622.913 κατοίκους (απογραφή 2011) (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 227). Διοικητικά χωρίζεται στους νομούς Χανίων, Ρεθύμνου, Ηρακλείου και Λασιθίου (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 226-228). Είναι ένα ορεινό νησί με πολλά βουνά και οροπέδια. Το μεγαλύτερο όρος είναι ο Ψηλορείτης που βρίσκεται στη μέση του νησιού. Ποτάμια δεν έχει το νησί, μόνο χείμαρρους που καταλήγουν στη θάλασσα. Η μία και μοναδική λίμνη της Κρήτης είναι η Κουρνά στον Αποκόρωνα. Το μήκος των ακτών του νησιού είναι 1.046 χλμ., με απότομες και απλησίαστες ακτές στα Νότια και χαμηλές και προσιτές στα Βόρεια (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 226-228). Τα κυριότερα λιμάνια της είναι του Ηρακλείου, Χανίων, Ρεθύμνου, Αγίου Νικολάου, της Σητείας, της Σούδας, του Αλμυρού, των Μαλίων, του Γκράντες κ.α. Υπάρχουν επίσης και δύο διεθνείς αερολιμένες στο Ηράκλειο και στα Χανιά, και ένας μικρότερος στη Σητεία, από όπου μπορούν να εισέλθουν στο νησί οι επισκέπτες.

Η Κρήτη έχει πλούσια οικονομία που στηρίζεται σε διάφορους τομείς. Το μεγαλύτερο ποσοστό των κατοίκων της, περίπου το 56% είναι αγρότες, ενώ το 33% είναι αστοί και το 11% είναι ημιαστοί. Τα κυριότερα προϊόντα που παράγει είναι ελιές, ελαιόλαδο, κρασί, σταφίδες, χαρούπια, κάστανα, φαρμακευτικά φυτά και πρώιμα κηπευτικά. Σε

μικρότερη κλίμακα καλλιεργούνται σιτηρά και όσπρια. Επίσης, ένα μικρό ποσοστό ανθρώπων που ζει στα ορεινά τμήματα του νησιού, ασχολούνται με την κτηνοτροφία και παράγουν ονομαστά προϊόντα όπως το «ανθότυρο» και η «μυζήθρα Ανωγείων». Τέλος, ένα μέρος των κατοίκων του νησιού ασχολούνται και βγάζουν τα προς το ζην από την αλιεία, ενώ τις τελευταίες δεκαετίες έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα και ο τουρισμός στο νησί (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 226-228).

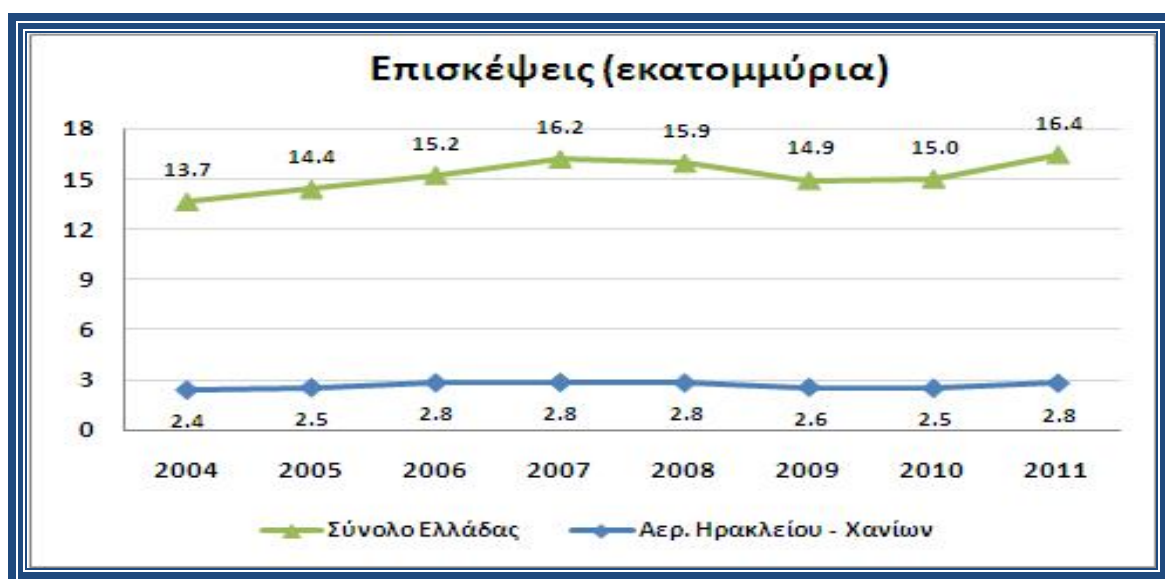
Αξίζει ωστόσο να αναφέρουμε και να τονίσουμε, πως η Κρήτη εκτός από ομορφιά έχει να επιδείξει και πλούσια ιστορία, η οποία ξεκινάει το 7.000 π.Χ. στη Νεολιθική εποχή με την δημιουργία του δικού της πολιτισμού, του «Μινωικού». Σε εκείνη την εποχή ακόμη περί 3000 π.Χ. και 1500 π.Χ. χτίστηκαν στο νησί επιβλητικά ανάκτορα, στη Κνωσό και στη Φαιστό, καθώς και έγιναν έργα τέχνης μεγάλης αξίας. Η Κρήτη από τα προϊστορικά χρόνια έως και τα πρόσφατα σύγχρονα, πέρασε στα χέρια πολλών κατακτητών και η ιστορία της έχει να επιδείξει πολλούς επαναστατικούς αγώνες. Η αιματοχυσία των κατοίκων του νησιού έλαβε τέλος το 1898 όπου η Κρήτη ανακηρύχθηκε σε αυτόνομη πολιτεία, ενώ το 1905 ενώθηκε με την Ελλάδα. Εξαιτίας όμως των πολλών κατακτητών που πέρασαν από το νησί όλα αυτά τα χρόνια, υπάρχουν παντού μνημεία και ίχνη τόσο των κατακτητών, όσο και των κατοίκων που προσπαθούσαν να αμυνθούν. Έτσι λοιπόν, εκτός από τα ερείπια του Μινωικού πολιτισμού, υπάρχουν και πολλά Ενετικά φρούρια και λιμάνια, κάστρα (Βενετσιάνικα), ιεροί ναοί (Ι.Ν. Αγίου Φραγκίσκου, Ι.Μ. Αρκαδίου, Ι.Ν. Αγίας Αικατερίνης, Άγιος Τίτος κ.α.) και Οθωμανικά τζαμιά (π.χ. το τζαμί του Καρά Κιουσά Πασά, το Νερετζέ Τζαμί) καθώς επίσης και πολλά μουσεία που συνθέτουν ένα τοπίο γεμάτο ιστορία από πολλούς λαούς της Μεσογείου, για τον επισκέπτη που θα επισκεφθεί την Κρήτη. (Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια, 2002: 229-230).

Εκτός όμως από ιστορία, η Κρήτη διαθέτει πλούσιους φυσικούς πόρους, με ψηλά βουνά, φαράγγια, πεδιάδες, ποτάμια και όμορφα φυσικά τοπία όπως σπηλιές, όμορφες θάλασσες και παραλίες. Έτσι λοιπόν, συνθέτεται ένα μαγευτικό σκηνικό για τον επισκέπτη, το οποίο μπορεί να ικανοποιήσει οποιαδήποτε «ιδιαίτερη εναλλακτική» επιθυμία του για μαζικό ή εναλλακτικό τουρισμό.

4.2. Η τουριστική κίνηση στην Κρήτη

Η Κρήτη λόγω της φυσικής της ομορφιάς, αλλά και της γεωγραφικής της θέσης, αποτελεί έναν από τους κυριότερους παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς αναψυχής της Ελλάδας. Διαθέτει κρυστάλλινα, γαλανά και καθαρά νερά, πολλά βουνά και αρκετά πολιτιστικά μνημεία.

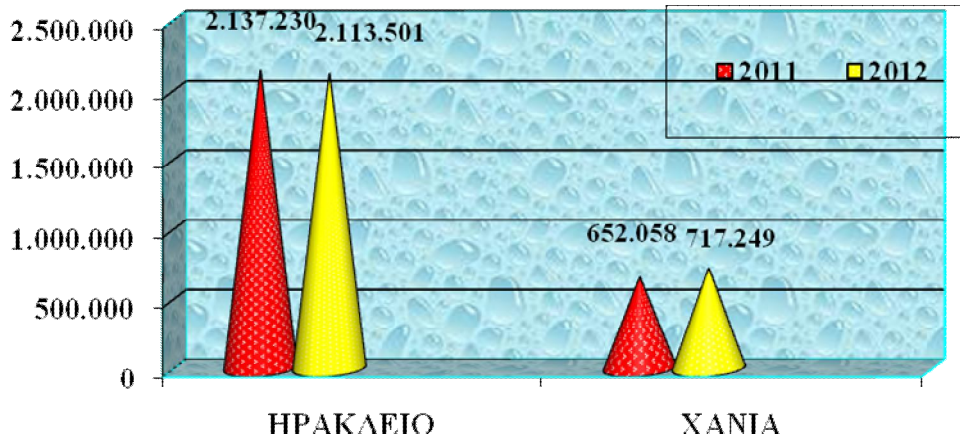
Η τουριστική κίνηση στη Μεγαλόνησο είναι μικρή κατά τους μήνες Νοέμβριο με Φεβρουάριο, αλλά κορυφώνεται από τον Ιούνιο έως τον Σεπτέμβριο. Η Κρήτη δέχεται περίπου 2,5 – 2,8 εκατομμύρια τουρίστες κάθε χρόνο, από όλο τον κόσμο, αλλά οι κύριοι επισκέπτες είναι κυρίως από την Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, την Γαλλία, την Ιταλία και από τα Σκανδιναβικά κράτη. Από το 2000 έως το 2011 η τουριστική κίνηση στην Κρήτη είναι στα ίδια περίπου επίπεδα με μικρές ανακατατάξεις ανά έτος. Περίπου όμως κυμαίνεται στα 2,5 εκατομμύρια επισκέπτες, όπως φαίνεται και στο Γράφημα 4.2.1. που ακολουθεί.

Γράφημα 4.2.1.: Αφίξεις τουριστών στην Κρήτη από το 2004 έως το 2011 στους αερολιμένες του Ηρακλείου και των Χανίων

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Αναλυτικότερα, το 2011 οι αφίξεις στο αεροδρόμιο του Ηρακλείου ανήλθαν στους 2.137.230 τουρίστες και το 2012 στους 2.067.475 τουρίστες, ενώ στα Χανιά ήλθαν 652.058 το 2011 και 681.497 το 2012.

Γράφημα 4.2.2.: Αναλυτικά οι αφίξεις τουριστών στους Αερολιμένες του Ηρακλείου και των Χανίων το 2011 και το 2012

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η Κρήτη προσελκύει κυρίως τουρίστες υψηλής εισοδηματικής στάθμης, γεγονός που επιβεβαιώνεται και από τα ποσοστά που δαπανούν οι επισκέπτες. Το Γράφημα 4.2.3. που ακολουθεί δείχνει τις δαπάνες σε εκατ. ευρώ που ξόδεψαν οι τουρίστες στην Κρήτη το 2011. Όπως διαπιστώνουμε σχεδόν 1 δις ευρώ ήταν οι δαπάνες των τουριστών που επισκέφτηκαν την Κρήτη κατά τους μήνες Ιούλιο – Αύγουστο 2011.

Γράφημα 4.2.3. : Τα εκατομμύρια ευρώ που ξόδεψαν οι τουρίστες στην Κρήτη το 2011.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

Η μέση διάρκεια παραμονής στο νησί είναι η μία εβδομάδα περίπου και δαπανούν περίπου 85€ την ημέρα. Οι Ρώσοι είναι αυτοί που ξόδεψαν τα περισσότερα χρήματα

το 2011 στην Κρήτη με 199 εκατ. ευρώ, ενώ στην δεύτερη θέση βρίσκονταν οι Βρετανοί με 196 εκατ. ευρώ (La.Re.T.S.A. & Quantos S.A., 2013). Τα τελευταία όμως 20 χρόνια, η υπερβολική και μαζική τουριστική δραστηριότητα στην Κρήτη, είχε ως αποτέλεσμα την φθορά στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, αφού ξεπεράστηκαν κατά πολύ τα όρια της αντοχής των υποδομών. Έτσι, άρχισαν να αναπτύσσονται οι νέες μορφές τουρισμού, οι εναλλακτικές, όπου ο τουρίστας έχει ως κίνητρο των διακοπών του, ένα ιδιαίτερο κίνητρο και όχι μόνο τον ήλιο και την θάλασσα. Εξάλλου η Κρήτη διαθέτει τον φυσικό πλούτο στην ξηρά αλλά και στην θάλασσα, ώστε να αναπτυχθούν πολλά είδη του εναλλακτικού τουρισμού (Σφακιανάκης, 2000).

4.3. Οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στην Κρήτη

Η Κρήτη κρατάει τα σκήπτρα του νησιώτικου τουρισμού στην Ελλάδα, αφού είναι η πρώτη επιλογή των τουριστών, μετά από την Αθήνα. Η ιδιαίτερη ομορφιά που διαθέτει σε συνδυασμό με τους πόρους υψηλής ποιότητας, την κατατάσσουν ως την πρώτη επιλογή των επισκεπτών. Όπως αναφέραμε παραπάνω, η Μεγαλόνησος διαθέτει :

- ◆ Ιδιαίτερους φυσικούς πόρους (βουνά, φαράγγια, σπήλαια, όμορφες παραλίες, δάση κ.α.)
- ◆ Σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά (κάστρα, πολιτιστικά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, μοναστήρια, τοπικές παραδόσεις και έθιμα)
- ◆ Αναγνωρισμένα παγκοσμίως Πανεπιστημιακά Ιδρύματα
- ◆ Μεγάλη τουριστική υποδομή
- ◆ Αναγνωρισμένη και ιδιαίτερα γνωστή τοπική κουζίνα σε συνδυασμό με τα ντόπια προϊόντα της περιοχής.

Διαθέτοντας λοιπόν όλες τις παραπάνω υποδομές και φυσικές ομορφιές, ήταν βέβαιο πως θα αναπτύσσονταν, εκτός από τον μαζικό τουρισμό, και ο εναλλακτικός τουρισμός. Στη Κρήτη ο επισκέπτης μπορεί να συναντήσει αρκετές μορφές του εναλλακτικού τουρισμού, προσφέροντας στον ταξιδιώτη όμορφες και ξεχωριστές εμπειρίες (Tourcrete.gr, 2013).

Ο πλούτος του φυσικού τοπίου, η πληθώρα των προτάσεων του εναλλακτικού τουρισμού σε συνδυασμό με τις σύγχρονες υποδομές που διαθέτει, κάνουν την Κρήτη ιδιαίτερα ελκυστική για τους εναλλακτικούς τουρίστες. Στην Κρήτη, ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί μία πρόκληση για τον επισκέπτη, ο οποίος μπορεί να βλέπει και να ταιριάζει τις αντιθέσεις του νησιού, να γνωρίζει τα πλούσια χρώματα της στα γαλανά νερά της, να ανακαλύπτει τη θαυμάσια κρητική κουζίνα και διατροφή του νησιού, καθώς επίσης μπορεί να ζήσει τη μαγεία ενός ιδιαίτερα πλούσιου πολιτισμού (Tourcrete.gr, 2013).

Αυτό το ιδιαίτερο σκηνικό που έχει η Κρήτη, συνθέτει και το πλαίσιο δραστηριότητας των μονάδων εναλλακτικού τουρισμού, που υπάρχουν σε ολόκληρο το νησί. Οι παραδοσιακές αυτές μονάδες, με απόλυτο σεβασμό στο φυσικό περιβάλλον, έχουν στόχο να ενώσουν το φυσικό κάλλος του νησιού με τον πολιτισμό και τις νέες επιχειρηματικές δράσεις (incrediblecrete, 2013).

Έτσι λοιπόν, οι επισκέπτες με τα ειδικά ενδιαφέροντα που ταξιδεύουν στην Κρήτη, θα μπορούν να μείνουν σε κάποιο από τα πολλά σύγχρονα αγροτουριστικά καταλύματα και να συμμετάσχουν σε πρωτότυπες εναλλακτικές δράσεις, που έχουν σκοπό να μυήσουν τον επισκέπτη στο βαθύτερο νόημα της ζωής στην Κρήτη, ώστε να αισθάνεται «σαν το σπίτι του» (Tourcrete.gr, 2013).

Ο εναλλακτικός τουρισμός θέλει να κάνει τον καθένα να «αισθάνεται σαν στο σπίτι του», «οικειώνοντας» τον με τις τοπικές αρετές, τα τοπία, τις τροφές, τα τραγούδια, το χορό, τη ζωγραφική, την οδοιπορία, τη δημιουργία μέσα στην κατάσταση τηςσχόλης (incrediblecrete, 2013).

4.3.1.Αγροτουρισμός

Ο αγροτουρισμός είναι μία μορφή εναλλακτικού τουρισμού όπου ο άνθρωπος επιστρέφει στη φύση, στη μάνα γη, από την οποία έχει αποκοπεί, εξαιτίας του τρόπου ζωής του τις τελευταίες δεκαετίες. Στον αγροτουρισμό ο επισκέπτης γνωρίζει τις αγροτικές περιοχές και συμμετέχει με προσωπική εργασία στις αγροτικές δραστηριότητες, όπως είναι η καλλιέργεια και περιποίηση της γης καθώς επίσης και οι κτηνοτροφικές εργασίες (incrediblecrete, 2013). Επιπλέον, ο επισκέπτης έχει την

δυνατότητα να γνωρίσει τα τοπικά αγροτικά και παραδοσιακά προϊόντα της περιοχής, να γευτεί την τοπική κουζίνα και να μυηθεί στον παραδοσιακό τρόπο ζωής των ντόπιων κατοίκων. Όλες αυτές οι δραστηριότητες που έχει τη δυνατότητα να κάνει ο επισκέπτης, γίνονται με απόλυτο σεβασμό προς το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον και με σεβασμό στην παράδοση και τα έθιμα του τόπου (Σταθόπουλος, 2006).

Παράλληλα, ο αγροτουρισμός ενεργοποιεί τις παραγωγικές, πολιτισμικές και αναπτυξιακές δυνάμεις ενός τόπου, συμβάλλοντας έτσι στην αειφόρο περιβαλλοντική, οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του αγροτικού χώρου (Σταθόπουλος, 2006). Στηρίζεται στην αξιοποίηση των φυσικών και πολιτισμικών τοπικών πόρων και έχει σκοπό την ενίσχυση του βιοτικού και πολιτισμικού επιπέδου της περιοχής, καθώς επίσης και την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος της τοπικής κοινωνίας (Αποστολόπουλος και Σδράλη, 2009).

Οι άνθρωποι που επιλέγουν τον αγροτουρισμό για τις διακοπές τους, σίγουρα δεν ενδιαφέρονται να απολαύσουν τα 3S που χαρακτηρίζουν τον μαζικό τουρισμό που είχαμε αναφέρει, δηλαδή τον ήλιο (sun), τη θάλασσα (sea) και την άμμο (sand) αλλά αντίθετα ενδιαφέρονται για τα 3Φ (Φύση, Φιλία, Φιλοξενία). Ενδιαφέρονται κυρίως για φυσιολατρικές και αγροτικές ασχολίες, επιθυμούν να είναι κοντά στη φύση και να απολαμβάνουν τα αγνά της προϊόντα (Βαφειάδης, Κοντογιώργου και Παπακωνσταντινίδης, 1998).

Ενώ ο αγροτουρισμός ήταν ήδη αναπτυγμένος στις Βόρειες χώρες, στις Μεσογειακές Ευρωπαϊκές χώρες, καθυστέρησε πάρα πολύ. Οι πρώτες μορφές αποκέντρωσης ήταν εκείνες που λαμβάνουν χώρα κατά τη διάρκεια των εορταστικών ημερών (Χριστούγεννα, Πάσχα, ημέρες τοπικών αγίων) και τα σαββατοκύριακα, όταν δηλαδή οι κάτοικοι των πόλεων επισκέπτονται τα χωριά. Αυτές οι προσωρινά αποκεντρωτικές δραστηριότητες ονομάστηκαν ‘αγροτουρισμός’ μετά το 1980 (Tsartas και Thanopoulou, 1994).

Υπάρχουν 2 μορφές αγροτουρισμού και είναι οι εξής (Σφακιανάκης, 2000):

- Ο αμιγής Αγροτουρισμός: εκεί οι επισκέπτες έχουν τη δυνατότητα να είναι κοντά στη φύση και μπορούν να ξεκουραστούν και να χαλαρώσουν. Επιπλέον

όμως μπορούν να ασχοληθούν με τις αγροτικές δραστηριότητες που προσφέρει το εκάστοτε αγροτουριστικό κατάλυμα, όπως είναι ο τρύγος, το άρμεγμα και η περιποίηση των ζώων, η μελισσοκομεία, η φυτεία και η συγκομιδή των οπωροκηπευτικών κ.α. Τα καταλύματα επίσης, ίσως προσφέρουν και ψυχαγωγικές δραστηριότητες στη φύση όπως πεζοπορία, ορειβασία, ιππασία και ψάρεμα.

- Ο σύνθετος αγροτουρισμός: εκεί οι επισκέπτες ικανοποιούν και τις προσωπικές τους ανάγκες όπως είναι ο τουρισμός υγείας ή θρησκείας, εκτός από τις παραπάνω δραστηριότητες που τους προσφέρει το αγρόκτημα.

Ο αγροτουρισμός στοχεύει σε δύο παράλληλους στόχους:

- 1) Να δώσει τη δυνατότητα στον τουρίστα να βιώσει ήσυχες και οικονομικές διακοπές κοντά στην φύση και να έρθει σε άμεση επαφή με τους ντόπιους κατοίκους και τις συνήθειές τους, προστατεύοντας το περιβάλλον και την οικολογική ισορροπία.
- 2) Να παραμείνει ο αγροτικός πληθυσμός στην περιφέρεια και να αποκτήσει μια νέα συμπληρωματική απασχόληση ώστε να αυξηθεί το εισόδημά του ή εάν είναι ήδη επαγγελματίας, να ενισχύσει το εισόδημα του.

Για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων, δόθηκαν από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης κονδύλια αγροτουριστικών προγραμμάτων. Σύμφωνα λοιπόν με το Υπουργείο, ο 'αγροτουρισμός' περιλαμβάνει διάφορες τουριστικές δραστηριότητες μικρής κλίμακας, οικογενειακής ή συντεχνιακής προέλευσης, που αναπτύσσονται σε αγροτικές περιοχές από άτομα που απασχολούνται στο τομέα της γεωργίας. Οι στόχοι των αγροτουριστικών προγραμμάτων, όπως αυτοί ορίζονται από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης είναι οι εξής (minagric, 2013):

- Διαφοροποίηση των αγροτικών δραστηριοτήτων.
- Νέα και μη αγροτικά εισοδήματα για τους αγρότες.
- Ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές.
- Αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου και των εργασιακών συνθηκών των αγροτικών περιοχών.
- Πρόληψη της πληθυσμιακής εγκατάλειψης της υπαίθρου.

- Προώθηση και υποστήριξη του κοινωνικού και οικονομικού ρόλου των γυναικών της υπαίθρου.
- Προστασία του περιβάλλοντος.
- Διαφύλαξη της πολιτισμικής κληρονομιάς.
- Εκμετάλλευση της κτηριακής κληρονομιάς.
- Η ικανοποίηση των τουριστών που έχουν ως στόχο να ζήσουν ήσυχες και οικονομικές διακοπές κοντά στην φύση και να έρθουν σε άμεση επαφή με τους ντόπιους κατοίκους και τις συνήθειές τους.

Οι κατηγορίες των επιχειρήσεων που εντάσσονται στον αγροτουρισμό είναι οι παρακάτω (agrotour, 2013):

- 1) αγροτουριστικά καταλύματα.
- 2) πρατήρια /εκθετήρια αγροτουριστικών προϊόντων.
- 3) αγροτουριστικά κεντρικά εστίασης και αναψυχής.
- 4) αγροκτήματα.
- 5) εργαστήρια λαϊκής τέχνης.
- 6) επιχειρήσεις παραγωγής παραδοσιακών προϊόντων.
- 7) τουριστικά γραφεία που αναλαμβάνουν τη διοργάνωση ή την υλοποίηση προγραμμάτων υπαίθριων δραστηριοτήτων και περιηγήσεων οικοτουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις του αγροτουρισμού, αυτές συνδέουν τον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα με τον τριτογενή. Παράγουν δηλαδή αγροτικά και κτηνοτροφικά τοπικά προϊόντα και στη συνέχεια παρέχουν τουριστικές υπηρεσίες στους επισκέπτες. Έτσι έχουν οι ίδιοι ένα επιπλέον εισόδημα και ενισχύουν και την τοπική οικονομία (Βαφειάδης, Κοντογιώργου και Παπακωνσταντινίδης, 1998).

Ο αγροτουρισμός δεν απαιτεί εξελιγμένη τουριστική υποδομή, τουλάχιστον στα πρώτα στάδια ανάπτυξής του. Τα μόνα αγαθά που χρειάζεται ο τουρίστας που κάνει αγροτουρισμό είναι κατά κύριο λόγο τα ελεύθερα αγαθά της φύσης (αέρας, νερό, φύση) που είναι σε αφθονία (Βαφειάδης, Κοντογιώργου και Παπακωνσταντινίδης, 1998).

Ο αγροτουρισμός στη Κρήτη

Όπως έχουμε ήδη αναφέρει ο αγροτουρισμός αναφέρεται σε δραστηριότητες υπαίθριας αναψυχής, οι οποίες όμως εντάσσονται αρμονικά - οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά - στον αγροτικό χώρο και στην αγροτική ζωή και λειτουργούν συμπληρωματικά προς τις άλλες δραστηριότητες των αγροτών (γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, βιοτεχνία και οικοτεχνία) (Σωτηριάδης, 1995).

Η Κρήτη είναι ένας τόπος ιδιαίτερα κατάλληλος για την ανάπτυξη του αγροτουρισμού. Εκεί ο άνθρωπος επιστρέφει στη φύση, απολαμβάνοντας τις απέραντες ομορφιές του νησιού και συμμετέχοντας σε αγροτικές δραστηριότητες, αισθάνεται τη χαρά της δημιουργίας καθώς συμμετέχει στη διαδικασία καλλιέργειας της γης ή σε κτηνοτροφικές εργασίες. Οι αγροτικές δραστηριότητες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του πολιτισμού και της ιστορίας της Κρήτης και των ανθρώπων της.

Η οικονομία του νησιού βασίστηκε, μέσα στους αιώνες, στις εύφορες πεδινές και ημιορεινές του εκτάσεις, όπου καλλιεργούνται μέχρι σήμερα αιωνόβιες ελιές, αμπέλια, εσπεριδοειδή, λαχανικά και φρούτα και διαβιούν υγιείς ζωικοί πληθυσμοί. Οι Κρητικοί καλλιεργούν τη γη σε κάθε πρόσφορο σημείο του νησιού. Από τις εύφορες κοιλάδες και τα οροπέδια του νησιού μέχρι τις ακτές και στις άκρες των βράχων, τα προϊόντα της κρητικής γης παράγονται με πολύ ήλιο εξαιτίας του εύκρατου κλίματος, κάτι που τους δίνει ξεχωριστή και ασύγκριτη γεύση. Εξάλλου είναι διάσημη ανά τον κόσμο η Κρητική Διατροφή, που είναι πλούσια σε γεύση και διατροφική αξία.

Στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές οι κάτοικοι ασχολούνται κυρίως με την κτηνοτροφία, εκτρέφοντας μεγάλους αριθμούς αιγοπροβάτων ελεύθερης βοσκής. Αρκετά τυροκομεία παράγουν παραδοσιακά ξακουστά τυροκομικά προϊόντα σε ολόκληρο το νησί., τα οποία έχουν ιδιαίτερη μοναδική γεύση (incrediblecrete, 2013).

Αγροτουριστικές δραστηριότητες στην Κρήτη:

- 📍 Περιποίηση αμπελιών- τρύγος- κρασί
- 📍 Δημιουργία Τσικουδιάς - Ρακοκάζανο
- 📍 Περιποίηση ελιάς – δημιουργία ελαιόλαδου

Τρύγος

Ο οίνος είναι ένα αναπόσπαστο κομμάτι του κρητικού πολιτισμού και του κρητικού οικογενειακού τραπέζιου. Πλήθος αναφορών υπάρχουν από τα μινωικά χρόνια, για την καλλιέργεια των αμπελιών και την οινοποίηση. Μινωικές ποικιλίες καλλιεργούνται ακόμη και σήμερα στην Κρήτη, στα ίδια χώματα και πολλές φορές με την ίδια σχεδόν διαδικασία παραγωγής. Η μεγάλη ηλιοφάνεια στην Κρήτη δίνει στον μούστο συνήθως αρκετά ζάχαρα και έτσι έχουμε και αρκετά υψηλόβαθμα κρασιά. Όλες οι οικογένειες παράγουν το δικό τους κρασί για να το προσφέρουν σε φίλους και συγγενείς. Το κρητικό κρασί είναι ένα χαρακτηριστικό κομμάτι της αγροτικής ζωής του νησιού που έχει πάρει κοινωνικές διαστάσεις και έχει συνδεθεί με χορό και τραγούδι (incrediblecrete, 2013).

Ελιά

Η ελιά αποτελεί την βασική καλλιέργεια σε όλη την Κρήτη και ο καρπός της δίνει το πιο γευστικό ελαιόλαδο του κόσμου, ιδιαίτερα ξακουστό με πλούσιο σε άρωμα και γεύση και χαμηλό σε οξύτητα αποτελεί βασικό στοιχείο της κρητικής διατροφής. Σχεδόν κάθε Κρητικός έχει τις ελιές του και δραστηριοποιείται στη συλλογή των καρπών και την ελαιοποίηση. Στις κρητικές πλαγιές καλλιεργούνται κυρίως δύο είδη ελιάς, οι λιανές και οι τσουνάτες ελιές, ανάλογα με τη μορφολογία του εδάφους. Εξαιρετικής ποιότητας είναι και οι επιτραπέζιες ελιές, οι οποίες παράγονται στην ευρύτερη περιοχή. Οι σελινιώτικες αλατσολιές, μαύρες παστές, οι νερατζολιές, κοφτές και τσακιστές ξιδάτες ή σε χυμό λεμονιού, όλες έχουν το άρωμα της Κρήτης και συνοδεύουν κάθε φαγητό (incrediblecrete, 2013).

Κτηνοτροφία-Τυροκομία

Στις ορεινές περιοχές του νησιού, υπάρχουν πολλές κτηνοτροφικές μονάδες, αφού η κτηνοτροφία αποτελεί τη βασική ενασχόληση των κατοίκων των ορεινών περιοχών, ανά τους αιώνες. Η κτηνοτροφία προσφέρει στον τόπο γαλακτοκομικά και

τυροκομικά προϊόντα, φημισμένα σε ολόκληρο τον κόσμο, για την ιδιαίτερη πλούσια γεύση τους. Στα σύγχρονα τυροκομεία το γάλα πρώτα παστεριώνεται και έπειτα, με την προσθήκη καλλιέργειας θερμαίνεται σε συγκεκριμένες θερμοκρασίες για να γίνει η διάσημη κρητική γραβιέρα η οποία θα ωριμάσει για αρκετούς μήνες πριν διατεθεί προς κατανάλωση. Άλλα τυριά, τα οποία είναι φημισμένα, είναι η μυζήθρα, ο αθότυρος και το ξύγαλο. Καταπληκτικό είναι και το κρητικό γιαούρτι το οποίο γίνεται από πρόβειο γάλα (incrediblecrete, 2013).

Μέλι- Εσπεριδοειδή- Πατάτες

Το κρητικό μέλι είναι απολύτως φυσικό προϊόν και παράγεται σε περιοχές με ενδημική βλάστηση. Το νησί είναι πλούσιο σε ενδημικά φυτά και ιδιαίτερα σε αρωματικά φυτά. Αυτά προσφέρουν στις κρητικές μέλισσες την αγαπημένη τους τροφή. Επίσης, υπάρχουν πολλά αυτοφυή φυτά, όπως θυμάρι, φασκόμηλο, βάτο, ρίγανη, πεύκο, ακακίες, κουμαριά, ευκάλυπτος και βέβαια τα καλλιεργούμενα εσπεριδοειδή (πορτοκάλια από τα πορτοκαλοχώρια). Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία στην Κρήτη δραστηριοποιούνται 2206 μελισσοκόμοι με 142.856 καταμετρημένες κυνέλες. Η Κρήτη κατατάσσεται τέταρτη σε εθνικό επίπεδο με παραγωγή 1673 τόνων μελιού μέχρι το 2004. Στο Οροπέδιο Λασιθίου η καλλιέργεια πατάτας έχει χαρακτηριστικά μονοκαλλιέργειας. Η λασιθιώτικη πατάτα είναι φημισμένη για την ποιότητά της και απευθύνεται σε πολλές αγορές στην Ελλάδα και Ευρώπη (incrediblecrete, 2013).

Οι διακοπές σε αγροτουριστικό κατάλυμα στην Κρήτη συνδέονται άρρηκτα με τη φημισμένη Κρητική Διατροφή, όπου ο επισκέπτης θα έχει τη δυνατότητα να δοκιμάσει ή/και να βοηθήσει στην προετοιμασία της. Οι περισσότερες αγροτουριστικές μονάδες έχουν ιδιόκτητες καλλιέργειες και φάρμες, όπου παράγονται προϊόντα βιολογικά, πλούσια σε γεύση και θρεπτικά συστατικά. Τα προϊόντα που παράγει το νησί είναι πάρα πολλά όπως αναφέραμε και παραπάνω, όπως το γάλα, το τυρί, το ελαιόλαδο, το μέλι, οι πατάτες, λαχανικά, κρασί, τσικουδιά και αρωματικά φυτά. Σε ένα λοιπόν, αγροτουριστικό κατάλυμα, συνήθως μαγειρεύονται από την ιδιοκτήτρια, με βοηθό τον επισκέπτη, σύμφωνα με τις

παραδοσιακές συνταγές του τόπου. Έτσι, ό,τι τρώει ο επισκέπτης, είναι αγνό, φρέσκο προϊόν, αποτέλεσμα και της προσωπικής του δουλειάς. Αυτό το γεγονός κάνει το φαγητό ακόμη πιο νόστιμο και επιπλέον, θα έχει τη δυνατότητα να μάθει κάποια από τα μυστικά της παραδοσιακής κρητικής κουζίνας. Επιπρόσθετα σε κάποιους οικισμούς παρέχονται και μαθήματα μαγειρικής, βιολογικής καλλιέργειας κηπευτικών και της παρασκευής γλυκών (crete.tournet, 2013).

Παραδοσιακά Αγροτουριστικά Ξενοδοχεία, Ξενώνες και Καταλύματα υπάρχουν αρκετά σε ολόκληρη την Κρήτη. Εμείς θα αναφέρουμε εκείνα που υπάρχουν στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου.

Στο Νομό Ρεθύμνου είναι τα εξής:

- 📖 Αξός (όρος Ψηλορείτης): Έναγρον
- 📖 Δροσιά Μυλοποτάμου: Αποσπερίτης
- 📖 Τζανακιανά: Το Σπίτι των Κουρήτων (agrotourcrete,2013)

Στο Νομό Ηρακλείου είναι:

- 📖 Σάρχος Μαλεβυζίου: Βιγλάτορας (exormiseis, 2013)

Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε λοιπόν, η «επιστροφή στη φύση», μέσω των μονάδων του Εναλλακτικού Τουρισμού που υπάρχουν στη Κρήτη, καθώς επίσης και αγροτουριστικές δραστηριότητες που προσφέρει, σίγουρα θα είναι μια ανεπανάληπτη εμπειρία για τον επισκέπτη, ο οποίος θα βρεθεί σε ένα υπέροχο μέρος, κοντά στη φύση και στους καρπούς που η ίδια δίνει τόσο απλόχερα. Θα γευτεί την φημισμένη παγκοσμίως κρητική κουζίνα και θα συμμετέχει και ο ίδιος στις δραστηριότητες που του προσφέρει.

4.3.2.Οικολογικός τουρισμός

Ο οικολογικός τουρισμός όπως ονομάζεται είναι μία μορφή εναλλακτικού τουρισμού η οποία έχει σχέση με το φυσικό περιβάλλον, τη γλωρίδα και τη πανίδα ενός τόπου, καθώς επίσης και είναι συνυφασμένος και με δραστηριότητες σε αγροτικούς χώρους, οι οποίες συμβάλλουν και προωθούν την προστασία του περιβάλλοντος και προσφέρει στους τουρίστες ευκαιρίες για γνωριμία με το περιβάλλον και γενικότερα με την ύπαιθρο (Σωτηριάδης, 1995, cretetaxitransfers, 2013). Ο οικολογικός τουρισμός συνδέεται με τον φυσιολατρικό τουρισμό καθώς επίσης και με τον αγροτουρισμό. Και οι τρεις αυτές μορφές του τουρισμού έχουν να κάνουν με υπαίθριες δραστηριότητες, όπως η εξερεύνηση της γλωρίδας και της πανίδας ενός τόπου. Όλες οι δραστηριότητες των εν λόγω μορφών τουρισμού χρησιμοποιούν φυσικά χαρακτηριστικά όπως για παράδειγμα χιόνι, θάλασσα, αέρα (cretetaxitransfers, 2013).

Ο οικολογικός τουρισμός έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί σε 2 μορφές:

1) Στην εξερεύνηση της γλωρίδας και της πανίδας ενός τόπου, όπως οι υγροβιότοποι, οι βιότοποι, και περιοχές με ενδημικά είδη γλωρίδας και πανίδας. Επιπλέον, μπορεί να γίνει με επισκέψεις σε φαράγγια, σπήλαια, λίμνες, ποτάμια, καταφύγια, ορεινές περιοχές και άλλους φυσικούς πόρους.

2) Με τη διοργάνωση ταξιδιών περιπέτειας και εκδρομές (θαλάσσιο καγιάκ, canoe, rafting, ορειβασία, περιπάτους περιπέτειας, ιππασία, πτήση με ανεμόπτερο κ.α.), σε αυτούς τους φυσικούς πόρους με τη σπάνια ομορφιά, διατηρώντας την οικολογική ισορροπία.

Συμπερασματικά λοιπόν ο οικολογικός τουρισμός, απευθύνεται στους φανατικούς λάτρεις της φύσης και της παράδοσης των τόπων, οι οποίοι αναζητούν την περιπέτεια και την εξερεύνηση της γλωρίδας και της πανίδας ενός τόπου. Μπορεί ωστόσο να είναι ελκυστικός και σε ομάδες επιστημόνων που αναζητούν τον εμπλουτισμό των εμπειριών και των γνώσεων τους, σε περιοχές με σπάνιους φυσικούς πόρους (Σωτηριάδης, 1995, Campbell, 1999).

Ο Οικοτουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη, όπως ήδη έχουμε αναφέρει, χρήζει ιδιαίτερου φυσικού και πολιτιστικού κάλλους με πολλές σπηλιές, φαράγγια, βουνά, σπάνιους υγροβιότοπους και ξεχωριστή γλωρίδα και πανίδα. Πληρεί λοιπόν, όλες τις κατάλληλες προϋποθέσεις και ποικιλία φυσικών και πολιτιστικών πόρων για την ανάπτυξη του οικοτουρισμού.

Έτσι λοιπόν, ο οικοτουρίστας, θα μπορέσει να απολαύσει ημερήσιες εκδρομές σε σπήλαια, φαράγγια, αρχαιολογικούς χώρους, σπάνιους βιοτόπους και σε ορεινές περιοχές.

Ζώνες ενδιαφέροντος για οικοτουριστικές δραστηριότητες, ανά Νομό:

-Ν. Ρεθύμνης: ορεινός όγκος Ψηλορείτη, ανατολικοί πρόποδες Λευκών Ορέων και ευρύτερη περιοχή Σπηλίου.

-Ν. Ηρακλείου: ανατολικοί πρόποδες Ψηλορείτη, επαρχία Πεδιάδας και διαδρομή μονοπατιού Ε4.

-Ν. Χανίων: ορεινός όγκος Λευκών Ορέων και υπώρειες, βόρειο τμήμα Αρωτηρίου, Νησιά Γραμβούσα, Γαύδος και Άγ. Θεόδωροι, Επαρχίες Κισσάμου, Αποκορώνου και Σελίνου.

-Ν. Λασιθίου: οροπέδιο Λασιθίου, ευρύτερος όγκος Δίκτης και επαρχία Σητείας (cretetaxitransfers, 2013).

Τα οικοτουριστικά καταλύματα αυξάνονται συνεχώς στη Μεγαλόνησο, αφού αυξάνεται και το ενδιαφέρον των επισκεπτών. Υπάρχουν καταλύματα τα οποία λειτουργούν σε οικολογική βάση, με κήπους από βιολογικά λαχανικά και καταφύγια πουλιών. Το μεγαλύτερο και πιο οργανωμένο αγροτουριστικό και οικοτουριστικό κατάλυμα είναι «Εναγρον οικοτουριστικό χωριό» στην Αξό του Ρεθύμνου. Σε ένα αγρόκτημα πάνω από 50 στρέμματα με καλλιέργειες (ελιές – αμπέλια – περιβόλια με οπωροφόρα δένδρα και λαχανικά αλλά και άγρια βλάστηση της Κρήτης) και σε υψόμετρο 500 περίπου μέτρων, πάνω από τις πηγές του Μυλοποτάμου που έδωσε το όνομα του στη περιοχή και απέναντι από φαράγγια και σπηλιές, στην ΑΞΟ στους πρόποδες του Ψηλορείτη κτίστηκε το «ΕΝΑΓΡΟΝ». Είναι ένα συγκρότημα με 32

διαμερίσματα που δίνει την αίσθηση του χωριού. Διαθέτει πολλά περιβόλια με οποροφόρα δέντρα, ελιές, αμπέλια και λαχανικά. Εκεί ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να ασχοληθεί με τα φυτά, να συμβάλει στην περιποίηση τους και στην συλλογή των καρπών τους. Έτσι θα γευεται αγνά ντόπια προϊόντα που θα τα κάνει ακόμη πιο νόστιμα η προσωπική εργασία του κάθε επισκέπτη.

Το χωριό προσφέρει και άλλες οικολογικές δραστηριότητες όπως είναι:

1. Δραστηριότητες που έχουν σχέση με προϊόντα και εποχές, όπως Ρακοκάζανο, γευσιγνωσία οίνου και λαδιού, τυροκομική, τρύγος κ.λ.π.
2. Κρητική δίαιτα και διατροφή, παρουσιάσεις του Κρητικού διατροφικού προτύπου, μαθήματα μαγειρικής, γλυκών, ψωμιού κ.λ.π.
3. Διαδρομές στη φύση με τα πόδια με γαϊδουράκια ή με ποδήλατα βουνού.
4. Βοτανικό περίπατο – γνωριμία με σαράντα περίπου βότανα που υπάρχουν στη περιοχή, αλλά και την υπόλοιπη πλούσια Κρητική χλωρίδα.
5. Επισκέψεις σε μνημεία σημαντικά φύσης και ανθρώπων στη περιοχή, όπως βυζαντινές εκκλησίες, αρχαιότητες, μοναστήρια, σπήλαια μητάτα στο Ψηλορείτη κ.λ.π.
6. Γνωριμία με την ιστορία, την παράδοση και την κοινωνία της περιοχής.
7. Πολιτιστικές εκδηλώσεις, εκθέσεις, συναυλίες (enagron, 2013).

4.3.3.Θρησκευτικός τουρισμός

Ο θρησκευτικός τουρισμός αφορά ταξίδια / τουριστική δραστηριότητα ενός ή περισσότερων ατόμων που επικεντρώνεται στα ιερά μνημεία ενός τόπου με σκοπό να τα προσκυνήσουν και να προσευχηθούν. Μπορεί ωστόσο το ενδιαφέρον του επισκέπτη να είναι και εκπαιδευτικό ή πολιτισμικό (Σφακιανάκης, 2000).

Στην Ελλάδα, ο θρησκευτικός τουρισμός πηγάζει από τη θέληση για προσκύνημα σε έναν ιερό τόπο. Είναι μία ανάγκη των Ελλήνων που είναι καλά ριζωμένη από τις παλαιότερες εποχές. Από τη βαθιά αρχαιότητα, το προσκύνημα ήταν ένα ισχυρό κίνητρο για τα ταξίδια και οι άνθρωποι ταξίδευαν σε όλη την Ελλάδα για να επισκεφθούν θρησκευτικά μνημεία. Επιπλέον, η πολιτιστική πτυχή της θρησκείας είναι στενά συνδεδεμένη με τον τουρισμό, καθιστώντας ένα ιδιαίτερο είδος της

τουριστικής δραστηριότητας με βάση το διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο και παραδόσεις.

Οι Έλληνες εξέφραζαν πάντα ανά τους αιώνες τη θρησκευτικότητα τους, τη βαθιά τους πίστη και την αφοσίωση τους στο Θεό για δύο χιλιάδες χρόνια, διατηρώντας την ορθόδοξη πίστη. Ξένοι και Έλληνες επισκέπτες στέκονται με έκπληξη μπροστά στις χιλιάδες βυζαντινές εκκλησίες, τα αμέτρητα ξωκλήσια, τα μοναστήρια, τα ιερά προσκυνήματα και τα αμέτρητα άλλα θρησκευτικά μνημεία που προκαλούν δέος στον επισκέπτη (visitgreece, 2013).

Ο Θρησκευτικός τουρισμός είναι μία ιδιαίτερα αναπτυγμένη μορφή του εναλλακτικού τουρισμού, αφού πάρα πολλοί Έλληνες κάθε χρόνο (εσωτερικός τουρισμός) επισκέπτονται θρησκευτικούς τόπους λατρείας όπως μοναστήρια και εκκλησίες. Ανέκαθεν οι Έλληνες ήθελαν να εκφράσουν την πίστη τους στα Θεία από τα αρχαία χρόνια, γι' αυτό και οργάνωναν συχνά ταξίδια σε θρησκευτικούς προορισμούς (visitgreece, 2013, Λαγός, 2005: 72, Nolan & Nolan, 1992, Leppäkarri, 2008).

Τα μνημεία πίστης στην Ελλάδα, εκφράζουν την ελληνική ορθοδοξία, αλλά υπάρχουν και άλλα μνημεία διαφόρων θρησκειών. Αυτό αναδεικνύει την ιδιαίτερη ιστορική και πολιτιστική αξία της Ελλάδας. Όλα αυτά τα μνημεία αποτελούν αξιόλογο πόλο έλξης για τους επισκέπτες. Τα μοναστήρια, οι επιβλητικοί ναοί, τα ξωκλήσια και οι βυζαντινές-μεταβυζαντινές εκκλησίες μαρτυρούν την επίμονη προσήλωση στις παραδόσεις και την στενή και μακραίωνη διασύνδεση της τέχνης με τη θρησκευτική λατρεία (visitgreece, 2013).

Χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο επισκέπτονται τα Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά έργα τέχνης, τα ψηφιδωτά, τις τοιχογραφίες και τις εικόνες που υπάρχουν, καθώς και άλλους θρησκευτικούς χώρους. Όλα τα έργα είναι απαράμιλλης ομορφιάς με υπέροχη τεχνική. Αυτό το γεγονός δείχνει πως οι Έλληνες πάντα συνέδεαν την τέχνη και τη θρησκεία.

Ο θρησκευτικός τουρισμός χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

- A) Στους προσκυνητές τουρίστες στους οποίους επικρατεί το θρησκευτικό κίνητρο οι οποίοι επισκέπτονται μια περιοχή αποκλειστικά για επίσκεψη σε θρησκευτικό χώρο.
- B) Στους τουρίστες που ταξιδεύουν ομαδικά και συνδυάζουν το ταξίδι τους και με άλλες τουριστικές δραστηριότητες (Rinschede, 1992).

Ο θρησκευτικός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρητική γη, έχει «γεννήσει» και «αναθρέψει» πολλούς Αγίους, αφού έχει θρησκευτική και πνευματική παράδοση αιώνων, η οποία αποτυπώνεται στα ιστορικά μνημεία του νησιού, στους ναούς, στα μοναστήρια και στα ξωκλήσια της. Από την εποχή του μινωικού πολιτισμού, ίσως και νωρίτερα, η Κρήτη είχε αναπτυγμένη θρησκευτικότητα. Εκείνα τα χρόνια λάτρευαν τους αρχαίους θεούς, όπως τον Δία, και μετέπειτα στην βυζαντινή εποχή είχαν τον χριστιανισμό. Η δυνατή πίστη και λατρεία των Κρητικών αποδεικνύεται από τους πολυάριθμους τόπους λατρείας σε αρχαίες μινωικές και ελληνικές θεότητες και από τους αμέτρητους ναούς και τα ταπεινά παρεκκλήσια που είναι διάσπαρτα στην ύπαιθρο της Κρήτης. Επιπλέον, υπάρχουν και πάρα πολλά μοναστήρια στο νησί, πολλών ετών, με μεγάλη πνευματική ιστορία και πολύτιμα ιερά κειμήλια. Είναι τόσο μαγευτικά τα τοπία όπου είναι χτισμένα, που προκαλεί δέος και πνευματική αγαλλίαση στον επισκέπτη (incrediblecrete, 2013).

Ο επισκέπτης ερχόμενος στην Κρήτη, θα διαπιστώσει την πίστη των κατοίκων της, αφού υπάρχουν παντού προσκυνητές που περπατάνε για ώρες, ώστε να μπορέσουν να προσκυνήσουν τα ξωκλήσια που βρίσκονται ψηλά στα βουνά. Επιπλέον, υπάρχουν σε πολλά σημεία πηγές με αγιασμό, στις οποίες πηγαίνει ο κόσμος εδώ και αιώνες.

Η ατμόσφαιρα είναι ιδιαίτερα κατανυκτική, από το περιβάλλον, τις όμορφες ψαλμωδίες και την κατάνυξη των βυζαντινών εικόνων. Οι περισσότερες εκκλησίες, όπως και τα σπίτια, τα μονοπάτια και τα γεφύρια του νησιού είναι λιθόχτιστα. Ο Κρητικός λαός τα έχτιζε με αγνά υλικά της «μάνας» γης, για να είναι σε αρμονία με το περιβάλλον. Τέλος, αξίζει να αναφέρουμε, πως όλα τα μοναστήρια του νησιού, καλλιεργούν και δημιουργούν τα δικά τους αγνά προϊόντα, προστατεύοντας ταυτόχρονα και το περιβάλλον, αφού είναι βιολογικά, όπως π.χ. το βιολογικό ελαιόλαδο.

Όλοι οι ταξιδιώτες λοιπόν, που θα επισκεφτούν τα θρησκευτικά μνημεία και τις ιερές μνήμες της Κρήτης, αρχικά θα γίνουν δεκτοί με πολύ χαρά από τους κατοίκους του νησιού, οι οποίοι φημίζονται για τη φιλοξενία τους, θα αγαλλιάσουν πνευματικά, αφού το τόπος είναι ιδιαίτερα κατανυκτικός και θα γνωρίσουν τον πνευματικό τρόπο ζωής των κατοίκων και την πολιτιστική παράδοση του νησιού, που είναι βασισμένη σε αυθεντικές παραδοσιακές αξίες, που σε μαγνητίζουν (incrediblecrete, 2013).

Εκκλησίες, μοναστήρια και εξωκλήσια στο Νομό Ηρακλείου (incrediblecrete, 2013):

- 🌍 Μονή Καλλέργη στο Καστέλι
- 🌍 Μονή Παναγίας Παλιανής στο Βενεράτο
- 🌍 Μονή Επανωσήφη
- 🌍 Μονή Αγκαράθου
- 🌍 Μονή Κουδούμα
- 🌍 Αγία Μονή στην Άνω Βιάννο
- 🌍 Μονή Αγίου Αντωνίου Άρβης
- 🌍 Μοναστήρι της Κερά Ελεούσας
- 🌍 Ιερός Ναός Αγίου Τίτου
- 🌍 Ιερός Ναός Αγίου Μηνά
- 🌍 Ιερός Ναός Αγίας Αικατερίνης
- 🌍 Ιερός Ναός Αγίου Νικήτα Αχεντριάς
- 🌍 Η εκκλησία του Αγίου Φανουρίου στη Μονή Βαρσαμόνερου
- 🌍 Η Βενετική κρήνη στη Μονή Βροντήσι

Εκκλησίες, μοναστήρια και εξωκλήσια στο Νομό Ρεθύμνης (incrediblecrete,2013):

- 🌍 Μονή Παναγίας Καρδιώτισσας
- 🌍 Ιερός Ναός Αγίου Φραγκίσκου
- 🌍 Ιερός Ναός Κοιμήσεως της Θεοτόκου
- 🌍 Μονή Αρκαδίου
- 🌍 Μονή Αγίας Ειρήνης
- 🌍 Ιερά Πατριαρχική και Σταυροπηγιακή Μονή Αρκαδίου
- 🌍 Παλαιοχριστιανική Βασιλική Πανόρμου
- 🌍 Μονή Μπαλί
- 🌍 Μονή Σαββαθιανών
- 🌍 Μονή Αγίας Ειρήνης Κρουσώνα
- 🌍 Μονή Αγίου Γεωργίου Γοργολαΐνη
- 🌍 Καθολικό Μονής Βαρσαμόνερου
- 🌍 Μονή Βροντησίου

- Μονή Καλυβιανής
- Μονή Απεζάνων
- Μονή Οδηγήτριας

Οι Βυζαντινοί έκτισαν πολλές εκκλησίες στην επαρχία Ρεθύμνου. Μερικές από τις εκκλησίες που χτίστηκαν αργότερα έχουν ενδιαφέρουσες τοιχογραφίες όπως η Παναγία η Καρδιώτισσα στα Μυριοκέφαλα.. Η βενετική εκκλησία στο Μοναστήρι του Αρκαδίου αποτελεί ένα από τα ωραιότερα παραδείγματα βενετικού κτίσματος εκείνης της εποχής, και ένα σύμβολο της αγάπης και της αυτοθυσίας για την ελευθερία (crete.tournet, 2013).

4.3.4.Συνεδριακός τουρισμός

Ο επαγγελματικός τουρισμός είναι ο τουρισμός που αναπτύσσεται κατά την διάρκεια επαγγελματικών ταξιδιών. Αν σκοπός του ταξιδιού είναι η συμμετοχή σε ένα συνέδριο, τότε ονομάζεται συνεδριακός τουρισμός. Συνέδριο στην Ελληνική γλώσσα σημαίνει σύναξη ατόμων σε ένα χώρο, για να συζητήσουν και να πάρουν κάποιες αποφάσεις για σημαντικά και κοινού ενδιαφέροντος θέματα. Είναι δηλαδή η οργάνωση διαλέξεων για να συζητηθεί ένα σημαντικό θέμα (thefreedictionary, 2013).

Ο Συνεδριακός Τουρισμός, είναι μια μορφή εναλλακτικού τουρισμού, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη και στην Ελλάδα. Όταν μιλάμε για Συνεδριακό Τουρισμό εννοούμε τον τουρισμό ο οποίος σχετίζεται με την παρακολούθηση συνεδρίων, εκθέσεων κλπ. Στον επαγγελματικό τουρισμό συμμετέχουν συνήθως επισκέπτες εύποροι, με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, οι οποίοι διαμένουν στα πολυτελέστερα ξενοδοχειακά καταλύματα και ξοδεύουν πολλά χρήματα, αφού απαιτούν πολύ υψηλή ποιότητα παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων.

Η περίοδος αιχμής του επαγγελματικού τουρισμού σημειώνεται κυρίως τους μήνες Φεβρουάριο-Μάιο και Σεπτέμβριο-Νοέμβριο, οπότε και συνήθως διοργανώνονται τα περισσότερα συνέδρια, εκθέσεις κτλ. Ο μέσος χρόνος παραμονής των επισκεπτών, κυμαίνεται συνήθως από 3 έως 5 ημέρες και οι περισσότεροι συνδυάζουν τον συνεδριακό τουρισμό και με άλλα είδη τουρισμού, αφού συνήθως επιλέγουν

ελκυστικά πακέτα. Βασική όμως προϋπόθεση για να θελήσει ο επαγγελματίας-επισκέπτης να συμμετέχει και σε άλλα είδη τουρισμού, εκτός από τον επαγγελματικό, είναι η ομορφιά και οι υποδομές – υπηρεσίες που διαθέτει ο τόπος, όπως είναι οι εκθεσιακοί χώροι, τα αμφιθέατρα, τα καταλύματα και η εύκολη πρόσβαση (Βενετσανοπούλου, 2006).

Τα συνέδρια διακρίνονται ανάλογα (Βενετσανοπούλου, 2006):

- ❖ Με το αντικείμενο με το οποίο ασχολούνται σε επαγγελματικά, επιστημονικά, πολιτιστικά, πολιτικά, κοινωνικά κ.λπ.
- ❖ Τη συχνότητα (σταθερά, μη σταθερά, μη περιοδικά)
- ❖ Με βάση την χρονική τους διάρκεια (ημερήσια, ολιγοήμερα, πολυήμερα κ.α.).
- ❖ Με βάση το γεωγραφικό τους χαρακτήρα (τοπικά, περιφερειακά, εθνικά, διεθνή).
- ❖ Με βάση τον αριθμό των συμμετεχόντων (ολιγομελή ή πολυάριθμα)..

Είδη συνεδρίων (Κραβαρίτης και Παπαγεωργίου, 2007):

☀ <u>ΣΥΝΕΔΡΙΟ</u>	☀ <u>ΔΙΑΣΚΕΨΗ</u>	☀ <u>ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ</u>
☀ <u>ΔΙΑΛΕΞΗ</u>	☀ <u>ΗΜΕΡΙΔΑ</u>	☀ <u>ΦΟΡΟΥΜ</u>
☀ <u>ΣΥΜΠΟΣΙΟ</u>	☀ <u>ΣΥΣΚΕΨΗ</u>	☀ <u>MEETING</u>
	☀ <u>ΕΚΘΕΣΗ</u>	

Ο Συνεδριακός τουρισμός έχει πολλά οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για τον τόπο όπου διεξάγεται αλλά και για τους κατοίκους του. Επειδή όπως αναφέραμε και παραπάνω, ο επισκέπτης που συμμετέχει στον επαγγελματικό τουρισμό, είναι συνήθως εύπορος, λογικό είναι η μέση ημερήσια δαπάνη του να είναι αρκετά μεγαλύτερη από τον μέσο επισκέπτη. Επίσης, λόγω του ότι ο συνεδριακός τουρισμός δεν λαμβάνει χώρα συνήθως τους μήνες αιχμής της τουριστικής κίνησης, δίνει μια οικονομική «ανάσα» στους ιδιοκτήτες των καταλυμάτων στέγασης, σίτισης και διασκέδασης και επεκτείνει την τουριστική περίοδο. Είναι γεγονός, πως σε περιπτώσεις συνεδριακού τουρισμού οι ιδιοκτήτες των καταλυμάτων αυξάνουν την μέση τιμή των δωματίων για να αυξήσουν τα έσοδα τους. Τέλος, ο συνεδριακός

τουρισμός μπορεί να συμβάλει στο μέσο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης του τουριστικού τομέα αρκετά (κοινωνικά οφέλη) (Κληρονόμος, 1996).

Συμπεραίνουμε λοιπόν, πως ο συνεδριακός τουρισμός μπορεί να συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μας, στην αναβάθμιση της ποιότητας της εκάστοτε περιοχής όπου λαμβάνει χώρα, αλλά και επίσης μπορεί να αναδείξει τον πολιτισμό, τις τέχνες και τις επιστήμες της Ελλάδας στο παγκόσμιο γίγνεσθαι (visitgreece, 2013).

Ο Συνεδριακός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη την τελευταία δεκαετία, έχει βάλει στόχο να αναπτύξει με τις κατάλληλες υποδομές, τον συνεδριακό τουρισμό και τα έχει καταφέρει, ως ένα σημαντικό βαθμό. Για τον λόγο αυτό έχουν δημιουργηθεί σύγχρονες ξενοδοχειακές μονάδες με ειδικούς χώρους συνεδριάσεων, σε όλα τα μεγέθη, παρέχοντας στους επαγγελματίες – επισκέπτες όλες τις ανέσεις που χρειάζονται. Αυτές οι κατάλληλες υποδομές, σε συνδυασμό με το απaráμιλλο φυσικό κάλλος του νησιού, τον πλούσιο πολιτισμό του, τα μνημεία του, το υπέροχο κλίμα, τη φιλοξενία των ντόπιων και την παραδοσιακή φημισμένη Κρητική κουζίνα, είναι ένας υπέροχος και άκρως ελκυστικός συνδυασμός για την προσέλκυση των επισκεπτών από ολόκληρο τον κόσμο (cretetaxitransfers, 2013).

Στην Κρήτη πραγματοποιείται ένας αρκετά μεγάλος αριθμός συνεδρίων κάθε χρόνο. Τα συνεδριακά κέντρα που υπάρχουν των μεγάλων, αλλά και των μικρότερων ξενοδοχείων, είναι πάρα πολλά και παρέχουν όλες τις σύγχρονες τεχνολογικές δυνατότητες για την ικανοποίηση και της πιο απαιτητικής εκδήλωσης. Οι αίθουσες συνεδρίων είναι πάρα πολλές σε όλο το νησί. Εμείς όμως θα αναφέρουμε μόνο εκείνα που υπάρχουν στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης, στον παρακάτω Πίνακα (incrediblecrete, 2013).

Πίνακας 4.3.4.1. : Οι αίθουσες συνεδρίων στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης με σειρά ανάλογα με το μέγεθος χωρητικότητας.

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

<u>ΟΝΟΜΑ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΟΣ</u>	<u>ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</u>	<u>ΧΩΡΙΤΗΚΟΤΗΤΑ</u>
Creta - Terra Maris	5*	5.000 άτομα
Capsis Beach Hotel	5*	4.250 άτομα
Candia Maris	5*	2.200 άτομα
Arina Sand	4*	1.400 άτομα
Atlantis	5*	900 άτομα
Aldemar Knossos Royal Village	5*	900 άτομα
Astoria Capsis	4*	900 άτομα
Apollonia Beach	4*	720 άτομα
Athina Palace	5*	550 άτομα
Imperial Belvedere	4*	550 άτομα
Φόδελε Beach	5*	450 άτομα
Pantheon Palace	4*	400 άτομα
Marina Beach	4*	335 άτομα
Galaxy Hotel	5*	320 άτομα
Aphrodite Beach	4*	300 άτομα
Xenia Helios	3*	300 άτομα
Grand Hotel Holiday Resort	4*	260 άτομα
Santa Marina Beach	4*	240 άτομα
Atrion Hotel	3*	223 άτομα
Bella Beach Hotel Aquis	5*	200 άτομα
Magda	4*	180 άτομα
Dolphin Bay	4*	150 άτομα
Rinela Beach	5*	150 άτομα
Χερσόνησος Palace	5*	150 άτομα
Silva Beach Aquis	4*	130 άτομα
Agapi Beach	4*	120 άτομα
Megaron Luxury Hotel	5*	120 άτομα
Aks Annabelle Village	5*	110 άτομα

Aks Minoa Palace	4*	100 άτομα
Blue Sea Bungalows	5*	100 άτομα
Γούβες Park	4*	100 άτομα
Aldemar Royal Mare Village	5*	80 άτομα
Aldemar Cretan Village	4*	80 άτομα
Glaros	3*	64 άτομα
Lato	3*	60 άτομα
Astir Beach	4*	50 άτομα
King Minos Palace	4*	40 άτομα
Arolithos Traditional Village	4*	30 άτομα
Cretan Malia Park	4*	30 άτομα
<u>NΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ</u>		
Creta Star	5*	600 άτομα
Iberostar creta panorama & mare hotel	4*	500 άτομα
Ιερά Μονή Αρσανίου	-	500 άτομα
Rithymna Beach	5*	350 άτομα
Πανεπιστημιούπολη Ρεθύμνου	-	350 άτομα
Creta Palace	5*	300 άτομα
Rethymno Mare	5*	300 άτομα
Περιηγητική Λέσχη Ρεθύμνου	-	300 άτομα
Porto Rethymno	5*	250 άτομα
Ωδείο Ρεθύμνου	-	250 άτομα
Hydramis Palace	4*	250 άτομα
Ιερά Μονή Αρκαδίου	-	210 άτομα
Μίνως Μάρε	4*	150 άτομα
Ακαδημαϊκό χωριό Ανωγείων Κρήτης	-	105 άτομα
Μίνως	4*	100 άτομα
Θεάρτεμς Παλλάς	4*	80-90 άτομα
Liberty Hotel	4*	70 άτομα

Έναγρον	3*	70 άτομα
Atlantis Beach Hotel	4*	50 άτομα
Ιδαίων	4*	50 άτομα
Pearl Beach	4*	40 άτομα

Πηγή: <http://www.incrediblecrete.gr>

4.3.5.Αθλητικός τουρισμός

Ο αθλητικός τουρισμός είναι μία εναλλακτική μορφή τουρισμού, ανάπαυσης ή αναψυχής, όπου ο επισκέπτης – τουρίστας, ενώ κάνει τις διακοπές του ταυτόχρονα γυμνάζεται με διάφορους τρόπους και επιδίδεται σε ένα ή και περισσότερα αγωνίσματα. (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006: 41). Συνδέεται με όλες τις μορφές ενεργητικής και παθητικής συμμετοχής σε αθλητικές εκδηλώσεις. Η συμμετοχή μπορεί να είναι τυχαία ή και οργανωμένη, μπορεί να πραγματοποιείται για επιχειρηματικούς σκοπούς ή και για άλλους λόγους. Χωρίζεται σε δύο κατηγορίες :

- ☐ Ενεργή συμμετοχή σε αθλητικές εκδηλώσεις ή διαγωνισμούς, όπως το γκολφ, τένις, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κωπηλασία κλπ.
- ☐ Παθητική παρακολούθηση των ευρωπαϊκών και παγκοσμίων κυπέλλων και πρωταθλημάτων, Ολυμπιακών Αγώνων και τα μεγάλα διεθνή τουρνουά.

Ο αθλητικός τουρίστας είναι αυτός που ταξιδεύει σε ένα μέρος για εργασία ή για αναψυχή, με σκοπό να συμμετάσχει ενεργά ή παθητικά σε ένα ή περισσότερα, οργανωμένο ή ανεξάρτητο άθλημα. Είναι δηλαδή ο κοινός τουρίστας που θα περάσει ένα σημαντικό μέρος των διακοπών του σε κάποιο άθλημα, είτε συμμετέχοντας, είτε παρακολουθώντας το.

Οι κατηγορίες των αθλητικών τουριστών είναι οι εξής (tzoumerka-murgia, 2013):

- i. Οι πρωταθλητές
- ii. Οι αθλητές
- iii. Οι νέοι αθλητές
- iv. Οι «ερασιτέχνες» αθλητές

- v. Οι τουρίστες που αθλούνται συχνά
- vi. Οι τουρίστες που αθλούνται μόνο όταν ταξιδεύουν
- vii. Οι θεατές που μόνο παρακολουθούν

Στις πρώτες κατηγορίες, βρίσκονται οι επαγγελματίες και ερασιτέχνες αθλητές, όπως και οι προπονητές τους, οι οποίοι ταξιδεύουν σε ένα μέρος με σκοπό να συμμετάσχουν σε κάποιο αθλητικό γεγονός, και ταυτόχρονα ξεκουράζονται και απολαμβάνουν και τις διακοπές τους. Πολύ μεγάλο είναι το ποσοστό των φιλάθλων θεατών, οι οποίοι ταξιδεύουν σε έναν προορισμό με σκοπό να παρακολουθήσουν έναν αγώνα και δημιουργούν πολύ μεγάλη τουριστική δραστηριότητα. Επιπλέον, υπάρχουν και εκείνοι οι τουρίστες που εξορμούν σε ένα μέρος ιδιαίτερου φυσικού κάλλους για λίγο, με κύριο σκοπό να επιδοθούν σε χειμερινά ή θαλάσσια σπορ ανάλογα με την εποχή. Τέλος, αρκετοί είναι και εκείνοι που δεν γυμνάζονται στην καθημερινή τους ζωή, αλλά όταν πηγαίνουν διακοπές, συμμετέχουν στις αθλητικές δραστηριότητες που διοργανώνει η ξενοδοχειακή μονάδα που διαμένει.

Ποιοι είναι όμως οι λόγοι για τους οποίους οι τουρίστες θα ασχοληθούν με τον αθλητισμό κατά τη διάρκεια των διακοπών τους; Οι βασικότεροι λόγοι είναι οι εξής (Σφακιανάκης, 2000):

- Οι διακοπές προσφέρουν χαλάρωση και ηρεμία στον τουρίστα. Εάν τις συνδυάσει και με τον αθλητισμό θα βελτιώσει τα τυχόν σωματικά του προβλήματα αλλά και τα ψυχικά αφού ως γνωστόν, η γυμναστική είναι ψυχοθεραπευτική και γιατρεύει και τα προβλήματα της ψυχής, που έχει ο σύγχρονος άνθρωπος, που ζει σε πολύ έντονους ρυθμούς με πολύ άγχος.
- Η πλειοψηφία των ανθρώπων δεν έχει καθόλου χρόνο να ασχοληθεί με αθλητικές δραστηριότητες στην καθημερινή του ζωή. Έτσι μπορεί και τις συνδυάζει στον ελεύθερο χρόνο των διακοπών του.
- Εξαιτίας της αύξησης του αθλητικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια, οι ξενοδόχοι επιχειρηματίες έχουν προχωρήσει στη δημιουργία σύγχρονων αθλητικών υποδομών, όπως είναι τα γήπεδα τένις, γκολφ, οι πισίνες, τα εσωτερικά γυμναστήρια κ.α. ώστε να είναι σε θέση να ικανοποιούν οι επιθυμίες των πελατών τους.

Ο αθλητικός τουρισμός, έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα τα τελευταία χρόνια, αφού διαπιστώθηκε πως ο συνδυασμός του τουρισμού με τη διοργάνωση μεγάλων αθλητικών γεγονότων (π.χ. Ολυμπιακοί Αγώνες), επιφέρουν τεράστια κέρδη στις βιομηχανίες. Για τον λόγο αυτό, τα μεγαλύτερα αθλητικά γεγονότα λαμβάνουν χώρα τους καλοκαιρινούς μήνες, όπου είναι και οι μήνες αιχμής της τουριστικής κίνησης λόγω των θερινών διακοπών (tzoumerka-murgia, 2013).

Συνδυάζοντας δυο από τις πλέον δημοφιλείς δραστηριότητες, τον τουρισμό και τον αθλητισμό, ο αθλητικός τουρισμός κατάφερε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων αποκτώντας την αντίστοιχη οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική σημασία. Παράλληλα, οι παραγωγοί της τουριστικής βιομηχανίας οι οποίοι ανέκαθεν αναζητούσαν νέους τομείς επέκτασης των δραστηριοτήτων τους διέκριναν νωρίς τα οικονομικά κυρίως οφέλη του αθλητικού τουρισμού και προχώρησαν σε σημαντικές επενδύσεις. Ως συνέπεια, ο αθλητικός τουρισμός χαρακτηρίζεται από γοργό ρυθμό ανάπτυξης, μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης και από το ιδιαίτερο ενδιαφέρον που δημιουργεί σε όλους τους εμπλεκόμενους στο τουριστικό κύκλωμα, παραγωγούς και καταναλωτές.

Ο αθλητικός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη είναι ένα νησί με απaráμιλλη ομορφιά και υπέροχα φυσικά τοπία. Ο επισκέπτης έχει πολλά πράγματα να δει, να περπατήσει και να εξερευνήσει, ώστε να ασκήσει ταυτόχρονα και φυσική δραστηριότητα. Εκτός όμως από τις φυσικές τις ομορφιές, τα τελευταία χρόνια έχει κάνει σημαντικά βήματα προόδου ανάπτυξης του αθλητικού τουρισμού με τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών, ώστε να προσελκύει τα επόμενα χρόνια περισσότερους επισκέπτες (cretetaxitransfers, 2013).

Οι κορυφαίες αθλητικές εκδηλώσεις που έχουν καθιερωθεί στην Κρήτη είναι (rethymnoguide, 2013):

- Τα Βενιζέλεια (αγώνες στίβου διεξήχθησαν για πρώτη φορά το 1936 στη μνήμη του εθνάρχη Ελευθερίου Βενιζέλου που γεννήθηκε στις Μουρνιές

Χανίων. Σήμερα, τα "Βενιζέλεια" είναι το πιο σημαντικό meeting στίβου στις Ελλάδα και είναι διεθνώς αναγνωρισμένο).

- 📍 Τα Βαρδινογιάννεια (Τα «Βαρδινογιάννεια» αγώνες στίβου διεξήχθησαν για πρώτη φορά το 1985 στη μνήμη του μεγάλου Ρεθυμνιώτη ανθρώπου και πολιτικού Παύλου Βαρδινογιάννη και από τότε διεξάγονται κάθε χρόνο από την "ΕΝΩΣΗ ΑΤΡΟΜΗΤΟΥ ΡΕΘΥΜΝΙΑΚΟΥ", με τη συμπαράσταση και χορηγία του Υφυπουργείου Αθλητισμού και του Σ.Ε.Γ.Α.Σ.).
- 📍 Οι αγώνες δρόμου «RUN GREECE ΗΡΑΚΛΕΙΟ» συμπεριλαμβάνονται στο πλαίσιο των Παγκρήτιων Εκδηλώσεων για τα 100 χρόνια της Ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα και συνδιοργανώνονται από το Δήμο Ηρακλείου, την Περιφέρεια Κρήτης, το Σ.Ε.Γ.Α.Σ και την ΕΑΣ Σ.Ε.Γ.Α.Σ και ακόμη 5 εθελοντικές οργανώσεις (eas-segas-kritis, 2013).

Εκτός όμως από τις παραπάνω αθλητικές διοργανώσεις, στην Κρήτη υπάρχουν και πάρα πολλοί αθλητικοί σύλλογοι, 101 στο σύνολο τους (ποδοσφαιρικοί σύλλογοι, γυμναστικοί σύλλογοι, στίβου κ.α.), καθώς επίσης και 5 αθλητικές σχολές εκμάθησης σπορ. Οι μεγαλύτεροι είναι οι εξής (vrisko, 2013):

- 📍 Α.Ο. Κύδων Χανίων
- 📍 Α.Ο. Λασιθίου
- 📍 Ο.Φ. Ηρακλείου
- 📍 Π.Α.Ε. Γ.Σ. Εργοτέλης
- 📍 Γ. Ε. Ηρακλείου
- 📍 Γυμναστικός Σύλλογος «Ελευθέριος Βενιζέλος»
- 📍 Φιλαθλητικός γυμναστικός σύλλογος Ηρακλείου
- 📍 Αθλητικός παλαιστικός σύλλογος Ρεθύμνου
- 📍 Παγκρήτιος αθλητικός σύλλογος Ηρακλείου
- 📍 Κ.Ο.Η. Κολυμβητικός Όμιλος Ηρακλείου
- 📍 Ε.Κ.Α.Σ.Κ. Ένωση Καλαθοσφαιριστών Σωματείων Κρήτης
- 📍 Ι.Ο.Η. Ιστιοπλοϊκός Όμιλος Ηρακλείου
- 📍 Σ.Μ.Κ. Σύλλογος Μαραθωνοδρόμων Κρήτης
- 📍 Γ.Σ. Λιβυκός Ιεράπετρας
- 📍 Σητειακός Α.Ο.

Νομός Ρεθύμνης

Οι αθλητικές υποδομές του Νομού Ρεθύμνης είναι πολλές και αρκετά σύγχρονες , ώστε να προσελκύσουν τους τουρίστες που επιθυμούν να ασκήσουν αθλητική δραστηριότητα. Οι μεγαλύτερες και πιο σύγχρονες είναι οι εξής:

- ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΓΑΛΛΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ "ΠΑΥΛΟΣ Ι. ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ"
- ΚΛΕΙΣΤΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ "ΜΕΛΙΝΑ ΜΕΡΚΟΥΡΗ"
- ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΑΔΙΟ ΣΟΧΩΡΑΣ
- ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ ΡΕΘΥΜΝΟΥ

Νομός Ηρακλείου

- ΠΑΓΚΡΗΤΙΟ ΣΤΑΔΙΟ
- ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΕΙΟ ΑΘΛΗΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ
- ΓΗΠΕΔΟ ΟΦΗ "ΘΟΔΩΡΟΣ ΒΑΡΔΙΝΟΓΙΑΝΝΗΣ"
- ΓΗΠΕΔΟ ΜΑΛΙΩΝ
- ΚΟΛΥΜΒΗΤΗΡΙΟ ΛΙΝΤΟ

4.3.6. Τουρισμός Υγείας (Ιαματικός τουρισμός)

Ο τουρισμός υγείας («θεραπευτικός τουρισμός») έχει καθιερωθεί ως μορφή διακοπών σε συνδυασμό με την παροχή ενός ευρύτερου φάσματος ιατρικών υπηρεσιών και την ευεξία. Οι κύριες εκφάνσεις του τουρισμού υγείας μπορούν να διακριθούν στον «ιατρικό τουρισμό» που απευθύνεται σε τουρίστες – ασθενείς που κάνουν χρήση συνήθως εξειδικευμένων υπηρεσιών ιατρικής παρακολούθησης και θεραπείας, καθώς και στον «τουρισμό ευεξίας» που απευθύνεται σε τουρίστες που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις διακοπές τους με υπηρεσίες βελτίωσης ή διατήρησης της υγείας τους (SPA, θαλασσοθεραπεία, υδροθεραπεία κλπ.). Στην τελευταία κατηγορία εντάσσεται και ο παραδοσιακός «ιαματικός τουρισμός» (θερμαλισμός).

Ο τουρισμός υγείας περιλαμβάνει μερικότερες εναλλακτικές μορφές τουρισμού και συγκεκριμένα τις εξής (Σφακιανάκης, 2000):

- i. Θεραπευτικός τουρισμός
- ii. Ιαματικός τουρισμός
- iii. Τουρισμός φυσιοθεραπείας
- iv. Τουρισμός υγιεινής διαβίωσης
- v. Τουρισμός ομορφιάς
- vi. Θερμαλισμός ή θερμαλιστικός τουρισμός

Ο θερμαλισμός ανήκει στην κατηγορία του τουρισμού ευεξίας που απευθύνεται σε τουρίστες που επιθυμούν να εμπλουτίσουν τις διακοπές τους με υπηρεσίες βελτίωσης ή διατήρησης της υγείας τους. Σε αυτήν την κατηγορία εντάσσονται, επίσης, δραστηριότητες όπως το SPA, η θαλασσοθεραπεία, η υδροθεραπεία κλπ (altertourism, 2013).

Ο ιαματικός τουρισμός περιλαμβάνει προγράμματα για την πρόληψη, την θεραπεία ή την ανάρρωση ατόμων με προβλήματα υγείας. Επεκτείνεται σε δυο τμήματα :

- 1) Τα spa resorts τα οποία είναι κέντρα ιαματικού τουρισμού και τα οποία προσφέρουν ιαματικές υπηρεσίες για την αποκατάσταση διαφόρων παθήσεων
- 2) Τα health resorts τα οποία είναι κέντρα τουρισμού υγείας και στα οποία δίνεται έμφαση στη βελτίωση ολόκληρης της φυσικής κατάστασης των ατόμων, όχι μόνο την αποθεραπεία μιας πάθησης.

Και στα δύο παραπάνω κέντρα, χρησιμοποιούνται σύγχρονες φυσικές, ιατρικές μέθοδοι σε συνδυασμό με προγράμματα γυμναστικής, υγιεινής διατροφής, αδυνατίσματος και ομορφιάς, πνευματικής και ψυχικής ισορροπίας κ.α (Κοκκάλας, 2009).

Τα πρώτα χρόνια εμφάνισης του ιαματικού τουρισμού, οι επισκέπτες ήταν άτομα τρίτης ηλικίας με πολλά προβλήματα υγείας, οι οποίοι είχαν ως βασικό και μοναδικό τους σκοπό την ίαση του προβλήματός τους. Καθώς όμως τα χρόνια περνούσαν, και οι επιχειρηματίες έβλεπαν την μεγάλη απήχηση του ιαματικού τουρισμού, φρόντισαν να εμπλουτίσουν τις υπηρεσίες τους με νέες τεχνολογίες και με άλλα προγράμματα , επεκτείνοντας το φάσμα των δραστηριοτήτων τους για να προσελκύσουν και νέο

κόσμο. Και φυσικά τα κατάφεραν, αφού τώρα προσφέρουν δελεαστικά πακέτα για τη φροντίδα και την αναζωογόνηση του σώματος αλλά και της ψυχής (Κοκκάλας, 2009).

Η Ελλάδα εκτός από τις σπάνιες φυσικές ομορφιές της, η φύση της χάρισε πηγές με σημαντικές θεραπευτικές ιδιότητες. Ιαματικοί φυσικοί πόροι υπάρχουν σε πολλές περιοχές της Ελλάδας και τα νερά των συγκεκριμένων πηγών διαφέρουν από τα συνηθισμένα λόγω της υψηλής τους θερμοκρασίας και των σπάνιων δραστικών συστατικών. Η υδροθεραπεία είναι ιδιαίτερα σημαντική για την αντιμετώπιση πολλών παθήσεων, όπως είναι τα αρθριτικά και οι ρευματοπάθειες (cretetaxitransfers, 2013). Έτσι λοιπόν, τα περισσότερα κέντρα ιαματικού τουρισμού αναπτύσσονται κοντά στις περιοχές με ιαματικές πηγές, αλλά περιλαμβάνουν και άλλες σύγχρονες εγκαταστάσεις όπως είναι οι εγκαταστάσεις λουτροθεραπείας, φυσικοθεραπείας και μεθόδων εναλλακτικής ιατρικής, ιατρικές εγκαταστάσεις, αθλητικές εγκαταστάσεις και χώρους ψυχαγωγίας, κέντρα ομορφιάς και αδυνατίσματος, τουριστικές εγκαταστάσεις (ξενοδοχεία, εστιατόρια), συνεδριακά κέντρα, εμπορικά καταστήματα, χώρους στάθμευσης οχημάτων κ.α. (Κοκκάλας, 2009). Ένα πολύ σημαντικό πλεονέκτημα του ιαματικού τουρισμού είναι πως δεν έχει περίοδο αιχμής και μπορεί να αναπτύσσεται όλη τη διάρκεια του χρόνου και να επιμηκύνει σημαντικά την τουριστική περίοδο του τόπου.

Ο ιαματικός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη για να αναπτύξει τον τουρισμό υγείας, δημιούργησε πολλά υπερσύγχρονα κέντρα θαλασσοθεραπείας στα ήδη πολυτελή ξενοδοχεία που έχει, ώστε να προσελκύσει τους επισκέπτες, προσφέροντας τους δελεαστικά πακέτα υγείας και ευεξίας.

Στο Νομό Ηρακλείου

❖ Candia Maris Thalasso.

Ένα υπερσύγχρονο κέντρο Θαλασσοθεραπείας στο Γάζι Ηρακλείου της Κρήτης, από τα πρώτα που δημιουργήθηκαν στην Ελλάδα και το οποίο συνδυάζει την πολυτέλεια και την άψογη προσφορά υπηρεσιών του ξενοδοχείου Candia Maris, όπου λειτουργεί,

με υπερσύγχρονες εγκαταστάσεις, απόλυτα εξειδικευμένο προσωπικό και προσφορά προγραμμάτων εστιασμένων στην υπηρεσία της υγείας, της ομορφιάς και του φυσικού αδυνατίσματος (candiamaris, 2013).

❖ Aegeo Spa

Ένα μοναδικό κέντρο θαλασσοθεραπείας, wellness, spa σε 4.500 m² μέσα σε ένα ιδανικό περιβάλλον του ξενοδοχείου Club Magic Life Candia Maris Imperial, για ν' απογειώσουν τη διάθεση, να γεμίσουν ενέργεια και να αναζωογονήσουν τους επισκέπτες. Στο Aegeo Spa υπάρχουν προτάσεις ευεξίας, χαλάρωσης, αποτοξίνωσης, απώλειας βάρους, αναζωογόνησης και ομορφιάς (aegeospa, 2013).

❖ Royal Mare World's Leading Thalasso & Spa Resort

Το Royal Mare Thalasso αποτελεί πρότυπο κέντρο θαλασσοθεραπείας στην Ελλάδα, βραβευμένο ως Europe's Leading Spa Resort 2005 και World's Leading Thalasso & Spa Resort 2006, 2007, 2009, 2010. Προσφέρει σε έκταση 3.000 τ.μ και με το πιο εξειδικευμένο προσωπικό μία ολοκληρωμένη πρόταση αναζωογονητικών διακοπών σε όποιον επιθυμεί την εμπειρία της ευεξίας, της χαλάρωσης και της ομορφιάς και γενικότερα σε όποιον επιθυμεί τη μύηση σε έναν τρόπο ζωής που συνδυάζει την αρμονική συνύπαρξη της ψυχής και του σώματος (aldemarhotels, 2013).

Στο Νομό Ρεθύμνου

❖ Sensimar Royal Blue Resort & Spa- Spa και Θαλασσοθεραπεία στο Πάνορμο στο Ρέθυμνο της Κρήτης

Το Sensimar Royal Blue Resort & Spa προσφέρει πολλά διαφορετικά πακέτα ομορφιάς και ευεξίας για την ικανοποίηση όλων των τουριστών. Τα πλέον περιζήτητα είναι τα εξής:

-Ultimate Spa Journey of Anne Semonin

Aromatic self exfoliation, αρωματοθεραπεία σώματος, light μεσημεριανό, θεραπεία χεριών και ποδιών, moisture phyto aromatic Facial

-Time Together (θεραπεία για ζευγάρια)

Rasul για δύο, moisture phyto aromatic Facial, θαλασσοθεραπεία, light μεσημεριανό για 2, αρωματοθεραπεία σώματος, foot therapy

-Anne Semonin θεραπεία για μέλλουσες μητέρες

Μια χαλαρωτική θεραπεία για μέλλουσες μητέρες που στόχο έχει να ανακουφίσει από τους μυϊκούς πόνους, την κατακράτηση υγρών, το άγχος και την κούραση και να ανανεώσει το πρόσωπο και το σώμα, χαρίζοντας λάμψη και ευεξία.

-Αμυμώνη - Απολέπιση με αλάτι, μάσκα σώματος με πηλό, ρεφλεξολογία

-Αρήτη - Exotic orient exfoliation, oriental escape bath, χαλαρωτικό μασάζ

-Άρτεμις - θαλασσοθεραπεία, Rasul, αρωματοθεραπεία

-Χάρις- θαλασσοθεραπεία, μασάζ σώματος με κοχύλια, θεραπεία ποδιών

-Λευκοθέα - θαλασσοθεραπεία, Rasul, αντιστρέξ μασάζ πλάτης, κρεμόλουτρο Κλεοπάτρα

-Δανάη - Μπάνια Κλεοπάτρα με γάλα, σοκολατοθεραπεία σώματος, soothing remedy facial, eye brilliance treatment

-Royal Iris - θαλασσοθεραπεία, θεραπεία σώματος με χρυσό, μασάζ σώματος με πέτρες, θεραπεία προσώπου με μαύρη πέρλα, αντιγηραντική θεραπεία χεριών με χαβιάρι (royalblueresort, 2013).

4.3.7.Θαλάσσιος τουρισμός

Ο θαλάσσιος τουρισμός, είναι κάθε τουριστική δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στον θαλάσσιο χώρο (θάλασσα και ακτές) μιας χώρας (Ηγουμενάκης, 1999). Είναι δηλαδή όλο το φάσμα των τουριστικών δραστηριοτήτων, ψυχαγωγικές, αθλητικές ή θαλάσσιες περιηγήσεις με σκάφη αναψυχής ή κρουαζιέρες (Λύτρας, 1989, Dwyer & Forsyth, 1998, Scantlebury, 2007).

Επιπλέον, στον θαλάσσιο τουρισμό συγκαταλέγονται και ναυταθλητικές δραστηριότητες όπως κολύμβηση, αναψυχή στην παραλία, καταδύσεις, ιστιοπλοΐα - yachting με σκάφη αναψυχής - yachts - θαλαμηγούς ή τουριστικά σκάφη (Καλοκάρδου, 1991, σελ. 193 - 199).

Οι ελληνικές θάλασσες είναι ιδιαίτερα όμορφες, με πλούσιο βυθό και με πολλά χιλιόμετρα ακτές, που φτάνουν περίπου τα 15.000 χιλιόμετρα. Η μεγάλη πληθώρα των νησιών μας, σε συνδυασμό με την ηλιοφάνεια και το ήπιο κλίμα της χώρας, εντάσσουν την Ελλάδα σε έναν δελεαστικό προορισμό για θαλάσσιο τουρισμό, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να επιδοθεί σε θαλάσσια σπορ, κρουαζιέρες και καταδύσεις (Ηγουμενάκης, 1999).

Ο Θαλάσσιος τουρισμός στην Κρήτη

Ο ναυταθλητικός και θαλάσσιος τουρισμός αποτελεί μια καινοτόμα και φιλική προς το περιβάλλον τουριστική υπηρεσία, η οποία σε συνδυασμό με το ιδιαίτερο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον της κάθε περιοχής μπορεί να δώσει τη δυνατότητα να διαφοροποιηθεί και να αναπτυχθεί περαιτέρω το τουριστικό προϊόν της κάθε περιοχής με σημαντικά οφέλη.

Η Κρήτη διαθέτει κρυστάλλινα, καταγάλανα νερά, πολλά χιλιόμετρα από παραλίες, πλούσιο βυθό, μικρά νησάκια και σπηλιές για εξερεύνηση, και ένα υπέροχο κλίμα, που σε συνδυασμό με τον άνεμο που έχει, έχει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί ο θαλάσσιος τουρισμός στο νησί, σε μεγάλο βαθμό.

Οι δραστηριότητες του θαλάσσιου τουρισμού που αναπτύσσονται στην Κρήτη είναι δύο κατηγοριών:

- 1) **Τα Θαλάσσια σπορ** (θαλάσσιο σκι, ιστιοπλοΐα, καταδύσεις, θαλάσσιο καγιάκ, ιστιοσανίδα (Windsurfing),
- 2) **Οι Κρουαζιέρες** (στα κοντινά νησάκια και στις σπηλιές)

Θαλάσσιο καγιάκ

Η Κρήτη με τις μοναδικές θάλασσες, προσφέρει διαδρομές στα βόρεια ή στα νότια του νησιού, όπου ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να προσεγγίσει ανεξερεύνητους κόλπους, να τους εξερευνήσει και ταυτόχρονα να αθληθεί και να κάνει το μπάνιο του. Στη νότια Κρήτη υπάρχουν αξιόλογες διαδρομές για αρχάριους και έμπειρους που ξεκινούν από την Παλαιόχωρα, και καταλήγουν στη Σούγια, σε μια απόσταση

περίπου 12 μίλια. Από την Σούγια υπάρχει η δυνατότητα να προσεγγίσει κανείς την Αγία Ρουμέλη, περνώντας διαδοχικά από το Πευκί, όπου παλαιότερα υπήρχαν ιαματικά λουτρά, τον Άγιο Αντώνιο, πάνω ακριβώς στην παραλία, κάτω από τον Προφήτη Ηλία, την έξοδο του φαραγγιού της Τρυπητής, τα μαγευτικά Δώματα, την Φουρνωτή και τον κόλπο της Αγίας Ρουμέλης. Από την Αγία Ρουμέλη, η πορεία για το Λουτρό περνάει από τον Άγιο Παύλο, μια εντυπωσιακή εκκλησία του 11ου αιώνα χτισμένη πάνω στο κύμα, κάτω από το δάσος του Αγίου Ιωάννη, έπειτα από τα Τραπέζια και τα ειδυλλιακά Μάρμαρα με τις όμορφες σπηλιές και τα εντυπωσιακά βράχια μπροστά από την έξοδο του φαραγγιού της Αράδαινας, τον κόλπο στην αρχαία πόλη Φοίνιξ, για να καταλήξει στον μαγευτικό κόλπο στο Λουτρό, όπου διοργανώνονται ημερήσιες εκδρομές. Επίσης, πραγματοποιούνται και διαδρομές προς την παραλία στην έξοδο του φαραγγιού της Αράδαινας, στα Μάρμαρα, κάνοντας τη διαδρομή αντίστροφα προς την Αγία Ρουμέλη και επιστρέφουν με το καράβι στο Λουτρό (incrediblecrete, 2013).

Ιστιοπλοΐα

Το άθλημα της ιστιοπλοΐας είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένο στην Κρήτη, αφού οι άνεμοι πνέουν καθημερινά και επιπλέον, υπάρχουν πάρα πολλά λιμάνια, μαρίνες και μικρά αγκυροβόλια γύρω από το νησί, τα οποία βοηθάνε ιδιαίτερα τους ιστιοπλόους. Επιπλέον, έχουν όλες τις απαραίτητες υποδομές για ελλιμενισμό, φύλαξη, τροφοδοσία αλλά και συντήρηση των σκαφών. Διοργανώνονται συχνά ιστιοπλοϊκοί αγώνες στον κόλπο της Σούδας από τους ιστιοπλοϊκούς ομίλους του νησιού και από πανελλήνιους ιστιοπλοϊκούς συλλόγους για σκάφη ανοιχτής θαλάσσης αλλά και μικρότερα (incrediblecrete, 2013).

- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Αγίου Νικολάου «ΑΙΟΛΟΣ»
- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Ηρακλείου
- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Ρεθύμνου
- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Χανίων
- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Σητεία
- 📍 Ιστιοπλοϊκή ομάδα Πανεπιστημίου Κρήτης
- 📍 Ιστιοπλοϊκός όμιλος Ιεράπετρας

Τοπικές και διεθνείς διοργανώσεις ιστιοπλοΐας (cucup, 2013):

■ MINOAN CUP	■ CRETAN UNION CUP	■ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ IMS 600
■ CRETAN UNION CUP	■ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ IMS 600	■ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΔΑ

Ιστιοσανίδα(Windsurfing)

Οι θάλασσες της Κρήτης είναι ιδανικές για ιστιοσανίδα, αφού ο συνδυασμός του κρυστάλλινου νερού με τον αέρα δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες και προσελκύουν surfers ακόμη και τους χειμερινούς μήνες. Το άθλημα του windsurfing είναι ιδιαίτερα αγαπητό στους λάτρεις του σπορ, καθώς στην περιοχή της Αμουδάρας στο Ηράκλειο, επικρατούν το καλοκαίρι άνεμοι από 8 έως 18 κόμβους και κύμα από chop έως 1-1,5 μέτρα. Στο Ηράκλειο εδρεύει και ο Όμιλος Ιστιοσανίδας Ηρακλείου, ο οποίος διαθέτει σύγχρονο εξοπλισμό και προσφέρει μαθήματα windsurfing σε αυτούς που θέλουν να μάθουν. Τα μαθήματα γίνονται στις εκβολές του Αλμυρού ποταμού όπου τα νερά είναι ήρεμα χωρίς κύματα, για την διευκόλυνση των αρχαρίων (οih, 2013).

Καταδύσεις

Η Κρήτη είναι ένας από τους πιο δημοφιλείς προορισμούς διακοπών στον κόσμο. Διαθέτει απaráμιλλη ομορφιά με καθαρά νερά, όμορφες παραλίες και ιδιαίτερα πλούσιο βυθό, κατάλληλο για καταδύσεις. Ο καταδυτικός τουρισμός, είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού, όπου ο τουρίστας επισκέπτεται έναν τόπο, με βασικό κίνητρο να κάνει καταδύσεις.

Ο καταδυτικός τουρισμός στη χώρα μας έκανε τα πρώτα δειλά βήματά του, μόλις στις αρχές της δεκαετίας του '90. Ο μεγαλύτερος αριθμός καταδυτικών κέντρων και

κέντρων εκπαίδευσης βρίσκεται στην Κρήτη, στην Κέρκυρα και στην Αθήνα - Πειραιά. Ο ελληνικός πολιτισμός είναι ιδιαίτερα πλούσιος σε αρχαιολογικά ευρήματα και στην ξηρά αλλά και στην θάλασσα, αφού στο βυθό της βρίσκονται θαμμένες αρχαίες πόλεις και σπουδαία ναυάγια.

Στον βυθό της Κρήτης βρίσκονται ανά τους αιώνες σπουδαία ευρήματα όπως:

- Στο ακατοίκητο νησάκι Δία, απέναντι από το Ηράκλειο, βρέθηκαν τέσσερα αρχαία ναυάγια, βενετσιάνικες άγκυρες και ένα υποθαλάσσιο λιμάνι ηλικίας 3.000 χρόνων.
- το “λείψανο” της υποναυαρχίδας “La Therese” του γαλλικού στόλου η οποία βυθίστηκε πριν 344 χρόνια (incrediblecrete, 2013).

Εκτός όμως από τα παραπάνω αρχαιολογικά ευρήματα, ο δύτης μπορεί να δει και να θαυμάσει τη υπέροχη υποθαλάσσια ζωή στον βυθό της Κρήτης, η οποία είναι ιδιαίτερα πλούσια, σε συνδυασμό με τον ανάγλυφο βυθό. Πάνω από 650 είδη ψαριών, χιλιάδες ασπόνδυλα και μεγάλα θαλάσσια θηλαστικά κολυμπούν στα νερά της και στα κρητικά πέλαγα. Όλοι, λοιπόν, οι παραπάνω παράγοντες, έχουν βοηθήσει στην ανάπτυξη του καταδυτικού τουρισμού τα τελευταία χρόνια. Για το λόγο αυτό, λειτουργούν σε ολόκληρη την Κρήτη πολλά καταδυτικά κέντρα, για όλους τους δύτες όλων των κατηγοριών (incrediblecrete, 2013). Τα κέντρα αυτά είναι πλήρως εξοπλισμένα καθώς διαθέτουν όλο τον απαραίτητο καταδυτικό εξοπλισμό και οργανώνουν υποθαλάσσιες εκδρομές σε επιλεγμένα σημεία των ακτών του νησιού, προσφέροντας μια αξέχαστη εμπειρία.

Στο σύνολο τους τα κέντρα σε όλη την Κρήτη είναι 20. Από αυτά τα 6 είναι στο Νομό Ηρακλείου

- DIVERS CLUB,
- ΠΕΡΒΟΛΑΡΑΚΗΣ ΣΠ.& ΔΙΑΔΟΧΟΙ
- STAY WET DIVING
- SCUBA KRETA
- BIG BLUE
- EUROPEAN DIVING INSTITUTE

και τα 5 στο Νομό Ρεθύμνου

- 🌍 HIPPOCAMPUS DIVE CENTER
- 🌍 PHOENIX DIVE CLUB
- 🌍 DIVE TOGETHER B.V.
- 🌍 ΨΑΡΟΣ SPORT
- 🌍 KALYPSO ROCK'S PALACE DIVING CENTRE (incrediblecrete, 2013)

Ηράκλειο: Κατά μήκος της ακτής του κόλπου του Φόδελε στο ακρωτήριο Χερσόνησος, βόρεια από τις Γούρνες, στο ακρωτήριο Δακόρι

Λασιίθι: Κατά μήκος της ακτής σε απόσταση 500μ. ανατολικά από την Παναγιά

Ρέθυμνο: Κατά μήκος της ακτής Κοριάκου και στο δυτικό μέρος του Πάνορμου

Χανιά: Κατά μήκος της ακτής του κόλπου Μεγάλου Σφακού μέχρι τον κόλπο Αφράτων

Ονόματα Τοποθεσιών:

Ηράκλειο: Σπήλαιο El Greco, Ύφαλος El Greco, Μονοναύτης, Ακρωτήριο Σταυρός, Μαγάλη Άγκυρα, Γαλάζιο Σπήλαιο, Νήσος Ντία, Κόρη, Άγιος Γεώργιος, Αγία Βαρβάρα, Λιμάνι Σίσι, Κοιλιάδα με Άγκυρες, Μίλατος

Λασιίθι: Άγιος Νικόλαος, Ελούντα

Ρέθυμνο: Ακτή Καραβος, περιοχή Κεφαλά

Χανιά: Το Σπήλαιο των Ελεφάντων, Η Σπηλιά του Θεού, Παραλία Κουταλά, Νησί Κάργια, Παραλία Ομπρόγιαλος, Φάρος Wall, Βρετανικό Ναυάγιο, Νησίδα Μαράθι. (incrediblecrete, 2013)

Κρουαζιέρες

Η Κρήτη διαθέτει πλούσια φυσική και πολιτιστική της κληρονομιά, γι αυτό το λόγο είναι πόλος έλξης για πολλούς τουρίστες από όλο τον κόσμο, κάθε χρόνο. Πολλοί από αυτούς επιλέγουν τις κρουαζιέρες σαν τύπο θαλάσσιου τουρισμού. Οι αφίξεις πολυτελών κρουαζιερόπλοιων είναι πολλές και συγκεκριμένα το 2012 έφτασαν τις 307 με 396.880 επιβάτες συνολικά για την Κρήτη. Το λιμάνι του Ηρακλείου σύμφωνα με την πανελλαδική κατάταξη βρίσκεται στην 7^η θέση με 156 αφίξεις κρουαζιερόπλοιων με 215.700 επιβάτες, ενώ το λιμάνι του Ρεθύμνου βρίσκεται στην

33^η θέση με 25 αφίξεις πολυτελών πλοίων τα οποία μετέφεραν 3.825 επιβάτες (flashnews, 2013).

Εκτός όμως από τα μεγάλα πλοία που δένουν στα μεγάλα λιμάνια του νησιού, υπάρχουν και μικρότερα εκδρομικά σκάφη, που διοργανώνουν ημερήσιες κρουαζιέρες και εκδρομές, είτε σε άλλα παραθαλάσσια μέρη, είτε προς άλλα κοντινά νησάκια, όπως είναι η Σαντορίνη, το νησάκι Ντία και το φημισμένο νησάκι της Σπιναλόγκας στον Κόλπο του Μεραμβέλου (incrediblecrete, 2013).

Πριν όμως ολοκληρώσουμε την ενότητα του θαλάσσιου τουρισμού στην Κρήτη, αξίζει να αναφέρουμε έναν ακόμη εξαιρετικό θαλάσσιο πόλο έλξης πολλών τουριστών. Είναι το ενυδρείο της Κρήτης «Θαλασσόκοσμος» (Cretaquarium) λίγα χιλιόμετρα Ανατολικά από την πόλη του Ηρακλείου, στην περιοχή των Γουρνών. Είναι ένα ενυδρείο Ευρωπαϊκών προδιαγραφών, το πρώτο μεγάλο ενυδρείο στην Ελλάδα, το οποίο διαθέτει 60 ενυδρεία διαφόρων μεγέθους, 100 διαφορετικά σημεία παρατήρησης περισσότερων από 200 διαφορετικά είδη και συνολικά 2.500 μεσογειακούς και τροπικούς οργανισμούς. Μεταξύ άλλων, υπάρχουν καρχαρίες, ιππόκαμποι, χελώνες καρέτα-καρέτα, κοράλλια και πολλά άλλα είδη ψαριών (Cretaquarium, 2013).

4.3.8. Γαστρονομικός τουρισμός

Με τον όρο γαστρονομία νοείται η τέχνη της παρασκευής καλού και νόστιμου φαγητού. Αυτό μπορεί να προσφερθεί σε κάθε χώρο εστίασης, από μια μέση ταβέρνα μέχρι ένα εστιατόριο πολυτελούς ξενοδοχείου. Η γαστρονομία υπεισέρχεται με διττό τρόπο στον τουρισμό διότι (Σ.Ε.Τ.Ε., 2009):

- αναβαθμίζει την ταξιδιωτική εμπειρία για όλους ανεξαιρέτως τους τουρίστες
- αποτελεί σημαντικό πόλο έλξης για εύπορους τουρίστες ειδικού ενδιαφέροντος, οι οποίοι συνθέτουν μια εξειδικευμένη ζήτηση για γαστρονομικό τουρισμό.

Ο γαστρονομικός τουρισμός είναι μία μορφή εναλλακτικού τουρισμού η οποία αρχίζει να κυριαρχεί ως τάση στην τουριστική αγορά τα τελευταία χρόνια κυρίως.

Πρόκειται για μία υποκατηγορία του πολιτιστικού τουρισμού, αφού η γαστρονομία είναι μία πολιτιστική έκφραση. Μέσω του γαστρονομικού τουρισμού, η Κρήτη αναδεικνύει και προωθεί τα τοπικά αγροτικά προϊόντα που παράγει και έχει καταφέρει να τα κάνει ευρέως γνωστά σε ολόκληρο τον κόσμο. Το πλέον διασημότερο προϊόν της Κρήτης είναι το ελαιόλαδο της.

Η Κρήτη είναι αδιαμφισβήτητα η βασίλισσα τη ελληνικής γαστρονομίας και οι περισσότεροι τουρίστες την επιλέγουν για προορισμό τους επηρεασμένοι από τη φήμη της κρητικής κουζίνας. Επιδιώκουν να βιώσουν και να γευτούν μοναδικές γαστρονομικές εμπειρίες στο νησί, γι' αυτό το λόγο θεωρείται ένας από τους δημοφιλέστερους γαστρονομικούς προορισμούς. Ο γαστρονομικός τουρισμός είναι το κίνητρο για να χρησιμοποιούν οι Κρητικοί τα δικά τους τοπικά προϊόντα, να διοχετεύουν στην αγορά, έτσι ώστε να γίνεται γνωστό στον κόσμο, η τοπική κουζίνα και ο διατροφικός τους πολιτισμός.

Σύμφωνα με έρευνες οι Κρητικοί έχουν χαμηλότερα ποσοστά εμφάνισης εμφραγμάτων και καρκίνου και αυτό οφείλεται στην διατροφή τους. Τα λαχανικά, τα όσπρια, τα δημητριακά, το ελαιόλαδο ο περιορισμός του κόκκινου κρέατος και η κατανάλωση σε φρούτα και σαλάτες έχουν ευεργετικές επιπτώσεις στον οργανισμό. Έτσι, λοιπόν, η κρητική κουζίνα μελετήθηκε εκτενώς και αποτέλεσε την επιτομή της μεσογειακής διατροφής και τη βάση για τη δημιουργία προτύπων διατροφής. Κυρίαρχη θέση στην διατροφή τους έχει το ελαιόλαδο, το ψάρι και λίγο κόκκινο κρασί. Τέλος, η χρήση πολλών φρέσκων μπαχαρικών όπως το θυμάρι, ο βασιλικός και η ρίγανη, αντικαθιστούν το αλάτι και έτσι αποφεύγονται προβλήματα όπως είναι η υπέρταση.

Οι ντόπιοι έχουν αντιληφθεί το μεγάλο ενδιαφέρον τουριστών και επιστημόνων για την Κρητική διατροφή, και έχουν φροντίσει να εντάξουν τις κατάλληλες υπηρεσίες για να αναπτύξουν τον γαστρονομικό τουρισμό στο νησί τους, όπως είναι:

- η διοργάνωση σεμιναρίων Κρητικής Κουζίνας, εκδηλώσεων γαστρονομίας, γευσιγνωσίας και οινογνωσίας,

- η ξενάγηση και γνωριμία με παραδοσιακά προϊόντα και τις μεθόδους παρασκευής τους,
- μαγειρικές επιδείξεις κ.α.

Γαστρονομικές εκδηλώσεις και ημερίδες στην Κρήτη γίνονται αρκετά συχνά. Οι πιο γνωστές είναι:

- Παγκρήτια Έκθεση Κρητικών προϊόντων και υπηρεσιών
- «Οι γαστρονομικοί θησαυροί της Κρήτης – 2^ο Συμπόσιο Γευσιγνωσίας»
- Γιορτή: Το πάτημα του σταφυλιού στο χωριό Λίμνες Λασιθίου
- Εκδήλωση με θέμα: ‘Κρασί και Εστίαση’ (Cretevents, 2013)
- Γιορτή του κρασιού και παραδοσιακών Κρητικών προϊόντων στο Ρέθυμνο (rethymnowinefestival, 2013)
- Η γιορτή των ψαράδων στη Αγία Γαλήνη στο Ρέθυμνο, με φαγοπότι, μαγείρεμα κακαβιάς, συναυλίες, βόλτες με τα караβάκια και διαγωνισμό ψαρέματος (creteplus, 2013).

Επίσης, αξίζει να αναφέρουμε πως πολλά από τα εστιατόρια στην Κρήτη διαθέτουν το «**Σήμα Ποιότητας Κρητικής Κουζίνας της Περιφέρειας Κρήτης**». Για να λάβει μία επιχείρηση αυτό το σήμα θα πρέπει να τηρεί κάποιες προϋποθέσεις όπως (cretan-nutrition, 2013):

- να χρησιμοποιεί μόνο τοπικά Κρητικά προϊόντα
- να χρησιμοποιεί μόνο εξαιρετικό παρθένο ελαιόλαδο
- να προσφέρει τοπικά εδέσματα της Κρητικής κουζίνας υψηλής ποιότητας και τέλος
- να τηρεί τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας τροφίμων.

Από τα παραπάνω λοιπόν, συμπεραίνουμε πως ο γαστρονομικός τουρισμός είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος στην Κρήτη και έχει κάνει το νησί ευρέως γνωστό σε όλο τον κόσμο. Η περαιτέρω ανάπτυξη του γαστρονομικού τουρισμού, μπορεί να βελτιώσει περισσότερο το τουριστικό προϊόν που προσφέρει η Κρήτη, να επιμηκύνει την

τουριστική της περίοδο και να ενισχύσει σημαντικά και την οικονομία της (cretetaxitransfers, 2013).

3.3.9. Πολιτιστικός τουρισμός

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι ένα είδος εναλλακτικού τουρισμού, ιδιαίτερα αναπτυγμένος και έχει ως κίνητρο του επισκέπτη, την επίσκεψη πολιτιστικών μνημείων, αρχαίων αλλά και νεότερων, καθώς επίσης και θρησκευτικούς χώρους και πολιτιστικές εκδηλώσεις του τόπου προορισμού. Οι αρχαιολογικοί χώροι, τα ιστορικά μνημεία, τα μουσεία, οι παραδοσιακοί οικισμοί, και τα άλλα ιστορικά κέντρα των πόλεων δίνουν στον επισκέπτη πληροφορίες για τον πολιτισμό, τον τρόπο ζωής, τα ήθη και έθιμα του τόπου που επισκέπτεται. Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού, πολιτιστικός τουρισμός λέγεται ο τουρισμός εκείνος που γίνεται με στόχο κυρίως πολιτιστικό, περιλαμβάνοντας παράλληλα και εκπαιδευτικές περιηγήσεις, θεατρικές παραστάσεις, φεστιβάλ, προσκυνήματα, επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους, μνημεία και μουσεία, καθώς και την μελέτη του φυσικού περιβάλλοντος, του λαϊκού πολιτισμού και της τέχνης (chania-info, 2009).

Τα βασικά χαρακτηριστικά του πολιτιστικού τουρισμού είναι τα εξής: (McKercher, Ho & Cros, 2005, Hughes & Allen, 2005, Russo & van der Borg, 2002) :

- ◆ Ανήκει στην κατηγορία του εναλλακτικού τουρισμού και είναι φιλικός προς το φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον
- ◆ Έχει εκπαιδευτικό χαρακτήρα διότι ο επισκέπτης θα συλλέξει πληροφορίες για τον πολιτισμό και τον τρόπο ζωής των ανθρώπων του τόπου που επισκέπτεται
- ◆ Αναδεικνύει και προβάλλει τον πολιτισμό, τα ήθη και τα έθιμα του κάθε τόπου, και συμβάλει στην ανάπτυξη, στην αναβίωση και στην προστασία των πολιτιστικών στοιχείων.

Η Ελλάδα όπως γνωρίζουμε, διαθέτει έναν πλούσιο αρχαιοελληνικό πολιτισμό και σε συνδυασμό με τον αρχαιολογικό πλούτο, είναι ένας ιδιαίτερα δημοφιλής

προορισμός για πολιτιστικό τουρισμό εδώ και εκατοντάδες χρόνια (altermourism, 2013).

Ο πολιτιστικός τουρισμός συνήθως εμφανίζεται μαζί και με κάποιο άλλο είδος τουρισμού, όπως είναι (altermourism, 2013):

- Ο αρχαιολογικός τουρισμός (επισκέψεις σε αρχαιολογικούς χώρους)
- Ο αρχιτεκτονικός τουρισμός (κίνητρο η αρχιτεκτονική των κτιρίων του τόπου)
- Ο εκπαιδευτικός τουρισμός (διοργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων εκπαιδευτικού και πολιτιστικού περιεχομένου για εκδρομές σχολείων και πανεπιστημίων)
- Ο θρησκευτικός τουρισμός (προσκυνήματα σε Μονές και Ιερούς Ναούς)

Αξίζει επίσης να αναφέρουμε πως η δαπάνη για τον πολιτιστικό τουρισμό από τους ταξιδιώτες που επιλέγουν τον συγκεκριμένο λόγο για την επίσκεψη ενός προορισμού, είναι συνήθως μεγαλύτερη από εκείνη του μέσου ταξιδιώτη που επιλέγει άλλους προορισμούς και διαφορετικό τρόπο τουρισμού (Russo and Borg, 2002) .

Πολιτισμικός -Αρχαιολογικός- εκπαιδευτικός τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη, όπως έχουμε ήδη αναφέρει νωρίτερα, είναι ένα σταυροδρόμι πολιτισμών. Εκεί άνθισαν ανά τους αιώνες σπουδαίοι πολιτισμοί, οι οποίοι άφησαν σε εμάς τους νεώτερους μία πλούσια πολιτισμική κληρονομιά, με πολλά μνημεία, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους, ναούς αλλά και μία έντονη κουλτούρα, που ο κάθε επισκέπτης φτάνοντας στο νησί θέλει να τη βιώσει (cretetaxitransfers, 2013).

Ο Νομός Ρεθύμνου

Δεν έχει ονομαστεί άδικα «Πόλη των Γραμμάτων και των Τεχνών» το Ρέθυμνο, αφού ως Νομός διαθέτει πληθώρα πολιτιστικών μνημείων, πολλά αξιοθέατα, μουσεία αλλά και αρκετές πολιτιστικές εκδηλώσεις. Τα πλέον σημαντικότερα αξιοθέατα που ξεχωρίζουν είναι (rethymno, 2013):

-Αξιοθέατα όπως το Ενετικό λιμάνι «Φορτέτζα»

-Ιστορικά μνημεία (το Τζαμί του Καρά Κιουσά πασά, το Τούρκικο σχολείο, το Νερατζέ τζαμί).

-Αρχαιολογικοί χώροι- αξιοθέατα (αρχαία Ρίθυμνα, Βρύσινα).

-Τα Μουσεία της (Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο και Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου)

-Πολιτιστικές εκδηλώσεις (Γιορτή κρασιού, αναγεννησιακό φεστιβάλ, Ρεθυμνιώτικο καρναβάλι, γιορτή κρητικής διατροφής).

Αξιοθέατα (rethymno, 2013)

Η πόλη του Ρεθύμνου είναι μια μικρή πόλη που διατηρεί έντονο μεσαιωνικό - αναγεννησιακό χρώμα. Το παλιό αλλά εξαιρετικά διατηρημένο ιστορικό κέντρο της πόλης βρίσκεται κάτω από τα τείχη του ακοίμητου φύλακα, του βενετσιάνικου κάστρου Fortezza. Οι Βενετοί φρόντισαν να οχυρώσουν αυτό το κομμάτι γης -που αποτελεί χερσόνησο- με τείχη, για να προστατεύσουν την πόλη αφενός από τις πειρατικές επιδρομές και αφετέρου από τον επικείμενο κίνδυνο της τουρκικής επίθεσης. Τα τείχη κτίστηκαν το 1573-1580 και διέθεταν τρεις εισόδους: η πρώτη ήταν η «Πύλη της Άμμου» στην πλατεία του Άγνωστου Στρατιώτη, η δεύτερη και σπουδαιότερη ήταν η «Πύλη Guoga» ή αλλιώς «Μεγάλη Πόρτα». Υπήρχε και μια τρίτη πύλη, εκεί που σήμερα βρίσκεται το γήπεδο της Σοχώρας. Στις μέρες μας, δεν σώζεται κανένα τμήμα του τείχους. Μέσα σ' αυτήν την τριγωνική έκταση αναπτύχθηκε το Ρέθυμνο από τα μέσα του 16ου μέχρι και τις αρχές του 20ού αιώνα.

Άλλα σημαντικά αξιοθέατα της πόλης είναι η περίφημη Loggia του Ρεθύμνου η εκκλησία της Κυρίας του Αγγέλων, η εκκλησία του Αγίου Φραγκίσκου, η Κρήνη Rimondi, ο Μητροπολιτικός ναός κ.α.

Ιστορικά Μνημεία (rethymno, 2013)

-Εκκλησίες και μνημεία των Βενετών: τη βασιλική του Αγίου Φραγκίσκου και την εκκλησία της Παρθένου Santa Maria (σημερινό Ωδείο), την οποία οι Τούρκοι μετέτρεψαν σε Τζαμί προσθέτοντας τους τρεις θόλους και τον εντυπωσιακό μιναρέ με τους δυο εξώστες. Εντυπωσιακή επίσης είναι και η Κυρία των Αγγέλων (Μικρή Παναγία). Αξιόλογα μνημεία βενετικής εποχής είναι η Piazza (πλατεία) των Βενετών,

βενετική Loggia (χώρος συσκέψεων και συζητήσεων των ευγενών), το παλιότερο ίσως κτήριο της πόλης και το μόνο δημόσιο κτίριο που διασώθηκε από την καταστροφή του 1571, καθώς και την κρήνη Rimondi («Βρυσάκια»), που οικοδομήθηκε το 1926 από τον A.Rimondi και αποτελείται από τρεις γούρνες στις οποίες ρέει νερό από τρεις κρουνοί σε σχήμα λεοντοκεφαλής.

-Το Τζαμί του Καρά Μουσά Πασά: Το τζαμί αυτό πήρε το όνομά του από τον τούρκο διοικητή των ναυτικών επιχειρήσεων κατάληψης του Ρεθύμνου, το 1646. Χτίστηκε πάνω στα ερείπια της εκκλησίας της Αγίας Βαρβάρας. Στον περίβολο σώζεται ακόμη και ένας τουρμπές (θολωτή νεκρική κατασκευή), στον οποίο ίσως είχε ενταφιαστεί ο ιδρυτής του τζαμιού. Σήμερα, στο χώρο στεγάζεται εργαστήριο συντήρησης της 13ης Εφορείας Αρχαιοτήτων.

Αρχαιολογικοί χώροι - αξιοθέατα

Αρχαία Ρίθυμνα

Η Ρίθυμνα είναι η αρχαία πόλη του Ρεθύμνου όπου υπήρχε οικισμός στα υστερομινωικά χρόνια. Δεν υπάρχουν ακριβής πληροφορίες για την ακριβή θέση του οικισμού, αλλά κάποιες γραπτές μαρτυρίες Βενετών μας πληροφορούν πως ο οικισμός κατά τα ελληνοιστικά και ρωμαϊκά χρόνια, εκτείνονταν στη θέση όπου βρίσκεται η σημερινή πόλη του Ρεθύμνου. Από τις ανασκαφές βρέθηκαν επιγραφές και νομίσματα του 3^{ου} και 4^{ου} αιώνα π.Χ. (rethymno, 2013).

Το Ιερό κορυφής του Βρύσινα

Νότια από την πόλη του Ρεθύμνου εκτείνεται ο ορεινός όγκος του Βρύσινα . Στο Ιερό της κορυφής του βρίσκεται το Άγιο Πνεύμα που τοποθετείται στην προανακτορική περίοδο και έγινε γνωστό από τη δεκαετία του 1960. Μια μικρής κλίμακας, ωστόσο, αρχαιολογική έρευνα στη δεκαετία του 1970 έφερε στο φως άφθονα θραύσματα ειδωλίων, ανθρωπόμορφων και ζωόμορφων, καθώς και κεραμική. Για τη μορφή του ιερού δεν έχουμε πολλά στοιχεία. Μπορούμε όμως να υποθέσουμε ότι επρόκειτο για υπαίθρια λατρεία, στο πλαίσιο της οποίας οι προσκυνητές τοποθετούσαν ειδώλια και κύπελλα σε σχισμές του φυσικού βράχου (Τζαχίλη, 2013).

Ονιθέ Γουλεδιανών

Η θέση Ονιθέ βρίσκεται κοντά στο χωριό Γουλεδιανά. Οι πρώτες μαρτυρίες ανθρώπινης παρουσίας στην περιοχή δίνονται από εργαλεία που υποδηλώνουν χρήση του χώρου στη νεολιθική εποχή. Μεταξύ των ευρημάτων από περισυλλογές, ξεχωρίζουν κάποια που χρονολογούνται στη μινωική εποχή. Στον αρχαιολογικό χώρο ανασκάφηκαν δύο οικιστικά συγκροτήματα (τέλη 7^{ου}/αρχές 6^{ου} αιώνων π.Χ.) (rethymno, 2013)

Η Μινωική Νεκρόπολη των Αρμένων

Η νεκρόπολη των Αρμένων, είναι ένα μεγάλο νεκροταφείο και βρίσκεται 9 χλμ νότια της πόλης του Ρεθύμνου. Πρόκειται για το μεγαλύτερο ανασκαμμένο νεκροταφείο της Υστερομινωικής III A-B Περιόδου (1400-1200πΧ), το οποίο απλώνεται σε ένα χαμηλό λόφο στη θέση Πρινοκέφαλο. Πρόκειται για ένα νεκροταφείο που έγινε βάσει οργανωμένου σχεδίου. Οι ανασκαφές για να βρεθούν οι τάφοι ξεκίνησαν το 1969 και μέχρι το 2012 ανακαλύφθηκαν 231 τάφοι. Οι τάφοι ανήκουν στον τύπο του λαξευτού θαλαμωτού τάφου με δρόμο. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί ο τάφος 200 ο οποίος είναι κτιστός θολωτός. Για τη σήμανση των τάφων χρησιμοποιούνταν ακατέργαστες πέτρες και πυραμοειδείς ή πλακοειδείς στήλες. Οι τάφοι ήταν οικογενειακοί: περιείχαν πολλούς νεκρούς που αποθέτονταν είτε πάνω στο δάπεδο είτε σε σαρκοφάγους. Τα κτερίσματα (κεραμική - όπλα - εργαλεία - κοσμήματα), παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για την τέχνη, τη θρησκεία και την κοινωνική οργάνωση της εποχής (odysseus.culture, 2013).

ΜΟΥΣΕΙΑ ΝΟΜΟΥ ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνης

Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνης (Ι.Λ.Μ.Ρ.) βρίσκεται στην παλιά πόλη του Ρεθύμνου και ιδρύθηκε το 1974 από τη Φαλή Γ. Βογιατζάκη και τον Χριστόφορο Ι. Σταυρουλάκη. Το κτίριο όπου στεγάζεται είναι ένα ιστορικό αρχοντικό Βενετσιάνικου τύπου διατηρητέο μνημείο του 17ου αιώνα. Στο Ίδρυμα έχει τη δυνατότητα ο επισκέπτης να δει (yppo, 2013):

- Υφαντά
- Κεντήματα
- Κλωστικές συνθέσεις
- Φορεσιές
- Κεραμικά
- Ιστορικά έγγραφα
- Γεωργικά εργαλεία
- Χάρτες
- Φωτογραφίες
- Λάβαρα
- Νομίσματα
- Βιβλία
- Δαντέλες
- Καλάθια
- Όπλα
- Αγγεία
- Εργαλεία παραδοσιακών επαγγελμάτων (χαλκουργού, πεταλωτή, μαχαιροποιού, σαμαροποιού, τσαγκάρη)

Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνης

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου υπάγεται στην ΚΕ΄ Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων. Στεγάζεται από το 1991 στο πενταγωνικό κτίριο, το οποίο ορθώνεται μπροστά από την κύρια πύλη της Φορτέτζας. Χτίστηκε από Ενετούς στα μέσα του 16^{ου} αιώνα. Στο μουσείο βρίσκονται πάρα πολλά εκθέματα από τη Νεολιθική εποχή έως τη Ρωμαϊκή, που βρέθηκαν είτε σε αρχαίες πόλεις, είτε σε μινωικά νεκροταφεία, είτε σε σπήλαια, και είναι καταναμημένα ανά χρονική περίοδο, ώστε να είναι πιο εύκολο για τον επισκέπτη.

Οι πιο σημαντικές περιοδοί που βρίσκονται τα ευρήματα του μουσείου είναι:

- Η Μεσομινωική περίοδος (2100-1600π.Χ)
- Η Υστερομινωική περίοδος (1600-1100π.Χ.)
- Η Γεωμετρική εποχή (1000-700π.Χ.)
- Η Αρχαϊκή εποχή (700-500π.Χ.)
- Οι Κλασσικοί χρόνοι (500-300π.Χ.)
- Η Ελληνιστική εποχή και
- Η Ρωμαϊκή εποχή

Όλα τα εκθέματά του μουσείου δίνουν μια διαχρονική εικόνα της πολιτισμικής ιστορίας του νομού από τη νεολιθική εποχή έως τα χρόνια της ρωμαιοκρατίας (Νινιού- Κινδελή και Τσίγκου, 2012)

Ο Νομός Ηρακλείου

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου είναι από τα πιο μεγάλα και αξιόλογα μουσεία στην Ελλάδα και ένα από τα σημαντικότερα στην Ευρώπη. Τα εκθέματά του περιλαμβάνουν αντιπροσωπευτικά δείγματα από όλες τις περιόδους της κρητικής προϊστορίας και ιστορίας, που καλύπτουν περίπου 5.500 χρόνια, από τη νεολιθική εποχή μέχρι τους ρωμαϊκούς χρόνους. Βρίσκεται στην καρδιά της πόλης του Ηρακλείου και κατασκευάστηκε μεταξύ των ετών 1937 και 1940, σε σχέδια του αρχιτέκτονα Πάτροκλου Καραντινού. Κατά τη διάρκεια της ενετοκρατίας εδώ βρισκόταν η καθολική μονή του Αγίου Φραγκίσκου. Καταστράφηκε από το σεισμό του 1856 και ήταν η σπουδαιότερη και πλουσιότερη μονή στην Κρήτη, διακοσμημένη με εξαιρετικές βυζαντινές τοιχογραφίες. Η κατασκευή του μουσείου ξεκίνησε στις αρχές του 20ου αιώνα κι ολοκληρώθηκε το 1940. Τα σημαντικότερα εκθέματα του μουσείου είναι τα εξής (explocrete, 2013):

- Ⓜ αυθεντικές τοιχογραφίες από το Ανάκτορο της Κνωσού
- Ⓜ καμαραϊκά αγγεία (2000- 1700 π.Χ.)
- Ⓜ ο δίσκος της Φαιστού
- Ⓜ οι θεές των Μινωιτών, οι περίφημες "θεές των όφεων"
- Ⓜ χρυσά κοσμήματα (που βρέθηκαν σε μινωικές νεκροπόλεις, οι καθρέπτες με τις ελεφάντινες λαβές, τα τσιμπιδάκια για τα φρύδια, οι ελεφάντινες κτένες καθώς και τα ξίφη με τις χρυσές λαβές. Οι περίφημες "μέλισσες" που βρέθηκαν στα Μάλια
- Ⓜ Αγγείο σε σχήμα κεφαλής Ταύρου από το ανάκτορο της Κνωσού.
- Ⓜ Τοιχογραφία με ταυροκαθάψια από το Ανάκτορο της Κνωσού.
- Ⓜ Το χρυσό δακτυλίδι από τα Ισόπατα στην Κνωσό.
- Ⓜ Ομοίωμα μικρού ναού από τις Αρχάνες

Το Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ηρακλείου

Το Ιστορικό Μουσείο στεγάζεται σε νεοκλασικό κτίριο του 1903 που ανήκε στον Ανδρέα Καλοκαιρινό, ένα διαπρεπή Ηρακλειώτη, ο οποίος το 1952 το παραχώρησε με δωρεά στην Εταιρία Κρητικών Ιστορικών Μελετών για να γίνει Μουσείο. Εκτίθενται

με εξαιρετικό και διαφωτιστικό τρόπο πολύτιμα ιστορικά κειμήλια της Κρήτης από τα πρώτα βυζαντινά χρόνια (330 μ.Χ.) μέχρι και το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο (1940). Κυρίαρχο έκθεμα αποτελεί το ομοίωμα (διαστάσεων 4 x 4 μ.) της πόλης του Χάνδακα (Ηράκλειο) των μέσων του 17ου αιώνα, εποχή της μεγάλης ακμής της πόλης κατά την Ενετοκρατία. Οι σαράντα φωτεινές δέσμες που σκοπεύουν τα σημαντικότερα μνημεία, ενεργοποιούνται από τους επισκέπτες. Σε άλλες αίθουσες του Ιστορικού μουσείου παρουσιάζονται επίσης, συλλογές Κεραμικών και Γλυπτών, αλλά και μία πλούσια Νομισματική Συλλογή, στην οποία αποτυπώνονται όλες οι φάσεις της κρητικής οικονομικής ιστορίας από την πρώιμη χριστιανική περίοδο ως και τον 20ο αιώνα. Τέλος, κοσμούν το μουσείο οι πίνακες του Δομήνικου Θεοτοκόπουλου (Η Βάπτιση του Χριστού (1567) και Άποψη του Όρους και της Μονής Σινά (1570). Αποτελούν τα μοναδικά έργα του ζωγράφου που εκτίθενται στην Κρήτη (explorecrete, 2013).

Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας

Το Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας ιδρύθηκε το 1973 και βρίσκεται 2 χιλιόμετρα από το μινωικό παλάτι της Φαιστού και έχει έδρα στον παραδοσιακό οικισμό Βώροι (6 χιλιόμετρα Ανατολικά από τις Μοίρες). Ο επισκέπτης μπορεί να δει αντικείμενα του καθημερινού βίου από όλη τη Κρήτη με τα παρακάτω περιεχόμενα: Διατροφή, Αρχιτεκτονική, Υφαντική, Χειροτεχνία, Παραγωγή, Μετακίνηση, Ήθη και Έθιμα, Κοινωνική Οργάνωση. Στο Μουσείο λειτουργεί σημαντικό Ερευνητικό Κέντρο του Κρητικού Οικοσυστήματος που βασικά μελετά τις ανθρώπινες διεργασίες, κυρίως τις παραδοσιακές, από τους χρόνους του Μεσαίωνα έως σήμερα, μέσα από τις ιστορικές, κοινωνικές και οικονομικές εξελίξεις της Κρήτης, την πολιτική ιστορία της ευρύτερης περιοχής και το γεωφυσικό περιβάλλον της Μεγαλονήσου (cretanethnologymuseum, 2013).

Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη

Το Μουσείο του Νίκου Καζαντζάκη ιδρύθηκε το 1983 από τον Γεώργιο Ανεμογιάννη προς τιμήν του σπουδαίου Κρητικού συγγραφέα Νίκου Καζαντζάκη. Βρίσκεται στο χωριό Βαρβάρει, νότια από το Ηράκλειο. Στο Μουσείο ο επισκέπτης μπορεί να δει εκθέματα του έργου και της ζωής του Καζαντζάκη. Οι συλλογές του Μουσείου περιλαμβάνουν προσωπικά αντικείμενα του ίδιου του συγγραφέα, όσο και

της οικογένειάς του, πολλά χειρόγραφα του, επιστολές δικές του και τρίτων προς αυτόν, πολλές από τις πρώτες ελληνικές εκδόσεις των βιβλίων του και πολλές μεταφράσεις τους, σε σχεδόν 50 γλώσσες, μεγάλο αριθμό σπανίων φωτογραφιών, προτομές και άλλα έργα τέχνης, καθώς και ντοκουμέντα από τις πολλές παραστάσεις των θεατρικών κειμένων του και των θεατροποιημένων μυθιστορημάτων του, όπως αφίσες, προγράμματα, μακέτες σκηνογραφιών και κοστούμιών, φωτογραφίες και άλλο οπτικοακουστικό υλικό (cretetaxitransfers, 2013). Το φυσικό υλικό, μαζί με ψηφιακές αναπαραγωγές, αναπτύσσεται σε πέντε θεματικές-αίθουσες (kazantzakis-museum, 2013):

- Βιογραφικά στοιχεία
- Το ποίημα της Οδύσσειας
- Οι φίλοι και οι επιδράσεις
- Τα πρώιμα και τα θεατρικά έργα
- Τα μυθιστορήματα και τα ταξιδιωτικά έργα

Μουσείο φυσικής ιστορίας Κρήτης

Το Μουσείο φυσικής ιστορίας Κρήτης, ιδρύθηκε το 1980 και βρίσκεται στην πόλη του Ηρακλείου. Διαθέτει τα εξής τμήματα:

- ▣ ζωολογικό
- ▣ βοτανικό
- ▣ ανθρωπολογικό
- ▣ παλαιολογικό
- ▣ γεωλογικό
- ▣ ορυκτολογικό

Η έκθεση στο μουσείο περιλαμβάνει επίσης, αίθουσα σεισμών και ηφαιστειών, απολιθώματα, έναν ερευνότοπο με μικρογραφίες διαφόρων οικοσυστημάτων ειδικά διαμορφωμένο για παιδιά, μία σεισμική τράπεζα (ένας προσομοιωτής αληθινού σεισμού) καθώς επίσης και ένα ζωντανό μουσείο (τερράρια και ενυδρεία με ζωντανά ζώα όπως οχιές, βαράνους, χαμαιλέοντες, τρίτωνες κ.α.) και ένα ομοίωμα του ζώου που έζησε στην Κρήτη πριν από 8,5 εκατ. χρόνια, το Γιγάντιο Δεινοθήριο, σε πραγματικές διαστάσεις (nhmc.uoc, 2013).

Αρχαιολογικοί χώροι στο Νομό Ηρακλείου (visitgreece, 2013):

-Η Κνωσός. Εκεί βρίσκεται το σημαντικότερο μινωικό ανάκτορο που κατοικούσε ο βασιλιάς Μίνωας και το οποίο εκτός από βασιλική κατοικία ήταν και διοικητικό και θρησκευτικό κέντρο μιας ευρύτερης περιοχής που άκμασε και ο Μινωικός πολιτισμός. Σε 22.000 τ.μ. βρίσκονται πολλά κτίρια, τα οποία φανερώνουν το μέγεθος και τη δύναμη του μινωικού πολιτισμού. Η περίοδος της μεγάλης ακμής του μινωικού πολιτισμού ήταν από το 1700 έως και το 1450 π.Χ. Σ' αυτή την περίοδο ανήκουν και τα ερείπια των περισσότερων οικοδομημάτων του αρχαιολογικού χώρου.

-Η Φαιστός. Μινωική πόλη από την νεολιθική εποχή και δεύτερο σε σημασία διοικητικό, οικονομικό και θρησκευτικό κέντρο της Μινωικής Κρήτης μετά την Κνωσό. Το ανάκτορο της Φαιστού χτίστηκε γύρω στο 1.900 π.Χ. και έχει έκταση 18.000 τ.μ. (δεύτερο μεγαλύτερο μετά το αντίστοιχο της Κνωσού). Τα σημαντικότερα ευρήματα είναι: το παλιό και το νέο ανάκτορο, ο Δίσκος της Φαιστού, τα βασιλικά διαμερίσματα, οι αποθήκες, τα εργαστήρια κ.α.

-Η αρχαία Γόρτυς. Η Γόρτυνα είναι από τις σημαντικότερες πόλεις του Μινωικού πολιτισμού και βρίσκεται στη πεδιάδα της Μεσαράς. Κατοικείται από το 7000 π.Χ. Την ρωμαϊκή περίοδο η Γόρτυνα ορίστηκε πρωτεύουσα της Κρήτης και είχε και τη μεγαλύτερη ακμή της. Ήταν η πρώτη πόλη του νησιού που μυήθηκε στο χριστιανισμό. Εκεί, κήρυξε τη νέα θρησκεία ο Απόστολος Τίτος. Κατά την Βυζαντινή περίοδο στην Γόρτυνα κατασκευάστηκε (6ος-7ος αι. μ.Χ) μεγαλοπρεπής ναός του Αγίου Τίτου, μαθητή του Παύλου, ο οποίος ήταν ο πρώτος επίσκοπος της Κρήτης κι η Γόρτυνα η μητρόπολη όλης της Κρήτης. Η πόλη και ο ναός του Αποστόλου, καταστράφηκαν το 824 από τις επιδρομές των Σαρακηνών. Σήμερα στον αρχαιολογικό χώρο, υπάρχουν τα ερείπια του Αρχαίου Ωδείου, τον ναό του Απόλλωνα και την Ακρόπολη της πόλης καθώς και τον ναό του Απόστολου Τίτου (hellinon.net, 2013).

-Τα Μάλια. Το ανάκτορο των Μαλίων, βρίσκεται ανατολικά του Ηρακλείου. Θυμίζει πολύ τα αντίστοιχα της Κνωσού και της Φαιστού είναι το τρίτο μεγαλύτερο ανάκτορο του Μινωικού πολιτισμού. Το ανάκτορο των Μαλίων κατά τη μυθολογία χρησίμευε σαν κατοικία του Σαρπηδόνα, αδερφού του Μίνωα, και πρωτοχτίστηκε το 1900 π.Χ. Έργο της ίδιας περιόδου με τα προηγούμενα, ακολουθεί το λαβυρινθώδες σχέδιο των μινωικών ανακτόρων που αναπτύσσονται γύρω από μια κεντρική αυλή, με

αποθηκευτικούς χώρους, εργαστήρια, αίθουσες τελετών, ιερές κρύπτες και βασιλικά διαμερίσματα κ.α. Ένα από τα πιο γνωστά ευρήματα από τα Μάλια είναι το περίφημο χρυσό περιδέραιο με τις μέλισσες, αριστούργημα της μινωικής τέχνης, πήλινα αγγεία και πολλές ταφές κάτω από τη παραλία (Explorecrete, 2013, hellinon.net, 2013).

Σημαντικά Ιστορικά Μνημεία στο Νομό Ηρακλείου

Το σιντριβάνι με τα Λιοντάρια στο Ηράκλειο είναι η πλατεία με την Κρήνη Μοροζίνι, το περίτεχνο ενετικό σιντριβάνι με τα 4 λιοντάρια, που από το στόμα τους αναβλύζει νερό. Η Κρήνη Μοροζίνι βρίσκεται στην Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου στο κέντρο του Ηρακλείου. Η Κρήνη Μοροζίνι, το περίφημο σιντριβάνι με τα λιοντάρια, κατασκευάστηκε στο Ηράκλειο από τον γενικό προβλεπτή Φραγκίσκο Μοροζίνι και τους μηχανικούς Zorzi Corner, Raffaello Monnani και Francesco Basilicata. Το έργο χρειάστηκε 14 μήνες για να ολοκληρωθεί και εγκαινιάστηκε στις 25 Απριλίου 1628. Ο λόγος που κατασκευάστηκε η κρήνη ήταν για να φέρει άφθονο πόσιμο νερό στο Ηράκλειο.

Η Βασιλική του Αγίου Μάρκου είναι από τα σημαντικότερα Ενετικά κτίρια - μνημεία στο Ηράκλειο, βρίσκεται απέναντι ακριβώς από το σιντριβάνι με τα Λιοντάρια, στην Πλατεία Ελευθερίου Βενιζέλου στο κέντρο του Ηρακλείου. Σήμερα στεγάζει τη Δημοτική Πινακοθήκη της πόλης.

Ενετικό Φρούριο «Κούλες»

Το ενετικό φρούριο «Κούλες» βρίσκεται στο ενετικό λιμάνι του Ηρακλείου που σημαίνει φρούριο ή βράχος στη θάλασσα (Rocca a Mare ή Castello a Mare), αλλά σήμερα διατηρεί την τούρκικη ονομασία του, Κούλες από το Su Kulesi. Χτίστηκε από Βενετσιάνους μόλις απέκτησαν την κυριότητα της πόλης του Μεγάλου Κάστρου όπως ονομαζόταν επί Βυζαντινών το Ηράκλειο, μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Σταυροφόρους και την ουσιαστική κατάλυση της κυριαρχίας της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Η διάρκεια κτίσης του κράτησε μέχρι το 1540 και φτιάχτηκε με σκοπό να προστατεύει το Ηράκλειο από τις επιθέσεις των εχθρών. Κάλυπτε επιφάνεια 3.600 τ.μ. και ήταν διώροφο. Το οχυρό που σώζεται σήμερα είναι η τελευταία στη σειρά αμυντική κατασκευή που δομήθηκε στο ίδιο

σημείο, στο βόρειο δηλαδή άκρο μιας σειράς βράχων και υφάλων οι οποίοι σχηματίζουν το δυτικό όριο της λιμενικής λεκάνης. Πριν όμως οι Βενετοί καταλήξουν στην κατασκευή του φρουρίου αυτού, άλλοι πύργοι, με εντελώς διαφορετική μορφή, στάθηκαν φρουροί στην είσοδο του λιμανιού της πρωτεύουσας του νησιού.

Καταστράφηκε από τον μεγάλο σεισμό του 1303 και πήρε την οριστική του μορφή μεταξύ των ετών 1523 έως 1540. Επί Τουρκοκρατίας (1669-1898) ο Κούλες δεν δέχτηκε ιδιαίτερες παρεμβάσεις εκτός από την προσθήκη κτιστών επάλξεων με θέσεις τουφεκιοφόρων και κανονιών. Οι Τούρκοι το χρησιμοποιούσαν σαν φυλακή, γι' αυτό έκτισαν μικρότερο φρούριο απέναντι από τον Κούλε από την πλευρά της στεριάς, τον Μικρό Κούλε. Δυστυχώς το μνημείο αυτό μαζί με τμήματα των ενετικών νεωρίων κατεδαφίστηκε το 1936 για χάρη της ανάπτυξης της πόλης (explocrete, 2013). Σήμερα ο Κούλες χρησιμοποιείται περιστασιακά για καλλιτεχνικές εκθέσεις στους εσωτερικούς χώρους του ισογείου και θεατρικές ή μουσικές παραστάσεις στον επάνω όροφο, όταν ο καιρός το επιτρέπει (Ματαλλιωτάκη και Σίμσακ, 2009).

3.3.10.Περιηγητικός – Ορεινός - Ορειβατικός – Σπηλαιολογικός Τουρισμός

Ο περιηγητικός τουρισμός είναι μία μορφή εναλλακτικού τουρισμού που εμφανίστηκε στην Ελλάδα τη δεκαετία του '30, με σκοπό την επίσκεψη σημαντικών αρχαιολογικών χώρων (Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού, 2012). Ωστόσο τα τελευταία χρόνια, ο περιηγητικός τουρισμός έχει συνδεθεί και άλλες δραστηριότητες αναψυχής, κυρίως υπαίθριες, σε περιοχές απείρου κάλλους, όπως διαδρομές οικολογικού ενδιαφέροντος σε δάση, λίμνες, ποτάμια, βουνά, σπήλαια, υδροβιότοπους κ.α. (Williams & Soutar, 2009).

Οι λάτρεις του περιηγητικού τουρισμού επιλέγουν συνήθως να κάνουν πεζοπορία (συνήθως είναι πολλά άτομα μαζί) στο φυσικό περιβάλλον για να απολαύσουν την ομορφιά της φύσης. Αθλούνται και παράλληλα θαυμάζουν τη φύση (Λαγός, 2005: 79, Ross & Iso-Ahola, 1991).

Παράλληλα με τον περιηγητικό τουρισμό εμφανίζονται και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού όπως είναι:

Περιπατητικός τουρισμός: Μία ομάδα ατόμων διοργανώνει εκδρομές με περιπάτους σε περιοχές αισθητικής, περιβαλλοντικής και πολιτιστικής αξίας (Weber, 2001). Η πεζοπορία γίνεται σε βατές λοφώδεις και ημιορεινές περιοχές με σκοπό την ήπια σωματική άθληση μέσα σε ένα παρθένο φυσικό περιβάλλον και με τη δυνατότητα περιήγησης και επίσκεψης αξιοθέατων περιοχών που βρίσκονται κοντά στα μονοπάτια της πεζοπορίας (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006: 49).

Ορεινός – Ορειβατικός Τουρισμός: είναι κάθε τουριστική εκδήλωση που λαμβάνει χώρα σε ορεινές περιοχές και συνδυάζεται από αθλητικές δραστηριότητες οι οποίες γίνονται στα βουνά, στα ποτάμια, στις λίμνες, στα σπήλαια και στις πλαγίες των βουνών. Οι δραστηριότητες που μπορούν να αναπτυχθούν είναι: Πεζοπορία, χιονοδρομία, σπηλαιολογία, αναρρίχηση, ποδηλασία, ιππασία, τοξοβολία, αθλητικός προσανατολισμός (orienteering), διάσχιση φαραγγιών (Canyoning). Δραστηριότητες σε ποταμούς και λίμνες (κολύμβηση, rafting, canoe kayak). Δραστηριότητες του αέρα (αλεξίπτωτο πλαγιάς). Παρατήρηση χλωρίδας, πανίδας και μορφολογία πετρωμάτων, γεωλογία (Ματζουράνη και Τζιφάκη, 2006: 47).

Σπηλαιολογικός τουρισμός: είναι μία μορφή εναλλακτικού τουρισμού που ξεκίνησε στην Ελλάδα τη δεκαετία του '60 με την ίδρυση της Ελληνικής Σπηλαιολογικής Εταιρείας (Ε.Σ.Ε.-1950) και έχει ως στόχο την περιήγηση και την εξερεύνηση των σπηλαίων.

Περιπατητικός τουρισμός στην Κρήτη:

Η Κρήτη είναι ένα από τα πλέον ιδανικά μέρη για πεζοπορία στη φύση. Διαθέτει 32 μονοπάτια Ε4 σε ολόκληρο το νησί, όπου ο περιπατητής περνάει μέσα από απίθανες διαδρομές και έχει τη δυνατότητα να θαυμάσει την ομορφιά της Κρήτης.

Το μονοπάτι Ε4:

Το μονοπάτι Ε4 είναι διεθνές μονοπάτι υπό την εποπτεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης Ορεινής Πεζοπορίας (E.W.V.) και έχει σχεδιαστεί και σηματοδοτηθεί από την Ελληνική Ομοσπονδία Ορειβασίας- Αναρρίχησης. Το μονοπάτι ξεκινάει τη διαδρομή του στην Κρήτη από το Καστέλλι Κισσάμου του Νομού Χανίων και καταλήγει στη Ζάκρο του Νομού Λασιθίου. Όσοι το διασχίσουν, θα γνωρίσουν τα ωραιότερα και τα πιο ενδιαφέροντα ορειβατικά μέρη, την άγνωστη Κρητική φύση, μιας και περνά από παλιά μονοπάτια, οικισμούς, μοναστήρια και βέβαια τα ψηλά βουνά της Κρήτης

(incrediblecrete, 2013). Οι διαδρομές που ακολουθεί το Μονοπάτι στην Κρήτη και αφορούν το **Ν. Ρεθύμνου** είναι οι 14 ακόλουθες:

- 1) Καλλικράτης - Αργυρούπολη
- 2) Αργυρούπολη - Αγκουσσελιανά
- 3) Αγκουσσελιανά - Σπήλι
- 4) Σπήλι - Γερακάρι
- 5) Γερακάρι - Άπλυτρα (Καταφύγιο Τουμπωτός Πρίνος)
- 6) Καταφύγιο Τουμπωτός Πρίνος (Ε.Ο.Σ. Ρεθύμνου) Οροπέδιο Νίδα
- 7) Φραγκοκάστελλο - Κάτω Ροδάκινο
- 8) Ροδάκινο - Άγιος Κωνσταντίνος
- 9) Άγιος Κωνσταντίνος - Αρμένιοι
- 10) Αρμένιοι - Αρκάδι
- 11) Αρκάδι - Γαράζο
- 12) Γαράζο - Ανώγεια
- 13) Ανώγεια - Ζώμινθος - Ζώμινθος - Νίδα
- 14) Νίδα - Ρούβας - Ζαρός

Οι διαδρομές που ακολουθεί το Μονοπάτι στην Κρήτη και αφορούν στο **Νομό Ηρακλείου**

- 1) Ακόλυτα- Ζαρός
- 2) Νίδα-Ζαρός
- 3) Ζαρός – Ρούβας – Καταφύγιο ΕΟΣ Ηρακλείου – Άνω Ασίτες
- 4) Άνω Ασίτες – Αχαρνές
- 5) Αχαρνές- Μονή Αγκαράθου
- 6) Μονή Αγκαράθου- Κασταμόνιτσα

Ορεινός - Ορειβατικός Τουρισμός στην Κρήτη

Η Κρήτη είναι ένα ορεινό νησί γι' αυτό το λόγο διαθέτει πολλά βουνά αρκετά ψηλά, φαράγγια και περιπατητικές διαδρομές στη φύση. Ο επισκέπτης έχει τη δυνατότητα να επιδοθεί σε διάφορα χειμερινά σπορ, όπως είναι το σκι, η αναρρίχηση, η πεζοπορία κ.α. Πολλά χαμηλά βουνά υπάρχουν σε όλο το νησί. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε μερικά βουνά σε κάθε Νομό (agrotourcrete, 2013):

Νομός Ρεθύμνου: πάνω από την παραλία του Παλιόκαστρου με τρεις διαδρομές δυσκολίας V-VII

Νομός Ηρακλείου: στο Κοκκίνο Χάνι στη περιοχή του Κοψιά υπάρχουν 20 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας IV-VIII, στην περιοχή Καλούς Λιμένες στο Αγιοφάραγγο υπάρχουν 6 διαδρομές με βαθμό δυσκολίας V-VII, στα Αστερούτσια Όρη οι αναρριχητικές διαδρομές είναι με βαθμό δυσκολίας IV-VIII, στην περιοχή Αλμυρός στο φαράγγι υπάρχουν δύο διαδρομές με βαθμό δυσκολίας VI.

Νομός Χανίων: Η πίστα του Καλαθά, η βουνοπλαγιά του Σταυρού, η ορθοπλαγιά Γκίγκιλος, το φαράγγι του Θερίσου

Νομός Λασιθίου: η μία και μοναδική ορθοπλαγιά στο Νομό βρίσκεται στο οροπέδιο Λιμνάκαρο και λέγεται η ορθοπλαγιά του Σπαθιού. Έχει 14 διαδρομές δυσκολίας IV – VI+.

Σπηλαιολογικός τουρισμός στην Κρήτη

Η κρητική γη είναι ιδιαίτερα πλούσια σε φυσικά πετρώματα και σπήλαια, τα οποία έχουν σχηματιστεί λόγω της διεργασίας του νερού πάνω στα ασβεστολιθικά πετρώματα για πολλούς αιώνες. Ήταν κέντρα θρησκείας στη μινωική εποχή. Στην Ελλάδα υπάρχουν πάνω από 10.000 σπήλαια και πάνω από 3.500 βρίσκονται στην Κρήτη, από τα οποία μόνο τα 800 έχουν εξερευνηθεί και χαρτογραφηθεί.

Νομός Ρεθύμνου: Ο Νομός του Ρεθύμνου είναι ιδιαίτερα πλούσιος σε σπήλαια. Πολλά από αυτά είναι ιδιαίτερα γνωστά και δημοφιλή σε ολόκληρη την Ελλάδα. Τα πιο γνωστά σπήλαια είναι τα παρακάτω (cretanbeaches, 2013):

- **Ο Χαϊνόσπηλιος** (βρίσκεται στον οικισμό Καμαράκι. Το σπήλαιο ονομάζεται και Μαρμαρόσπηλιος, ενώ πολλοί ντόπιοι το γνωρίζουν ως «Λαβύρινθο»)
- **Το σπήλαιο του Αγίου Αντωνίου** (βρίσκεται βόρεια του χωριού Πατσός Αμαρίου, μέσα στο πανέμορφο καταπράσινο Φαράγγι της Πατσού ή του Αγίου Αντωνίου. Το Σπήλαιο αυτό ονομάζεται και ως Σπήλαιο του Κραναίου Ερμή, καθώς ήταν ο τόπος λατρείας του Κραναίου Ερμή, όπως προκύπτει από την αναθηματική επιγραφή "Ερμή Κραναίω, Δώρος Στεφάνω ευχήν")
- **Η Σπηλιά του Μελιδονίου** (βρίσκεται περίπου 1.800 μέτρα βορειοδυτικά του ομώνυμου χωριού του ορεινού Μυλοπόταμου, σε υψόμετρο 220μ, στη νότια

πλευρά του όρους Κουλούκωνα. Ονομάζεται και «Γεροντόσπηλιος» και είναι ιδιαίτερα πλούσιο σε αρχαιολογικά ευρήματα αλλά και σε ιστορία)

- **Το σπήλαιο Σφεντόνη Τρύπα** (βρίσκεται στα Ζωνιανά και είναι το πιο όμορφο σπήλαιο της Κρήτης και ένα από τα ομορφότερα στην Ελλάδα, με πλούσιο σταλακτιτικό και σταλαγματικό διάκοσμο. Ανήκει στο Φυσικό Πάρκο Ψηλορείτη, που προστατεύεται από την UNESCO)
- **Το σπήλαιο Γερανίου** (βρίσκεται 7 χιλιόμετρα δυτικά του Ρεθύμνου, κοντά στη παραλία του Γερανίου. Το σπήλαιο Γερανίου είναι από τα σημαντικότερα και ομορφότερα σπήλαια του Νομού Ρεθύμνου αλλά και της Κρήτης ολόκληρης. Βρίσκεται 7 χιλιόμετρα δυτικά του Ρεθύμνου, στην τοποθεσία «Καμάρι» και κοντά στην παραλία του Γερανίου. Το σπήλαιο ανακαλύφθηκε τυχαία στις 15 Μαρτίου 1969 κατά τη διάρκεια κατασκευής της νέας εθνικής οδού. Η στρωματογραφία της πρώιμης Νεολιθικής II, της μέσης Νεολιθικής και της ύστερης Νεολιθικής περιόδου είναι εξαιρετικές)
- **Το Ιδαίο Άντρο** (βρίσκεται στις ανατολικές παρειές του όρους Ίδη (Ψηλορείτης), στο οροπέδιο της Νίδας. Το σπήλαιο δεν έχει ιδιαίτερη γεωλογική αξία, αλλά έχει τεράστια μυθολογική και πολιτισμική αξία, καθώς ήταν το σπήλαιο που σύμφωνα με το μύθο μεγάλωσε ο μεγαλύτερος θεός της αρχαιότητας, ο Δίας. Σήμερα το Ιδαίον Άντρο δέχεται χιλιάδες τουρίστες από όλη την Κρήτη κάθε χρόνο, ιδιαίτερα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες)

Νομός Ηρακλείου: στο Νομό Ηρακλείου υπάρχουν επίσης πολλά σπήλαια με ιστορική και σπηλαιολογική σημασία. Τα πιο σημαντικά είναι τα εξής (cretanbeaches, 2013):

- ❖ **Γουμενόσπηλιος** (βρίσκεται μέσα στο Αγιοφάραγγο, περίπου 80km νότια του Ηρακλείου. Η είσοδος του είναι πολύ μικρή, αλλά μέσα μεγαλώνει και η οροφή έχει μια τρύπα από όπου μπαίνει το φως. Το σπήλαιο δεν έχει διάκοσμο, αλλά παρόλα αυτά είναι ιστορικό)
- ❖ **Το Αγιοφάραγγο** (ήταν ανέκαθεν τόπος ασκητισμού. Σύμφωνα με το θρύλο εδώ ασκήτευαν 300 ερημίτες, οι οποίοι δεν επικοινωνούσαν ποτέ μεταξύ τους, εκτός από την ημέρα της Ανάστασης)
- ❖ **Σπηλιές των Ματάλων** (βρίσκονται στο νότιο Ηράκλειο και είναι τεχνητά σκαμμένες σπηλιές που χρησιμοποιήθηκαν ως κατοικίες πριν χιλιάδες χρόνια και

αργότερα ως Ρωμαϊκό Νεκροταφείο. Την μέγιστη τους δόξα όμως την γνώρισαν την δεκαετία του '60, όταν τα Μάταλα έγιναν πασίγνωστα στους χίπηδες)

- ❖ **Σπήλαιο Λαβύρινθος** (Το Σπήλαιο Λαβύρινθος βρίσκεται 50 χλμ νότια του Ηρακλείου, σε ένα μικρό λόφο 3,5 χλμ βόρεια του Καστελίου Μεσαράς. Ήταν ένα τεράστιο τεχνητό σπήλαιο με δαιδαλώδεις διαδρόμους μήκους μεγαλύτερους των 2.5 χλμ και δωμάτια που δεν οδηγούσαν πουθενά, το οποίο αποτέλεσε λατομείο για την εξόρυξη των λίθων που χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του μινωϊκού ανακτόρου της Φαιστού, της μινωικής έπαυλης της Αγίας Τριάδας, της ρωμαϊκής πόλης Γόρτυνας, κα)
- ❖ **Σπήλαιο Σάρχου ή Χώνος** (βρίσκεται στα δυτικά του χωριού Σάρχου, σε υψόμετρο 276m. Αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα και σημαντικότερα σπήλαια της Κρήτης, το οποίο είναι ιδιαίτερα αγαπητό στους σπηλαιολόγους λόγω της πολυπλοκότητάς του και του μεγάλου μήκους του)
- ❖ **Σπήλαιο Δόξα** (βρίσκεται σε υψόμετρο 463m, στη θέση Κακά Πηλά κοντά στο Μάραθος, 20km δυτικά του Ηρακλείου. Είναι ένα μικρό αλλά γνωστό σπήλαιο, το οποίο έχει πάρα πολύ εντυπωσιακό σπηλαιοδιάκοσμο διαφόρων χρωμάτων και μορφών.)
- ❖ **Σπήλαιο Αγίας Φωτεινής** (βρίσκεται στο όρος Λουλουδάκι, 7km νότια του χωριού Αβδού και σε υψόμετρο 760μ. Η είσοδος της σπηλιάς ανοίγεται σε έναν εντυπωσιακό και απότομο βράχο, που σχηματίστηκε από την απότομη μετάπτωση των ασβεστολιθικών πετρωμάτων)
- ❖ **Σπήλαιο Καμηλάρη** (είναι ένα εύκολα προσβάσιμο και εντυπωσιακό σπήλαιο του Ψηλορείτη, καθώς βρίσκεται μόλις 200μ από το 13ο χλμ. του παλαιού δρόμου Ηρακλείου – Ρεθύμνου, κοντά στην Τύλισσο και σε υψόμετρο 267μ.)
- ❖ **Σπήλαιο Χωστό Νερό** (βρίσκεται στην περιοχή Σελιά του Γιούχτα σε υψόμετρο περίπου 720μ. Φαίνεται ότι και εδώ, τα ασβεστολιθικά εξάρματα και οι ανθρωπόμορφοι σταλακτίτες και σταλαγμίτες προσέλκυσαν τους Μινωίτες για να λατρεύσουν τους θεούς. Το σπήλαιο χρησιμοποιήθηκε από τα μινωικά χρόνια μέχρι τη ρωμαϊκή εποχή ως ιερό, αλλά και ως καταφύγιο σε ώρες ανάγκης)

- ❖ **Σπήλαιο Σκοτεινού** (Το σπήλαιο της Αγίας Παρασκευής βρίσκεται στο Δήμο Γουβών, σε υψόμετρο 225μ. Στο σπήλαιο αυτό λατρευόταν η θεά Άρτεμις με την επωνυμία Βριτομάρτις)
- ❖ **Σπήλαιο Αρκαλοχωρίου** (Το σπήλαιο του Αρκαλοχωρίου, γνωστό κι ως Ιερό Σπήλαιο, βρίσκεται νοτιοδυτικά του ομώνυμου χωριού και συγκεκριμένα στη νοτιοδυτική κλίτη του λόφου του Προφήτη Ηλία, σε υψόμετρο περίπου 400 μέτρα από τη θάλασσα. Υπήρξε κέντρο λατρείας με μεγάλο αριθμό επισκεπτών και αφιερωμάτων, τα οποία με τις ανασκαφές ήρθαν στο φώς)
- ❖ **Νεραϊδόσπηλιος** (Ο Νεραϊδόσπηλιος των Αστράκων βρίσκεται περίπου 23 χλμ απ' το Ηράκλειο, δίπλα στο ομώνυμο χωριό. Στη σπηλιά αυτή βρίσκεται μία από τις πηγές του υδραγωγείου των Αστράκων που υδροδοτούσε εν μέρει την πόλη του Ηρακλείου από τις αρχές του 20ού αιώνα)
- ❖ **Σπήλαιο Ειλειθυίας** (Το σπήλαιο της Ειλειθυίας βρίσκεται 7χλμ. ανατολικά από το Ηράκλειο και 1χλμ. νοτιοανατολικά της Αμνισού. Το σπήλαιο, ήταν γνωστό από την αρχαιότητα στον Όμηρο και το Στράβωνα, μνημονεύεται για πρώτη φορά σε 4 πινακίδες Γραμμικής Β' της Κνωσού (14ου π.Χ. αι.). Ήταν αφιερωμένο στη θεά E-re-u-ti-ja (Ελεύθυια), δηλ. τη "θεά της γέννας", στην οποία οι γυναίκες προσέφεραν γάλα, μέλι, λάδι και μάλλινα υφάσματα).
- ❖ **Σπήλαιο Καμαρών** (βρίσκεται στις πλαγιές του όρους Σωρός, σε υψόμετρο 1700m και βορειοανατολικά του χωριού Καμάρες και είναι γνωστό και ως Καμαραϊκό Σπήλαιο. Είναι ένας σπουδαίος αρχαιολογικός χώρος καθώς έχουν βρεθεί πολλά μινωικά ευρήματα).

4.4.Υπάρχουσες υποδομές - Καταλύματα

Η Κρήτη είναι ένας ιδιαίτερα αναπτυγμένος τουριστικός προορισμός εδώ και πολλά χρόνια, γι' το λόγο έχουν φροντίσει οι ιθύνοντες του νησιού να αναπτύξουν όλες τις απαραίτητες υποδομές που χρειάζεται το νησί, όσον αφορά το οδικό δίκτυο, τα λιμάνια, τα καταλύματα και τα ταξιδιωτικά γραφεία. Στους παρακάτω πίνακες μπορούμε να δούμε αναλυτικά το σύνολο των καταλυμάτων, των ταξιδιωτικών γραφείων και των επιχειρήσεων ενοικίασης ΙΧ και ΜΟΤΟ ανά Νομό.

Υποδομές

- Οδικό δίκτυο
- Λιμάνι Χανίων
- Λιμάνι Ρεθύμνου
- Λιμάνι Ηρακλείου
- Λιμάνι Σητείας
- Αεροδρόμιο Χανίων
- Αεροδρόμιο Ηρακλείου
- Αεροδρόμιο Σητείας
- Εκπαιδευτικά Ιδρύματα

Ανοδομές

1. Τουριστικά καταλύματα
2. Ξενοδοχεία
3. Τουριστικά Γραφεία
4. Γραφεία Ενοικιάσεως Ι.Χ. και ΜΟΤΟ

1-2) Πίνακας 4.4.1. Τουριστικά καταλύματα- Ξενοδοχεία

<u>Νομός</u>	<u>Ξενοδοχειακές Μονάδες</u>	<u>Κλίνες</u>
Ηρακλείου	517	59.438
Ρεθύμνης	284	27.479
Χανίων	458	30.810
Λασιθίου	284	21.274
<u>Σύνολο</u>	<u>1495</u>	<u>139.001</u>

<u>Νομός</u>	<u>Ενοικιαζόμενα δωμάτια</u>	<u>Campings</u>	<u>Κατοικίες - επαύλεις</u>
Ηρακλείου	965	4	27
Ρεθύμνης	603	3	56
Χανίων	1007	6	36
Λασιθίου	541	3	12
<u>Σύνολο</u>	<u>3116</u>	<u>16</u>	<u>131</u>

3) Πίνακας 4.4.2. Τουριστικά Γραφεία

<u>Νομός</u>	<u>Ταξιδιωτικά γραφεία</u>
Ηρακλείου	250
Ρεθύμνης	71
Χανίων	112
Λασιθίου	58
<u>Σύνολο</u>	<u>491</u>

4) Πίνακας 4.4.3. Επιχειρήσεις εκμίσθωσης ΙΧ επιβατικά και ΜΟΤΟ

<u>Νομός</u>	<u>Επιχειρήσεις εκμίσθωσης ΙΧ επιβατικά</u>	<u>Επιχειρήσεις εκμίσθωσης ΜΟΤΟ</u>
Ηρακλείου	269	69
Ρεθύμνης	83	30
Χανίων	122	26
Λασιθίου	69	17
<u>Σύνολο</u>	<u>543</u>	<u>142</u>

4.5. Αδυναμίες

Όπως κάθε τουριστικός προορισμός, έτσι και η Κρήτη έχει παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες στο τουριστικό της προϊόν. Τα πιο σημαντικά είναι τα παρακάτω (gnto.gov 2003):

- η υπερβολική και μαζική τουριστική δραστηριότητα στην Κρήτη, είχε ως αποτέλεσμα την φθορά στο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον, αφού ξεπεράστηκαν κατά πολύ τα όρια της αντοχής των υποδομών (Σφακιανάκης, 2000).
- Μη ισόνομη κατανομή των τουριστών, ξενοδοχειακών μονάδων και μεταφορών στο νησί, αφού το 80% συγκεντρώνεται στη βόρεια Κρήτη.

- Ⓜ Δυσανάλογη κατανομή αφίξεων των τουριστών. Τα $\frac{3}{4}$ αυτών φθάνουν στο νησί από τον Αερολιμένα Ηρακλείου, ενώ μόλις το $\frac{1}{3}$ από τον Αερολιμένα των Χανίων (βλ. Γράφημα 2)
- Ⓜ Περιορισμένη διεύρυνση τουριστικού προϊόντος σε νέες κατηγορίες και νέες αγορές.
- Ⓜ Έντονη εποχικότητα. Χαμηλά και σχεδόν ανύπαρκτα τα έσοδα από τους τουρίστες τους χειμερινούς μήνες.
- Ⓜ Χαμηλή ημερήσια δαπάνη και μικρή διάρκεια παραμονής εισερχόμενου τουρισμού.
- Ⓜ Έντονη εξάρτηση από μεγάλα τουριστικά πρακτορεία του εξωτερικού.
- Ⓜ Αποσπασματικές και μεμονωμένες αναπτυξιακές πρωτοβουλίες τουριστικής ανάπτυξης
- Ⓜ Αδυναμία στην σωστή απορρόφηση των χρηματοδοτικών πόρων
- Ⓜ Δυσανάλογη χρηματοδότηση για την κατασκευή των οδικών δικτύων, με το βόρειο τμήμα να λαμβάνει σχεδόν το 90% της χρηματοδότησης, γιατί εκεί έχει περισσότερους τουρίστες, ενώ το νότιο μόλις το 10%.
- Ⓜ Περαιτέρω ανάπτυξη τεχνικών υποδομών για να μην υποστεί αλλοίωση το φυσικό περιβάλλον οικοσυστημάτων, υδροβιότοπων και γενικά οικολογικά ευαίσθητων περιοχών.

4.6. Οικονομικές, περιβαλλοντολογικές και κοινωνικό-πολιτικές επιπτώσεις του εναλλακτικού τουρισμού (θετικές και αρνητικές)

Ο εναλλακτικός τουρισμός αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο είδος τουρισμού στην Ελλάδα και ασκεί μεγάλη γοητεία στους ανθρώπους και τους προκαλεί μία έντονη επιθυμία να βρεθούν κοντά στην φύση για να απολαύσουν την γαλήνη, την ησυχία αλλά και το διαφορετικό τρόπο ζωής που τους προσφέρει. Όπως και στον μαζικό τουρισμό, έτσι και στον εναλλακτικό, υπάρχουν ορισμένες επιπτώσεις, είτε οικονομικές, είτε περιβαλλοντικές είτε κοινωνικό-πολιτικές.

Θετικές Οικονομικές επιπτώσεις:

Σε επιχειρηματικό επίπεδο, ο εναλλακτικός τουρισμός συμβάλλει στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, μέσω ξενοδοχείων, εστιατορίων, πωλήσεων αναμνηστικών

αντικειμένων αλλά και έμμεσα με την παροχή αγαθών και υπηρεσιών που χρειάζονται από τις επιχειρήσεις που σχετίζονται με τον εναλλακτικό τουρισμό.

- Αναπτύσσονται συμπληρωματικά εισοδήματα στον τοπικό πληθυσμό και
- Δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας
- Βελτιώνεται το βιοτικό επίπεδο
- «Ζωντανεύουν» περιοχές με σημαντική πληθυσμιακή μείωση και δημογραφική γήρανση (Τσάρτας, 1993)
- Αύξηση εξαγωγών τοπικών προϊόντων, αφού στις επιχειρήσεις εναλλακτικού τύπου καταναλώνονται προϊόντα ντόπιας παραγωγής, και έτσι ο τουρίστας έχει τη δυνατότητα να γνωρίσει τα προϊόντα που παράγει η περιοχή που επισκέπτεται και να τα αναζητήσει όταν επιστρέψει στην πατρίδα του (Σφακιανάκης, 2000: 73 – 74)
- Τα οικονομικά οφέλη από τον τουρισμό, μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση των μνημείων και των ιστορικών τοποθεσιών, αφού αποτελούν σημαντική έλξη για τους τουρίστες. Αυτό σημαίνει την προστασία, τη διατήρηση και την αναπαλαίωση τους προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Τα χρήματα που θα συγκεντρώνονται από τα μουσεία, τους αρχαιολογικούς χώρους και τα εθνικά πάρκα θα βοηθούν στην κάλυψη των δαπανών για τη συντήρησή τους (Σφακιανάκης, 2000: 71 - 72).

Σε κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο:

- Η πολιτιστική κληρονομιά προστατεύεται και προωθείται, αφού η εκμετάλλευσή της γίνεται από τους ντόπιους της περιοχής (πολιτιστικές εκδηλώσεις, φεστιβάλ, τοπικά έθιμα κ.α.)
- Συντηρείται η τοπική ταυτότητα της κάθε περιοχής και αναδεικνύεται η διαφορετικότητά της.
- Ο τουρίστας δέχεται την φημισμένη «φιλοξενία» των Κρητικών κατοίκων, αναπτύσσονται σχέσεις συμπάθειας και σε ορισμένες περιπτώσεις και φιλίας (Τσάρτας, 1993).
- Ακόμα, συμβάλλει στην ανάπτυξη και στη διατήρηση του δευτερογενούς τομέα μέσω της προώθησης τοπικών προϊόντων χειροτεχνίας και οικοτεχνίας, δηλαδή η παραγωγή παραδοσιακών προϊόντων, όπως κεραμικά, υφαντά,

κεντήματα και κοσμήματα τα οποία πωλούνται στους τουρίστες ως αναμνηστικά (Σφακιανάκης, 2000: 69 - 70).

Αρνητικές Περιβαλλοντολογικές επιπτώσεις:

- κίνδυνος αλλοίωσης οικοσυστημάτων, υγροβιότοπων και γενικά οικολογικά ευαίσθητων περιοχών.
- κίνδυνος υπερσυγκέντρωσης τουριστών-επισκεπτών σε μία περιοχή με δυσμενή αποτελέσματα, όπως ρύπανση του περιβάλλοντος (γη, νερό, ατμόσφαιρα), ηχορύπανση.
- Κίνδυνος αλλοίωσης του πολιτισμικού χαρακτήρα των περιοχών (Τσάρτας, 1993).

Όσον αφορά τον τουρίστα,

Θετικές επιπτώσεις:

- αποφεύγει τον συνωστισμό, το θόρυβο, την αισχροκέρδεια των ανεπτυγμένων και ήδη κορεσμένων τουριστικών περιοχών
- Απολαμβάνουν την ηρεμία της φύσης και αυτό έχει θετικά αποτελέσματα στην υγεία τους (μειώνεται το άγχος, το στρες, οι έντονοι ρυθμοί της καθημερινότητας)
- Μαθαίνουν αγροτικές εργασίες (μάζεμα σταφυλιών, οπωροκηπευτικών, ελιάς)
- Παρατηρούν τη φύση (φυτών, ζώων, βιοτόπων)
- Συμμετέχουν στα πολιτιστικά δρώμενα του τόπου και έτσι γνωρίζουν τον τρόπο ζωής των κατοίκων (φεστιβάλ, καρναβάλια, παραδοσιακές γιορτές-κρασιού- σταφυλιού κ.α.)
- Επιδίδονται σε αθλητικές δραστηριότητες (ιππασία, πεζοπορία, ορειβασία, θαλάσσια σπορ, ποδηλασία)
- Χαλαρώνουν στα ιαματικά κέντρα (θαλασσοθεραπεία)
- Κάνουν μαθήματα μαγειρικής ώστε να μάθουν παραδοσιακές κρητικές συνταγές

Αρνητικές επιπτώσεις:

- Υπάρχει η περίπτωση της αύξησης της εγκληματικότητας, όπως κλοπές γιατί οι τουρίστες είναι άτομα με υψηλότερο οικονομικό επίπεδο από τους ντόπιους, καθώς επίσης και βιασμοί έχουν παρατηρηθεί, αφού υπάρχει μεγάλη κατανάλωση αλκοόλ (Ρίγας, 2003).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

5.1 Εισαγωγή

Η μεθοδολογία που ακολουθείται κατά τη διεξαγωγή μιας ερευνητικής διαδικασίας είναι πολύ σημαντική, ώστε να έχουμε τα καλύτερα και ξεκάθαρα αποτελέσματα. Βασικός της σκοπός είναι να ερευνήσει όλους τους υπάρχοντες παράγοντες και να καταγράψει με σαφήνεια τα αποτελέσματα. Επίσης, στόχος της ερευνητικής διαδικασίας είναι να προβάλλει προτάσεις και λύσεις στα τυχόν προβλήματα που προκύπτουν.

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία, σκοπός της έρευνας είναι *«να παρουσιάσει τις μορφές του εναλλακτικού τουρισμού που υπάρχουν στην Κρήτη και συγκεκριμένα στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης, καθώς επίσης και τις προοπτικές περαιτέρω ανάπτυξής τους»*.

Στόχος του παρόντος κεφαλαίου είναι η αναφορά και η παρουσίαση της ερευνητικής μεθόδου που χρησιμοποιήθηκε. Αναλυτικότερα η περιγραφή του τρόπου διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας, οι τεχνικές που ακολουθήθηκαν, πως προκύπτουν τα απαιτούμενα στοιχεία, η παρουσίαση του ερωτηματολογίου, καθώς και ο τρόπος επιλογής του απαραίτητου ερευνώμενου δείγματος.

5.2 Ο σκοπός της ποιοτικής έρευνας

Ο χαρακτήρας της ποιοτικής έρευνας είναι κατεξοχήν διαγνωστικός και αυτό διότι γίνεται προσπάθεια να ανακαλυφθούν οι παράγοντες που επηρεάζουν ή διαμορφώνουν συγκριμένα είδη συμπεριφοράς. Ενώ σκοπός της είναι η βαθύτερη κατανόηση των συγκαλυμμένων παραγόντων που επιδρούν στην αγοραστική συμπεριφορά των καταναλωτών (Χρήστου, 1999: 219-220).

Συγκεκριμένα, η ποιοτική έρευνα μπορεί να εξυπηρετήσει τους εξής σκοπούς (Χρήστου, 1999: 219-220):

- Την δημιουργία και την δομή υποθέσεων σχετικά με την συμπεριφορά, την διάθεση και την στάση των καταναλωτών.

- Την προσωρινή χρήση ερωτηματολογίων που θα χρησιμοποιηθούν για τη συγκέντρωση ποσοτικών στοιχείων.
- Τον εντοπισμό προβλημάτων τα οποία πρέπει να προσδιοριστούν ποσοτικά ώστε να χρησιμοποιηθούν σε μελλοντικές έρευνες.
- Τον εντοπισμό θεμάτων που απαιτούν έρευνα μεγαλύτερης κλίμακας.
- Την κατανόηση της διαδικασίας που ακολουθεί ο καταναλωτής για να πάρει μια απόφαση όσον αφορά την επιλογή ενός προϊόντος ή μιας επιχείρησης.
- Την αξιολόγηση του τρόπου με τον οποίο προωθείται μια επιχείρηση.

Τα πλεονεκτήματα της ποιοτικής έρευνας (Χρήστου, 1999:220-221):

- Τα αποτελέσματά της γίνονται εύκολα κατανοητά.
- Παρουσιάζει με λεπτομερή τρόπο την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών στο πέρασμα του χρόνου σε αντίθεση με την ποσοτική έρευνα.
- Είναι μοναδική στην βαθύτερη κατανόηση των αναγκών, επιθυμιών και φιλοδοξιών που έχουν οι καταναλωτές.

5.3 Διαδικασία της ποιοτικής έρευνας

Τα στάδια μιας ερευνητικής διαδικασίας ποικίλουν ανάλογα με την έρευνα και αυτό διότι ο χαρακτήρας των ποιοτικών στοιχείων είναι ρευστός. Αυτό σημαίνει ότι μπορεί να μην είναι δυνατόν να ορισθούν με ακρίβεια οι αντικειμενικοί στόχοι της έρευνας ή το ακριβές χρονικό διάστημα που θα ολοκληρωθεί ένα ερευνητικό πρόγραμμα, αλλά ακόμα και ούτε τα ερευνητικά εργαλεία, ο πληθυσμός κλπ που θα χρησιμοποιηθούν (Χρήστου, 1999: 221).

Οι κύριες τεχνικές μορφές που εφαρμόζονται στην ποιοτική έρευνα είναι οι εξής (Χρήστου, 1999: 222):

- Προσωπικές συνεντεύξεις σε βάθος
- Ομάδες εστίασης και ομαδικές συνεντεύξεις
- Προβολικές τεχνικές

- Μελέτες περίπτωσης
- Συμμετοχική παρατήρηση

Η σε βάθος συνέντευξη

Σε αυτή τη μορφή έρευνας ο ερευνητής πραγματοποιεί μια συνέντευξη πρόσωπο με πρόσωπο με τον ερωτώμενο, η οποία διαρκεί 30-45 λεπτά. Δεν ακολουθείται μια συγκεκριμένη σειρά ερωτήσεων, αλλά αντιθέτως υπάρχει η δυνατότητα σε κάθε συνέντευξη η σειρά των ερωτήσεων να διαφέρει. Επίσης μπορεί να ζητηθεί η οποιαδήποτε διευκρίνιση σε οποιαδήποτε απάντηση απαιτείται, χωρίς όμως να κατευθύνεται ο συνεντευξιαζόμενος ή η συνέντευξη να βγαίνει εκτός θέματος (Σταθακόπουλος, 1997: 99-100).

Η σε βάθος συνέντευξη θεωρείται ιδανική όταν απαιτείται διευκρίνιση για επιθυμίες και γνώμες καταναλωτών, όταν απευθύνεται σε επαγγελματίες για τη φύση της δουλειάς τους, αλλά και όταν ένα θέμα θεωρείται ευαίσθητο και προσωπικό. Τα πλεονεκτήματά της είναι η συγκέντρωση πολλών πληροφοριών με λεπτομέρειες, ενώ τα μειονεκτήματά της είναι η δυσκολία ανάλυσης των στοιχείων και το μεγάλο χρονικό διάστημα που χρειάζεται ούτως ώστε να ολοκληρωθεί απ όλες τις απόψεις (Σταθακόπουλος, 1997: 101-102).

5.4 Μεθοδολογία της έρευνας

Προκειμένου να επιτευχθεί ο ερευνητικός στόχος, η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε να χρησιμοποιηθεί είναι οι συνεντεύξεις σε βάθος με τη χρήση ημιδομημένου ερωτηματολογίου¹. Για το σκοπό αυτό δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο – οδηγός συνέντευξης που περιείχε 12 ερωτήσεις ανοικτού τύπου. Στη συνέχεια καταρτίστηκε μια λίστα ατόμων (πληροφορητών) που θεωρήθηκε ότι μπορούν να συμβάλλουν στη διαφώτιση του ερευνητικού αντικειμένου. Έγινε προσπάθεια να συμπεριληφθούν πληροφορητές που ανήκουν σε τουριστικούς, περιβαλλοντικούς φορείς, αναπτυξιακές εταιρείες τουρισμού, αλλά και τουριστικές επιχειρήσεις, ώστε να διασφαλιστεί η πολύπλευρη εξέταση του υπό διερεύνηση θέματος. Πραγματοποιήθηκαν τελικά 10 συνεντεύξεις τον Αύγουστο του 2013.

¹ Το ερωτηματολόγιο – οδηγός συνέντευξης είναι διαθέσιμο στο Παράρτημα της πτυχιακής.

Πίνακας 5.1. Στοιχεία πληροφορητών έρευνας

<u>Κωδικός Πληροφορητή</u>	<u>Φορέας – Επιχείρηση</u>	<u>Νομός</u>
E1	Διεύθυνση Τουριστικής Ανάπτυξης Ηρακλείου	Ηρακλείου
E2	Διεύθυνση Τουριστικής Ανάπτυξης Ρεθύμνου	Ρεθύμνου
E3	Περιφερειακή Ανάπτυξη Ηρακλείου	Ηρακλείου
E4	Γραφείο Υποστήριξης Τουρισμού	Ρεθύμνου
E5	Αγροτουριστικό κατάλυμα «Εναγρον»	Ρεθύμνου
E6	Ξενοδοχείο «Creta - Terra Maris»	Ηρακλείου
E7	Σχολή εκμάθησης καταδύσεων «Divers Club»	Ηρακλείου
E8	Ξενοδοχείο «Sensimar Royal Blue Resort & Spa»	Ρεθύμνου
E9	Ταξιδιωτικό γραφείο «Melini Travel»	Ηρακλείου
E10	Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνης	Ρεθύμνου

5.5.Περιορισμοί έρευνας

Κατά την διάρκεια της διεξαγωγής της παρούσας έρευνας παρατηρήθηκαν ορισμένα προβλήματα. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, ο μήνας όπου διεξήχθη η έρευνα ήταν ο Αύγουστος, μήνας αιχμής της τουριστικής κίνησης. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα να καθυστερούν οι πληροφορητές να βρουν χρόνο για να γίνει η συνέντευξη. Επίσης,

ο υπερβολικός φόρτος εργασίας τους δημιούργησε (σε ορισμένους πληροφορητές), μικρής έκτασης νεύρα και αρκετή βιασύνη να τελειώσει η συνέντευξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αποτελέσματα έρευνας

Σε αυτό το Κεφάλαιο θα γίνει παρουσίαση των αποτελεσμάτων που προκύπτουν από την έρευνα που έγινε με την χρήση των συνεντεύξεων σε 10 άτομα .

1) Στην ερώτηση για το ποια είναι η φετινή εικόνα του τουρισμού στην Κρήτη (αφίξεις, διανυκτερεύσεις, πληρότητες, έσοδα, προφίλ τουριστών), οι ερωτηθέντες απάντησαν πως:

Η φετινή χρόνια ήταν ιδιαίτερα καλή αφού σημειώθηκε αύξηση των τουριστών περίπου 10% στο νησί τον Αύγουστο, σε σχέση με τον ίδιο μήνα της περασμένης χρονιάς. Υπάρχουν επίσης και θετικά μηνύματα επιμήκυνσης της τουριστικής περιόδου έως τον Οκτώβρη. Η πληρότητα των ξενοδοχείων ήταν από 70%-80%, αλλά σε ορισμένες περιπτώσεις άγγιξαν και το 100%. Λόγω της οικονομικής κρίσης η ημερήσια δαπάνη των τουριστών μειώνεται χρόνο με το χρόνο, ενώ φέτος κυμάνθηκε στα 70-80€. Η μέση διάρκεια παραμονής ήταν στις 5-7 ημέρες περίπου, με ιδιαίτερα έντονη εποχικότητα, αφού μόνο κατά τους καλοκαιρινούς μήνες η τουριστική κίνηση είναι αυξημένη. Οι τουρίστες ήταν κυρίως από τη Ρωσία, την Ιταλία, τις Η.Π.Α., τη Γερμανία και το Ην. Βασίλειο.

2) Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στο νησί και ιδιαίτερα στο Νομό Ηρακλείου;

Λόγω της φυσικής της ομορφιάς, της πλούσιας ιστορίας της αλλά και των υποδομών που έχουν αναπτυχθεί στο νησί, η Κρήτη είναι ένας τουριστικός προορισμός που ενδείκνυται για εναλλακτικές δραστηριότητες. Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες οι πιο γνωστές μορφές τουρισμού που υπάρχουν στο νησί είναι:

- **Ο αγροτουρισμός** με αρκετά αγροτουριστικά καταλύματα σε Ηράκλειο (Βιγλάτορας) και Ρέθυμνο (Εναγρον, Αποσπερίτης, Το Σπίτι των Κουρήτων)
- **Ο Οικολογικός τουρισμός** που περιλαμβάνει παρατήρηση της φύσης και οικοτουριστικές δραστηριότητες όπως εκδρομές σε σπήλαια, φαράγγια, αρχαιολογικούς χώρους, σπάνιους βιοτόπους και σε ορεινές περιοχές.
Οι Ζώνες ενδιαφέροντος στο **Ν. Ηρακλείου**:
Για οικοτουριστικές δραστηριότητες: ανατολικοί πρόποδες Ψηλορείτη, επαρχία Πεδιάδας και διαδρομή μονοπατιού Ε4.
Για επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους: Κνωσός, Φαιστός, Γόρτυνα, Αρχανές, Μάλια
Τα Μουσεία της: Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο Ηρακλείου, το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου
- **Ο Θρησκευτικός τουρισμός:** υπάρχουν πάρα πολλές Ιερές Μονές και Μοναστήρια σε ολόκληρη την Κρήτη. Ο Νομός Ηρακλείου επίσης διαθέτει πολλούς Ναούς όπως: ο Άγιος Μηνάς, η Αγία Αικατερίνη, ο Άγιος Τίτος , η Μονή Καλλέργη στο Καστέλι, η Μονή Παναγίας Παλιανής στο Βενεράτο, η Μονή Επανωσήφη, η Μονή Αγκαράθου και το Μοναστήρι της Κερά Ελεούσας.
- **Ο Συνεδριακός τουρισμός:** η Κρήτη τα τελευταία χρόνια προσπαθεί να δημιουργήσει κατάλληλες υποδομές για να αναπτύξει τον συνεδριακό τουρισμό και τα έχει καταφέρει αρκετά καλά έως τώρα, σύμφωνα με τη γνώμη των ερωτηθέντων. Υπάρχουν σε όλο το νησί πολλές αίθουσες συνεδριάσεων από μικρή χωρητικότητα συνέδρων έως και πολύ μεγάλη. Στο Νομό Ηρακλείου υπάρχουν 39 αίθουσες συνεδρίων στεγασμένες σε ξενοδοχεία, με χωρητικότητα από 30 άτομα έως και 5.000 άτομα.
- **Ο θαλάσσιος τουρισμός:** λόγω του άριστου κλίματος και των υπέροχων κρυστάλλινων νερών που διαθέτει το νησί, είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένος ο θαλάσσιος τουρισμός, σύμφωνα με την γνώμη των ερωτηθέντων. Για τον λόγο αυτό έχουν δημιουργηθεί πολλοί Σύλλογοι και Σχολές εκμάθησης θαλάσσιων σπορ (Ιστιοπλοΐα, ιστιοσανίδα, καταδύσεις, κ.α.). Το Ηράκλειο διαθέτει 6 σχολές εκμάθησης καταδύσεων, που είναι ένα ισχυρό κίνητρο για τους λάτρεις του αθλήματος. Οι ερωτηθέντες επισημαίνουν επίσης πως οι πανελλήνιες και παγκόσμιες αθλητικές διοργανώσεις (Βενιζέλεια, Βαρδινογιάννεια, Μinoan Cup, Cretan Union Cup, Ευρωπαϊκό και Παγκόσμιο IMS 600 κ.α.), είναι

πόλος έλξης πολλών τουριστών. Τέλος, να αναφέρουμε, πως το λιμάνι του Ηρακλείου είναι ένα λιμάνι όπου αράζουν πολλά κρουαζιερόπλοια κάθε χρόνο για αυτό είναι και αρκετά ψηλά στην πανελλήνια κατάταξη (7^η θέση).

■ **Ο πολιτιστικός – αρχαιολογικός τουρισμός** είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένος στην Κρήτη, και στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνου, αφού η ιστορία του τόπου είναι πλούσια και γνωστή παγκοσμίως, σύμφωνα με τους συμμετέχοντες της έρευνας. Τα αρχαιολογικά μνημεία και ευρήματα είναι πάρα πολλά, διασώζονται τα περισσότερα σε άψογη κατάσταση, γι' αυτό είναι πόλος έλξης για πολλούς επισκέπτες κάθε χρόνο.

Ωστόσο , αρκετά είναι και τα είδη του εναλλακτικού τουρισμού που αναπτύχθηκαν και στο Νομό Ρεθύμνης. Πιο συγκεκριμένα οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που αναπτύχθηκαν είναι:

- **Ο αγροτουρισμός** με αρκετά αγροτουριστικά καταλύματα στο Ρέθυμνο (Εναγρον, Αποσπερίτης, Το Σπίτι των Κουρήτων)
- **Ο οικοτουρισμός** με πολλές ζώνες ενδιαφέροντος για οικοτουριστικές δραστηριότητες: ορεινός όγκος Ψηλορείτη, ανατολικοί πρόποδες Λευκών Ορέων και ευρύτερη περιοχή Σπηλίου.
- **Ο πολιτιστικός τουρισμός** ,αφού ο Νομός διαθέτει πληθώρα πολιτιστικών μνημείων (το Τζαμί του Καρά Κιουσά πασά, το Τούρκικο σχολείο, το Νερατζέ τζαμί κ.α.), πολλά αξιοθέατα (το Ενετικό λιμάνι «Φορτέτζα»), Μουσεία (Ιστορικό- Λαογραφικό Μουσείο και Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου) , πολλοί Αρχαιολογικοί χώροι- αξιοθέατα (αρχαία Ρίθυμνα, Βρύσινα) αλλά και αρκετές πολιτιστικές εκδηλώσεις (Γιορτή κρασιού, αναγεννησιακό φεστιβάλ, Ρεθυμνιώτικο καρναβάλι, γιορτή κρητικής διατροφής).

3)Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρείτε ότι μπορούν περαιτέρω να αναπτυχθούν στο Νομό σύμφωνα με τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς πόρους που διαθέτει;

Σύμφωνα με τους ερωτηθέντες, επειδή το νησί της Κρήτης διαθέτει ιδιαίτερα πλούσιους φυσικούς πόρους (βουνά, φαράγγια, σπήλαια, όμορφες παραλίες, δάση

κ.α.), σπουδαία πολιτιστική κληρονομιά (κάστρα, πολιτιστικά μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι, μοναστήρια, τοπικές παραδόσεις και έθιμα), αναγνωρισμένα παγκοσμίως Πανεπιστημιακά Ιδρύματα και μία φημισμένη τοπική κουζίνα σε συνδυασμό με τα ντόπια προϊόντα της περιοχής, θα μπορούσε να αναπτύξει σε μεγαλύτερο βαθμό ορισμένα είδη του εναλλακτικού τουρισμού που ήδη υπάρχουν όπως:

- **Ο γαστρονομικός τουρισμός** με τη δημιουργία σχολών μαγειρικής όπου θα γίνονται μαθήματα για τη δημιουργία κρητικών ντόπιων συνταγών, και κατάλληλη προβολή στο εξωτερικό.
- **Ο τουρισμός υγείας** με την ανάπτυξη κατάλληλων υποδομών σε περισσότερα μέρη του νησιού που διαθέτουν ιαματικές πηγές, αλλά όχι τις κατάλληλες υποδομές, ώστε να προσελκύσουν τουρίστες τρίτης ηλικίας οι οποίοι δεν επιθυμούν να πάνε στα κέντρα θαλασσοθεραπείας και spa.
- **Ο ανεμοπτερισμός** με την δημιουργία περισσότερων και πιο οργανωμένων πιστών σε συνεργασία με την Αερολέσχη Ηρακλείου.
- **Ο χειμερινός τουρισμός**, με την κατάλληλη προώθηση και διαφήμιση, θα γίνει πόλος έλξης στους λάτρεις των χειμερινών σπορ, όπως το ορειβατικό σκι, αφού η Κρήτη διαθέτει πολλά αξιοζήλευτα βουνά, με πολύ χιόνι τον χειμώνα. Με τις κατάλληλες υποδομές και την διοργάνωση events, θα ενισχυθεί και η τουριστική κίνηση στο νησί, που όπως αναφέραμε είναι ελάχιστη, έως ανύπαρκτη στους χειμερινούς μήνες.
- **Ο Οινοτουρισμός** έχει τη δυνατότητα να ανθίσει, αφού η Κρήτη διαθέτει αμπέλια και ένα υπέροχο κρητικό κρασί. Με κατάλληλες ενέργειες όπως
-η δημιουργία Παγκρήτιου Σήματος Ποιότητας των κρασιών,
-μαζί με ξεναγήσεις στα «Επισκέψιμα Οινοποιεία» με το σήμα ποιότητας των περιοχών,
θα μεγαλώσει το ενδιαφέρον των τουριστών για το κρητικό κρασί.

4) Στην ερώτηση για το ποια οφέλη προσφέρει ο εναλλακτικός τουρισμός στην Κρήτη, έναντι του μαζικού τουρισμού, οι ερωτηθέντες γνωστοποίησαν τα εξής:

Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, ο εναλλακτικός τουρισμός στην Κρήτη έχει ορισμένα πλεονεκτήματα, τα οποία υπερτερούν έναντι του μαζικού τουρισμού.

Αυτά είναι:

- i. Ενίσχυση της τοπικής οικονομίας παραμελημένων και «γερασμένων» περιοχών, οι οποίες δεν ήταν πόλος έλξης για μαζικό τουρισμό, αλλά είχαν πλούσιους φυσικούς και πολιτισμικούς πόρους και έτσι αναπτύχθηκαν.
- ii. Οι πόροι εξοικονομούνται ώστε να προστατευτεί το περιβάλλον
- iii. Ο εναλλακτικός τουρισμός, επειδή σε φέρνει πιο κοντά στη φύση, τονώνει την οικολογική συνείδηση του καθενός, ενώ ο μαζικός τουρισμός έχει δυσμενείς επιπτώσεις στο περιβάλλον από την υπερβολική χρήση αυτών.
- iv. Στον εναλλακτικό τουρισμό αναδεικνύεται ο πολιτισμός, η κουλτούρα, οι τοπικές παραδόσεις, τα ήθη, έθιμα και η ιστορία του κάθε τόπου, ενώ στον μαζικό τουρισμό το μόνο που ενδιαφέρει τους τουρίστες είναι ο ήλιος, η θάλασσα και η αμμουδιά.
- v. Είναι μια σπουδαία διαφήμιση στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό, αφού σε αρκετά είδη εναλλακτικού τουρισμού, όπως ο πολιτισμικός και ο θαλάσσιος (π.χ. ιστιοπλοΐα, καταδύσεις), είναι τόσο καλά οργανωμένες οι υπηρεσίες που προσφέρουν, που έρχονται απ' όλο τον κόσμο π.χ. για να κάνουν καταδύσεις στον υπέροχο βυθό με τα κρυστάλλινα νερά της Κρήτης.
- vi. Τέλος, δίνει ευκαιρίες να αναπτυχθούν, να ενισχυθούν και να κρατηθούν ζωντανές μικρές τοπικές επιχειρήσεις του νησιού, οι οποίες δεν εδρεύουν στις περιοχές όπου υπάρχει ο μαζικός τουρισμός.

5)Μειονεκτήματα εναλλακτικών μορφών τουρισμού έναντι του μαζικού τουρισμού.

Στην ερώτηση για το ποια είναι τα μειονεκτήματα του εναλλακτικού τουρισμού έναντι του μαζικού τουρισμού, οι ερωτηθέντες απάντησαν τα εξής:

•Υπάρχει μια αστάθεια και μια αβεβαιότητα στα εισοδήματα των τοπικών επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον εναλλακτικό τουρισμό, ενώ οι επιχειρήσεις στις περιοχές με μαζικό τουρισμό, έχουν κάθε χρόνο περίπου τα ίδια ή και περισσότερα κέρδη, αφού η Κρήτη είναι ένας ιδιαίτερα δημοφιλής τουριστικός προορισμός εδώ και πολλά χρόνια.

- Γίνεται μία έντονη εμπορευματοποίηση της άγριας πανίδας και χλωρίδας, καθώς και πολιτισμού του τόπου, κάτι που δεν συμβαίνει στον μαζικό τουρισμό.
- Υπάρχει έντονη δυσαρέσκεια και ανταγωνισμός μεταξύ των ντόπιων επιχειρήσεων, αφού οι τουρίστες του εναλλακτικού τουρισμού είναι πολύ λιγότεροι απ' ό τι στον μαζικό τουρισμό, με αποτέλεσμα να ανταγωνίζονται οι επιχειρήσεις για το ποια θα προσελκύσει τον πελάτη. Αυτό δεν συμβαίνει, τουλάχιστον τόσο έντονα, στις επιχειρήσεις του μαζικού τουρισμού, αφού οι πελάτες – τουρίστες είναι πάρα πολλοί και αρκετοί για όλες τις επιχειρήσεις.

6)Υπάρχει ενδιαφέρον (ζήτηση) για εναλλακτικό τουρισμό στο Νομό;

Όλοι οι ερωτηθέντες συμφώνησαν πως ο Νομός Ηρακλείου έχει έντονη ζήτηση για εναλλακτικό τουρισμό. Το Ηράκλειο είναι ένας ιδιαίτερα πλούσιος νομός σε ιστορία, φυσική ομορφιά και πολιτιστική κληρονομιά. Πληροί όλες τις προϋποθέσεις και γι' έχει έντονη ζήτηση στις μορφές εναλλακτικού τουρισμού. Οι μορφές που είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένες είναι:

- Ο Πολιτιστικός – Αρχαιολογικός τουρισμός (αφού έχει πολλά μνημεία, αξιοθέατα και μουσεία)
- Ο Θαλάσσιος (με πολλές κρουαζιέρες, θαλάσσια σπορ και σχολές εκμάθησης)
- Ο Οικοτουρισμός (διαθέτει πλούσια φυσική ομορφιά, πολλά βουνά και διαδρομές E4)
- Ο Συνεδριακός τουρισμός (αφού διαθέτει 39 συνεδριακά κέντρα , διοργανώνονται πολλά συνέδρια και ημερίδες πολύ συχνά).

Από την άλλη στο Νομό Ρεθύμνης, υπάρχει μεν ζήτηση για εναλλακτικό τουρισμό, αλλά όχι τόσο έντονη όσο είναι στο Νομό Ηρακλείου.

Ίσως ευθύνεται γι' αυτό η ύπαρξη του Λιμανιού και του Αερολιμένα του Ηρακλείου.

7)Χαρακτηριστικά που έχουν οι πελάτες των εναλλακτικών μορφών τουρισμού (εθνικότητα, οικονομική κατάσταση, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο εκπαίδευσης, κλπ)

Σύμφωνα με την γνώμη των ερωτηθέντων, οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού που έχουν αναπτυχθεί στην Κρήτη προσελκύουν τουρίστες από όλο τον κόσμο διαφορετικών εθνικοτήτων. Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων, το νησί δέχεται εναλλακτικούς τουρίστες από την Αυστρία, την Πολωνία, την Σλοβενία, την Τσεχία, τη Νορβηγία και το Βέλγιο κυρίως, με υψηλό μορφωτικό και εισοδηματικό επίπεδο και νεαρής ηλικίας (έως 40 ετών) οι περισσότεροι και οικογένειες.

8) Διαφημίζονται / προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και με πιο τρόπο (διαδίκτυο, εκθέσεις, φυλλάδια, τουριστικά γραφεία, κλπ);

Όλοι οι συμμετέχοντες στην παρούσα έρευνα, όταν ρωτήθηκαν για την διαφήμιση / προβολή των εναλλακτικών μορφών ενέργειας στο νησί, παραδέχτηκαν πως γίνεται μεν αρκετή προβολή αυτών, αλλά όχι στον μέγιστο ικανοποιητικό βαθμό. Πιστεύουν πως υπάρχει και περαιτέρω ικανότητα για ακόμη μεγαλύτερη διαφήμιση, είτε από το διαδίκτυο, είτε μέσα από εκθέσεις, είτε ακόμη και από τους ντόπιους επιχειρηματίες με την λήψη πρωτοβουλιών, ώστε να εξασφαλίζουν την δικτύωση με άλλους επιχειρηματίες του κλάδου τους και μέσω αυτών να προβληθεί το νησί και οι εναλλακτικές υπηρεσίες που προσφέρει.

9) Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού (π.χ. έλλειψη κρατικής υποστήριξης, υψηλό κόστος λειτουργίας, περιορισμένη ζήτηση, κλπ).

Σύμφωνα με τις απόψεις των ερωτηθέντων για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού, οι περισσότεροι επεσήμαναν πως η περιορισμένη ζήτηση σε συνδυασμό με το υψηλό κόστος λειτουργίας και συντήρησης των επιχειρήσεών τους είναι το μεγαλύτερο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια υπήρξαν δύο προγράμματα ενίσχυσης από το ΕΣΠΑ 2007-2013 που βοήθησαν αυτές τις επιχειρήσεις.

-Πρόγραμμα "Εναλλακτικός Τουρισμός" για την ενίσχυση όλων των μορφών του εναλλακτικού τουρισμού

-Πρόγραμμα INTERREG III για την ανάπτυξη αλιευτικού και θρησκευτικού τουρισμού

10) Σε ποιο βαθμό οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα του Νομού (ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες);

Στο ερώτημα εάν και κατά πόσο οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα των περιοχών, προέκυψε απόλυτη ταύτιση των απόψεων. Οι ερωτηθέντες συμφώνησαν πως, οι μορφές του εναλλακτικού τουρισμού μπορούν να βοηθήσουν στο να είναι φιλική η τουριστική ανάπτυξη και προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες. Οι δράσεις του εναλλακτικού τουρισμού σκοπό έχουν να διατηρήσουν την φυσική και οικολογική ισορροπία στο περιβάλλον, χωρίς να φθείρονται οι τοπικοί φυσικοί πόροι. Αυτός είναι ο στόχος της αειφόρου ανάπτυξης. Άρα λοιπόν, εάν γίνετε ορθή χρήση των τουριστικών πόρων, από τις επιχειρήσεις εναλλακτικού τουρισμού, ο Νομός Ηρακλείου και Ρεθύμνου θα αυξήσουν σημαντικά τη βιωσιμότητα τους.

11) Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι κρίσιμοι παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό; (π.χ. επιδοτήσεις, παροχή κινήτρων, ενημέρωση ντόπιων, βελτίωση υποδομών, αποτελεσματικότερη προβολή, κλπ)

Οι ερωτηθέντες στην ερώτηση για το ποιοι είναι οι παράγοντες ώστε να αναπτυχθούν περαιτέρω οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στο Νομό Ηρακλείου, είπαν πως χρειάζεται ένα πακέτο με συντονισμένες ενέργειες προώθησης, προβολής, επιχορήγησης και βελτίωσης υποδομών, τιμών και συμπεριφορών των ντόπιων επιχειρηματιών. Ενδεικτικά ανέφεραν πως καλό θα ήταν να γίνουν:

-περισσότερες εκθέσεις ώστε να διαφημίζονται τα κρητικά προϊόντα

-να βελτιωθούν οι υποδομές στον Αερολιμένα Ηρακλείου

-να δοθούν κι άλλες επιχορηγήσεις ώστε να βελτιωθούν οι εγκαταστάσεις για τον εναλλακτικό τουρισμό

-να μειωθούν λίγο οι τιμές ώστε να προσελκύσουν περισσότερους τουρίστες

-να βελτιωθούν οι τυχόν άσχημες συμπεριφορές (λόγω χαμηλής ζήτησης και ανταγωνισμού) των επιχειρηματιών που ασχολούνται με τον εναλλακτικό τουρισμό

-να διοργανωθούν περισσότερα αθλητικά events (αγώνες) στο Νομό ώστε να είναι ένα ισχυρό κίνητρο για τους λάτρεις του εκάστοτε σπορ.

12)Σχόλια και προτάσεις

- Να γίνει καλύτερη η συνεργασία μεταξύ ξενοδοχείων, πρακτορείων, τουριστικής αστυνομίας και δημόσιων φορέων που σχετίζονται με τον εναλλακτικό τουρισμό.
- Προβολή τουριστικών εναλλακτικών δραστηριοτήτων μέσω του διαδικτύου, των ραδιοφωνικών σταθμών, της τηλεόρασης, με ενημερωτικά φυλλάδια, με τη διοργάνωση εκθέσεων και εκδηλώσεων για τη προβολή των κρητικών προϊόντων (διαγωνισμοί μαγειρικής, γευσιγνωσίας)
- Να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ώστε να αναπτυχθούν και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού στο Νομό, όπως είναι ο Βοτανικός Τουρισμός (στην παρατήρηση βοτάνων που υπάρχουν στο Νομό) και ο Γαμήλιος Τουρισμός (με ειδικά πακέτα είτε για το γαμήλιο ταξίδι είτε για την τέλεση Μυστηρίου ή για τις ανάλογες δεξιώσεις)
- Να γίνουν σεμινάρια και ημερίδες ώστε να εκπαιδευτεί και να επιμορφωθεί το ανθρώπινο δυναμικό στις επιχειρήσεις του εναλλακτικού τουρισμού. Με την υλοποίηση προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, πληροφόρησης και κατάρτισης στελεχών, θα αναβαθμιστεί η ποιότητα του τοπικού τουριστικού προϊόντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Μέσα από τη παρούσα πτυχιακή για τον εναλλακτικό τουρισμό στο νησί της Κρήτης και συγκεκριμένα στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης, συμπεραίνουμε πως αρκετές μορφές εναλλακτικού τουρισμού είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες στους δύο Νομούς.

Πιο συγκεκριμένα, μορφές τουρισμού όπως ο πολιτιστικός –αρχαιολογικός , ο θρησκευτικός, ο συνεδριακός, ο θαλάσσιος, ο αγροτουρισμός, ο ορειβατικός – περιηγητικός, ο σπηλαιολογικός είναι ευρέως διαδεδομένες στους δύο Νομούς.

Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι όλο το νησί αλλά κυρίως ο νομός Ηρακλείου έχει όλες τις απαραίτητες υποδομές (Αερολιμένας, Λιμάνι, Αγροτουριστικές Μονάδες, Σχολές εκμάθησης θαλάσσιων σπορ, Αθλητικοί Σύλλογοι, κ.α.) καθώς επίσης και ποικίλους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους (αρχαιολογικά μνημεία, μουσεία, αξιοθέατα, ψηλά βουνά) που συντελούν στην ανάπτυξη ακόμα και άλλων μορφών τουρισμού όπως για παράδειγμα ο γαστρονομικός τουρισμός, ο οινοτουρισμός και ο χειμερινός τουρισμός.

Ενώ λοιπόν εμφανίζονται αρκετές μορφές εναλλακτικού τουρισμού και στους δύο Νομούς, μπορούμε να παρατηρήσουμε πως στο Νομό Ηρακλείου, οι υποδομές είναι πιο οργανωμένες, διαθέτει περισσότερα καταλύματα, ξενοδοχεία, σχολές εκμάθησης θαλάσσιων σπορ, διοργανώνει πιο πολλές εκδηλώσεις, και γενικότερα είναι ένα επίπεδο, σε υποδομές, εγκαταστάσεις και οργάνωση πάνω από τον Νομό Ρεθύμνου. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι δέχεται σαν Νομός περισσότερους τουρίστες εξαιτίας του Αερολιμένα και του Λιμανιού που διαθέτει.

Ωστόσο, πολλές από τις υποδομές και των δύο Νομών χρήζουν άμεσης βελτίωσης και οργάνωσης για την καλύτερη εξυπηρέτηση των τουριστών, με σκοπό την αύξηση της ζήτησης αυτού του τουριστικού προϊόντος που παρουσιάζει.

Με τις κατάλληλες λοιπόν ενέργειες από τους τοπικούς φορείς αλλά και από τους ντόπιους επιχειρηματίες, θα μπορέσουν να αναπτυχθούν και άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού αλλά θα εξελιχθεί το παρόν τουριστικό μοντέλο, το οποίο είναι συνεχές εξελισσόμενο, ώστε να γίνει πιο ανταγωνιστικό και μακρά βιώσιμο, για το καλό του τόπου.

Θα πρέπει όλοι οι αρμόδιοι αλλά και εκπρόσωποι ξενοδοχείων, αγροτουριστικών καταλυμάτων, ταξιδιωτικών γραφείων και επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον εναλλακτικό τουρισμό, να ενωθούν σαν μια γροθιά, χωρίς δυσαρέσκειες και ανταγωνισμούς, να συζητήσουν τα προβλήματα τους, για να βελτιώσουν και να εξελίξουν το τουριστικό προϊόν που πουλάνε, ώστε ο τόπος τους να γίνει ακόμη πιο ξακουστός στα πέρατα της οικουμένης, με σεβασμό πάντα στο περιβάλλον.

Με συντονισμένες και οργανωμένες προσπάθειες μπορεί η Κρήτη να γίνει πόλος έλξης για περισσότερους τουρίστες με ειδικά ενδιαφέροντα καθώς επίσης και η ναυαρχίδα του εναλλακτικού τουρισμού στην Ελλάδα.

Προτάσεις για περαιτέρω έρευνα

Η έρευνα που διεξήχθη για τις ανάγκες της παρούσας πτυχιακής εργασίας δεν έγινε σε αρκετά μεγάλο δείγμα, αφού η τουριστική περίοδος ήταν στην αιχμή της και οι πληροφορητές δεν έβρισκαν αρκετό χρόνο να μας μιλήσουν, ώστε να έχουμε περισσότερες απόψεις κατοίκων, επιχειρηματιών και αρμόδιων φορέων του νησιού.

Για τον λόγο αυτό, μπορούν στο μέλλον να γίνουν και άλλες έρευνες ίδιες, σε μεγαλύτερο δείγμα μετά από κάποια χρόνια, ώστε να γίνει παρατήρηση τυχόν αλλαγών και βελτιώσεων που έχουν προκύψει στους δύο Νομούς. Επίσης, θα μπορούσε να γίνει η ίδια έρευνα στους άλλους δύο Νομούς της Κρήτης, Χανίων και Λασιθίου, ώστε να δούμε εκεί ποια είναι η υφιστάμενη κατάσταση της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Επιπροσθέτως, μπορούν να διεξαχθούν έρευνες και στους τουρίστες που επισκέπτονται τη Κρήτη για εναλλακτικό τουρισμό, ώστε να γνωστοποιηθεί ποια είναι τα κίνητρα που τους οδηγούν στο νησί, καθώς επίσης και ποια είναι τα δυνατά της σημεία, τα οποία δεν έχει εκμεταλλευτεί ακόμη η Κρήτη. Τέλος, ακόμη μία έρευνα θα ήταν χρήσιμο να διεξαχθεί στους νέους του νησιού, σχετικά με το πώς βλέπουν και προσδιορίζουν τον εναλλακτικό τουρισμό, καθώς κι αν είναι πρόθυμοι να ασχοληθούν επιχειρηματικά με αυτόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική Βιβλιογραφία

- ◆ Αποστολόπουλος, Κ. και Σδράλη, Δ. (2009). *Εναλλακτικός και Ήπιος Τουρισμός Υπαίθρου, Θεωρητική προσέγγιση και εφαρμογές*, Αθήνα: Ελληνοεκδοτική .
- ◆ Βελισσαρίου, Ε. (2000), *Μάνατζμεντ Ειδικών και Εναλλακτικών Μορφών Τουρισμού* , Πάτρα: Ε.Α.Π
- ◆ Βαφειάδη – Κοντογιώργου – Παπακωνσταντινίδη (1998), Αθήνα: Εκδόσεις Α.Τ.Ε.
- ◆ Βαρβαρέσος, Σ. (1998), *Τουρισμός: Έννοιες, Μεγέθη, Δομές*, Αθήνα : Εκδόσεις Προπομπός.
- ◆ Βενετσανοπούλου, Μ.(2006), *Η κρατική συμβολή στον τουρισμό, εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ιστορική εξέλιξη – θεσμικό πλαίσιο*, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks,.
- ◆ Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού (1996), *Λουτροπόλεις και Ιαματικές Πηγές*, Επιστημονική Επιμέλεια Ν. Λεούση, Αθήνα.
- ◆ Ηγουμενάκης, Ν. (1999), *Τουριστικό Μάρκετινγκ: Βασικές Αρχές*, Αθήνα : Εκδόσεις Interbooks .
- ◆ Καλοκάρδου , Ρ. (1991), *Χρονομεριστική Μίσθωση Μελέτη ΕΤΒΑ*.
- ◆ Κληρονόμος, Α. (1996), *Ελληνικός συνεδριακός τουρισμός και η παραπέρα ανάπτυξη της χώρας*, Εκδόσεις Πάτρα.
- ◆ Κοκκάλας, Θ. (2009), *Θερμαλισμός και Ιαματικός Τουρισμός, Σύγχρονη εξέλιξη στην Ελλάδα και το εξωτερικό*.
- ◆ Κοκκώνης, Χ., Τσάρτας, Π. (2001), *Βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και περιβάλλον* , Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- ◆ Κοσμάκη, Π. (1999), «Πρόλογος», στο Ανδρεαδάκης, Α., Βάρφη, Α.-Ζ., Γιαννακούρου, Γ., Κοϊμτζόγλου, Ι., Νικολάου, Κ., Χριστούλας, Δ., *Εισαγωγή στο Φυσικό και Ανθρωπογενές Περιβάλλον: Το Ανθρωπογενές Περιβάλλον*, Τόμος Β2, σελ. 15-16, Πάτρα, ΕΑΠ.
- ◆ Κραβαρίτης, Κ., Παπαγεωργίου, Α. (2007), *Επαγγελματικός τουρισμός, εκθέσεων – κινήτρων – επιχειρηματικών ταξιδιών, οργάνωση συνεδρίων*, Αθήνα : Εκδόσεις Interbooks, .

- ◆ Λαγός, Δ. (2005), *Τουριστική Οικονομική*, Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική,
- ◆ Λαγός, Δ. και Σταματίου, Ε. (2005), *Πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την αειφόρο τουριστική ανάπτυξη : Κριτική αποτίμηση των επιπτώσεων στην Ελληνική οικονομία*. Εισήγηση στο Διεθνές Συνέδριο του ΤΕΕ-Heleco '05. Αθήνα 3-5/02/2005, (Πρακτικά συνεδρίου σε ηλεκτρονική μορφή).
- ◆ Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια «2002», Τόμος 19: 226-394, Εκδόσεις Νέα Έκδοση.
- ◆ Ρίγγας, Χ. (2003), «*Αειφορία και εναλλακτικές μορφές τουρισμού*», ΤΕΙ Κρήτης.
- ◆ Σύνδεσμος Ελληνικών Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Ε.Τ.Ε.) , (2009), «*Η Γαστρονομία στο Μάρκετινγκ του Ελληνικού Τουρισμού*».
- ◆ Σταθακόπουλος, Β. (1997) *Μέθοδοι Έρευνας Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλης.
- ◆ Σφακιανάκης, Μ., (2000), *Ιστορική αναδρομή εναλλακτικού τουρισμού*, Εκδόσεις Έλλην.
- ◆ Τσάρτας, Π., (1993), *Τουριστική ανάπτυξη Περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις*, Αθήνα :Εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή,
- ◆ Φαρσάρη, Ι. και Σωτηριάδης, Μ. , (2009), *Εναλλακτικές και Ειδικές Μορφές Τουρισμού: Σχεδιασμός, Μάνατζμεντ & Μάρκετινγκ*, 2009: 37-54, Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks,
- ◆ Χρήστου, Ε. (1999). *Έρευνα Τουριστικής Αγοράς*. Αθήνα: Εκδόσεις Interbooks.

Ξενογλώσση Βιβλιογραφία

- ◆ Campbell, L. (1999). Ecotourism in rural developing communities. *Annals of Tourism Research*, 26(2): 534-553.
- ◆ Dwyer, L. & Forsyth, P. (1998). Economic significance of cruise tourism. *Annals of Tourism Research*. 25(2): 393-415.
- ◆ Hughes, H. & Allen, D (2005). Cultural tourism in Central and Eastern Europe: the views of 'induced image formation agents. *Tourism Management*, 26(2): 173-183.

- ◆ Hung, K & Petrick, J. (2011). Why do you cruise? Exploring the motivations for taking cruise holidays, and the construction of a cruising motivation scale. *Tourism Management*, 32(2): 386-393.
- ◆ Leppäkari, M. (2008). Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective, *Annals of Tourism Research*, 35(2): 611-612.
- ◆ McKercher, B., Ho, P. & Cros, H. (2005). Relationship between tourism and cultural heritage management: evidence from Hong Kong. *Tourism Management*, 26(4): 539-548.
- ◆ Nolan, M. & Nolan, S. (1992). Religious sites as tourism attractions in Europe. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 68-78.
- ◆ Rinschede, G. (1992). Forms of religious tourism. *Annals of Tourism Research*, 19(1): 51-67.
- ◆ Ross, E. & Iso-Ahola, S. (1991). Sightseeing tourists' motivation and satisfaction. *Annals of Tourism Research*, 18(2): 226-237.
- ◆ Russo, A. & Borg, J. (2002). Planning considerations for cultural tourism: a case study of four European cities. *Tourism Management*, 23(6): 631-637.
- ◆ Scantlebury, M. (2007). Cruise Ship Tourism. *Annals of Tourism Research*, 34(3): 817-818.
- ◆ Tsartas, P. & Thanopoulou, M (1994), 'Women's Agrotourism Cooperatives in Greece), Mediterranean Women's Studies Institute, Athens
- ◆ Weber, K. (2001). Outdoor adventure tourism: A Review of Research Approaches. *Annals of Tourism Research*, 28(2): 360-377
- ◆ Williams, P. & Soutar, G. (2009). VALUE, SATISFACTION AND BEHAVIORAL INTENTIONS IN AN ADVENTURE TOURISM CONTEXT. *Annals of Tourism Research*, 36(3): 413-438.

8.3. Διαδικτυακή Βιβλιογραφία

- ◆ Aegeospa, Aegeo Spa- Ηράκλειο Κρήτης, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.aegeospa.gr/> [πρόσβαση 10/08/2013]

- ◆ Agrotourcrete , *Αναρριχήσεις*, Πηγή από το διαδίκτυο:
<http://www.agrotourcrete.gr/el/arthra/krissa-gh/item/716-climbing.html>
[πρόσβαση 12/07/2013]
- ◆ Agrotourcrete , *Κτήμα Πάνακρον στο Ρέθυμνο*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
<http://www.agrotourcrete.gr/el/katalumata/rethumno/item/664-ktima-panakron.html> [πρόσβαση 18/07/2013]
- ◆ Altermourism, Δίκτυο Ανάδειξης και Προώθησης του Εναλλακτικού και Θεματικού Τουρισμού – Alter Tourism, *Θεματικές μορφές εναλλακτικού τουρισμού*, Πηγή από το Διαδίκτυο <http://altermourism.gr/morfes-tourismou/lista-thematikon-morfon-tourismou-kai-drastiriotitwn> [πρόσβαση 30/06/2013]
- ◆ Altermourism, Δίκτυο Ανάδειξης και Προώθησης του Εναλλακτικού και Θεματικού Τουρισμού – Alter Tourism, *Πολιτιστικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο <http://altermourism.gr/morfes-tourismou/politistikos-tourismos> [πρόσβαση 30/06/2013]
- ◆ Altermourism, Δίκτυο Ανάδειξης και Προώθησης του Εναλλακτικού και Θεματικού Τουρισμού – Alter Tourism, *Τουρισμός υγείας και ευεξίας*, Πηγή από το Διαδίκτυο <http://altermourism.gr/morfes-tourismou/tourismos-ygeias-eveksias> [πρόσβαση 30/06/2013]
- ◆ Archaialogia.gr ,Τζαχίλη Ίρις, (2013), *Το Ιερό Κορυφής του Βρύσινα, νοτίως του Ρεθύμνου*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
[http://www.archaialogia.gr/blog/2013/02/11/to-iero-koryphi-tou-brusina-notios-tou-r/](http://www.archaialogia.gr/blog/2013/02/11/to-iero-koryphi-tou-brusina-notios-tou-rethymnou/) , [πρόσβαση 19/08/2013]
- ◆ Candiamaris, *Spa and Thalasso Club Magic Life Candia Maris Imperial – Heraklion Crete*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.candiamaris.gr/spa-thalasso-heraklion-crete-hotel.aspx> [πρόσβαση 09/08/2013]
- ◆ Cretanbeaches , *Σπήλαια Ηρακλείου*, Πηγή από το διαδίκτυο:
<http://www.cretanbeaches.com/spilaia/spilaia-iraklei%CE%BFy/> [πρόσβαση 05/08/2013]
- ◆ Cretanbeaches , *Σπήλαια Ρεθύμνου*, Πηγή από το διαδίκτυο:
<http://www.cretanbeaches.com/spilaia/spilaia-rethymn%CE%BFy/>
[πρόσβαση 05/08/2013]

- ◆ Cretanethnologymuseum , *Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας* , Πηγή από το διαδίκτυο: http://www.cretanethnologymuseum.gr/imke/html/gr/index_gr.html [πρόσβαση 05/08/2013]
- ◆ Cretan – nutrition , *Κρητικό Σύμφωνο Ποιότητας* , *Προδιαγραφές Πιστοποίησης*, http://www.cretan-nutrition.gr/wp/?page_id=197&lang=el [πρόσβαση 10/08/2013]
- ◆ Cretaquarium , *Θαλασσόκοσμος*, Πηγή από το διαδίκτυο <http://www.cretaquarium.gr/> [πρόσβαση 07/08/2013]
- ◆ Cretevents, *2^ο Συμπόσιο Ελληνικής Γαστρονομίας*, Πηγή από το Διαδίκτυο : <http://cretevents.gr/event/2o-sumposio-ellinikis-gastronomias~5416> [πρόσβαση 12/08/2013]
- ◆ Creteplus , *Οι ψαράδες της Αγίας Γαλήνης γιορτάζουν*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.creteplus.gr/news/giorti-psaradon-agias-galinis-50875.html> [πρόσβαση 13/08/2013]
- ◆ Cretetaxitransfers , *Εναλλακτικές μορφές τουρισμού* , Πηγή από το διαδίκτυο <http://www.cretetaxitransfers.gr/el/alternative-tourism.php> [πρόσβαση 15/07/2013]
- ◆ Cretetaxitransfers , *Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.cretetaxitransfers.gr/el/important-ancient-iraklio.php> [πρόσβαση 18/08/2013]
- ◆ Crete Tournet, *Νομός Ρεθύμνου*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.crete.tournet.gr/el/crete-guide/15-geography/5-Rethimno%20Prefecture> [πρόσβαση 07/07/2013]
- ◆ Cucup , *Cretan Union Cup* , Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.cucup.org/news/welcome.html> [πρόσβαση 20/08/2013]
- ◆ Eas - Segas – Kritis, *Run Greece Ηράκλειο - Συνέντευξη Τύπου*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.eas-segas-kritis.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=809&Itemid=106 [πρόσβαση 22/08/2013]
- ◆ Wikipedia , *Τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://el.wikipedia.org/wiki/Τουρισμός> [πρόσβαση 08/07/2013]
- ◆ Enagron , *Εναγρον*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.enagron.gr/> [πρόσβαση 24/07/2013]

- ◆ Europa.eu , *Ευρωπαϊκή Ένωση: Σύνοψη της Νομοθεσίας της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη*, Πηγή από το διαδίκτυο: www.Europa.eu [πρόσβαση:20/06/2013]
- ◆ Exormiseis , *Παραδοσιακά Αγροτουριστικά Ξενοδοχεία και Καταλύματα - Παραδοσιακοί Αγροτουριστικοί Ξενώνες*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.exormiseis.gr/accom/crete/herakliou.htm> [πρόσβαση 30/07/2013]
- ◆ Explorecrete, *Μινωικό Ανάκτορο Μαλίων*, Πηγή από το διαδίκτυο : http://www.explorecrete.com/archaeology/GR_Malia-palace.html [πρόσβαση 30/08/2013]
- ◆ Explorecrete, *Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου* , Πηγή από το διαδίκτυο <http://www.explorecrete.com/greek/iraklion-museum-gr.html> [πρόσβαση 25/08/2013]
- ◆ Explorecrete, *Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Κρήτης*, Πηγή από το Διαδίκτυο:<http://www.explorecrete.com/Heraklion/GR19-Heraklion-historical-museum.html> [πρόσβαση 28/08/2013]
- ◆ Explorecrete, *Κούλες* , Πηγή από το Διαδίκτυο:<http://www.explorecrete.com/Heraklion/GR17-Heraklion-koules.html> [πρόσβαση 29/08/2013]
- ◆ Flashnews , *Σχεδόν 400.000 οι επιβάτες κρουαζιερόπλοιων στην Κρήτη το 2012*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://flashnews.gr/page.ashx?pid=3&aid=119605&cid=3> [πρόσβαση 18/08/2013]
- ◆ Geran-travel-info , *Γεροκώστα Άννα, (2013), Ορισμός, έννοιες και χαρακτηριστικά του τουρισμού*, Πηγή από το διαδίκτυο: http://gerann-travel-info.blogspot.gr/2012/01/blog-post_13.html πρόσβαση 18/06/2013 [πρόσβαση 18/07/2013]
- ◆ Gnto.gov , *Ελληνικός Οργανισμός Τουρισμού , Μελέτη τουριστικής ανάπτυξης Περιφέρεια Κρήτης*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.gnto.gov.gr/sites/default/files/files_basic_pages/perilipsi_kriti.pdf [πρόσβαση 11/07/2013]
- ◆ Hellinon.net , *Η περιγραφή της Γόρτυνας*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.hellinon.net/ANEOMENA/EpigrafiGortinas.htm> [πρόσβαση 10/08/2013]

- ◆ Hellinon.net , *Μινωικό Ανάκτορο Μαλίων*, Πηγή από το διαδίκτυο : , <http://www.hellinon.net/NeesSelides/Malia.htm> [πρόσβαση 11/08/2013]
- ◆ Hersonisos, *Το προφίλ του Τουρισμού στη Κρήτη βάσει της Έρευνας Συνόρων της Τράπεζας της Ελλάδος*, Επεξεργασία : La.Re.T.S.A.& Quantos S.A. – ΤτΕ Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών / Διεύθυνση Στατιστικής, Πηγή από το διαδίκτυο:http://www.hersonisos.gr/files/items/3/3146/spinakis_crete_tourism_ppt_final.pdf , [πρόσβαση: 06/08/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete, Εναλλακτικός τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο: <http://www.incrediblecrete.gr/7/index.el.html> [πρόσβαση: 12/07/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete, Θρησκευτικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.incrediblecrete.gr/57/index.el.html> [πρόσβαση: 13/07/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete,Μονοπάτια Ε4*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.incrediblecrete.gr/60/index.el.html> [πρόσβαση: 15/07/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete, Θαλάσσιο καγιάκ*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.incrediblecrete.gr/70/index.el.html> [πρόσβαση: 14/07/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete,Καταδυτικός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.incrediblecrete.gr/1370/index.el.html> [πρόσβαση: 14/07/2013]
- ◆ Incrediblecrete , *The island of Crete ,Θαλάσσιος τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο : http://www.incrediblecrete.gr/files/thalassios_tourismos_greek.pdf [πρόσβαση: 14/07/2013]
- ◆ Kazantzakis-museum, *Παρουσίαση του μουσείου*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.kazantzakis-museum.gr/index.php?pre_id=1185&id=1185&level=1&pre_level=1&lang=el [πρόσβαση: 19/08/2013]
- ◆ Nhmc.uoc, *Μουσείο φυσικής ιστορίας Κρήτης* , Πηγή από το Διαδίκτυο : <http://www.nhmc.uoc.gr/el> [πρόσβαση: 16/08/2013]
- ◆ Odysseus.culture, *Νινιού- Κινδελή* Τσίγκου (2012), Αρχαιολογικό Μουσείο Ρεθύμνου*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://odysseus.culture.gr/h/1/gh151.jsp?obj_id=3310 [πρόσβαση: 21/08/2013]

- ◆ Odysseus.culture, *Νεκρόπολη Αρμένων*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
http://odysseus.culture.gr/h/3/gh351.jsp?obj_id=2570&theme_id=221
[πρόσβαση: 21/08/2013]
- ◆ Oil, *Όμιλος Ιστιοσανίδας Ηρακλείου*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
<http://www.oih.gr/> [πρόσβαση: 17/08/2013]
- ◆ Pe.uth, Δρ. Κουθούρης Χαρίλαος, 3^η Διάλεξη: *Τουρισμός, Εναλλακτικές Μορφές, Αναψυχή πελατών ξενοδοχείων*, Πηγή από το διαδίκτυο:
http://www.pe.uth.gr/cms/phocadownload/epeaek/drastiriotites_voynoy/dialekseis/3.pdf, [πρόσβαση 26/06/2013]
- ◆ Prm 300 Ecotourism, *What is tourism? Online lesson*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
<http://www.prm.nau.edu/prm300/what-is-tourism-lesson.htm> [πρόσβαση: 27/06/2013]
- ◆ Rethymnoguide, *Βαρδινογιάννεια*, Πηγή από το Διαδίκτυο:
<http://www.rethymnoguide.gr/ekdhloseis/bardinogianneia/1090-2010-07-05-19-29-18> [πρόσβαση: 28/08/2013]
- ◆ Rethymnowinefestival, *Ρέθυμνο: Γιορτή Κρητικής διατροφής*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.rethymnowinefestival.gr/el/> [πρόσβαση: 21/08/2013]
- ◆ Royalblueresort, *Ξενοδοχείο Royal Blue Resort & Spa*, Πηγή από το Διαδίκτυο:<http://www.royalblueresort.gr/pure-senses-spa-hotel-rethymno-crete/day-packages.aspx> [πρόσβαση: 12/08/2013]
- ◆ samos-dialogos (2006), *Ματζουράνη Καλλιόπη – Τζιφάκη Χρυσούλα, Επιπτώσεις-Προοπτικές Εξέλιξης του Εναλλακτικού Τουρισμού στην Ελλάδα*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.samos-dialogos.gr/c/document_library/get_file?p_l_id=24552&folderId=24568&name=DLFE-1807.pdf-http://www.samos-dialogos.gr/c/document_library/get_file?p_l_id=24552&folderId=24568&name=DLFE-1807.pdf, [Πρόσβαση 7/8/2013]
- ◆ Tourcrete, *Εναλλακτικός τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο : www.tourcrete.gr/Default.aspx?tabid=150&&ArticleID=113&language=el-GR [Πρόσβαση : 13/08/2013]
- ◆ Tzoumerka-murgia, *Ορεινός τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο [~ 112 ~](http://tzoumerka-

</div>
<div data-bbox=)

- murgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=114&Itemid=129&lang=el, [Πρόσβαση 25/06/2013]
- ◆ Tzoumerka-murgia, *Αθλητικός τουρισμός*, Πηγή από το διαδίκτυο http://tzoumerka-murgia.gr/site/index.php?option=com_content&view=article&id=113&Itemid=128&lang=el, [Πρόσβαση 7/8/2013]
 - ◆ users.sch, Οργανόπουλος Γ., *Αειφορία- Αειφόρος Ανάπτυξη: Αναγκαιότητα- Ορισμοί*, Δάσκαλος, ΜΔΕ στις Επιστήμες της Αγωγής Υπεύθυνος Π.Ε. Α/θμιας Εκπαίδευσης Ν. Πιερίας, Πηγή από το διαδίκτυο : http://users.sch.gr/organopoulos/genika/aeiforia_aeiforos_anaptyxi_organop.pdf [Πρόσβαση: 22/06/2013]
 - ◆ visitgreece, *Συνεδριακός τουρισμός*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.visitgreece.gr/el/meetings_and_incentives [Πρόσβαση: 13/08/2013]
 - ◆ vrisko.gr, *Αθλητικοί Σύλλογοι Κρήτης*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://www.vrisko.gr/dir/athlitikoi-sylogoi/kriti/> [Πρόσβαση: 19/08/2013]
 - ◆ Yppo.gr, Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, *Ιστορικό και Λαογραφικό Μουσείο Ρεθύμνης*, Πηγή από το Διαδίκτυο: http://www.yppo.gr/1/g1540.jsp?obj_id=3230 [Πρόσβαση: 22/08/2013]
 - ◆ 52dim-irakl.ira.sch, Ματαλλιωτάκη Α., Σίμσακ Σ., (2009), *Κούλες (ενετικό φρούριο)*, Πηγή από το Διαδίκτυο: <http://52dim-irakl.ira.sch.gr/perivallontika.files/irakliocity/koules.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ – ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

1. Ποια είναι η φετινή εικόνα του τουρισμού στην Κρήτη;
(αφίξεις, διανυκτερεύσεις, πληρότητες, έσοδα, προφίλ τουριστών)
2. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού έχουν αναπτυχθεί στο νησί και ιδιαίτερα στο Νομό Ηρακλείου;
3. Ποιες εναλλακτικές μορφές τουρισμού θεωρείτε ότι μπορούν περαιτέρω να αναπτυχθούν στο Νομό σύμφωνα με τους κοινωνικούς, περιβαλλοντικούς, πολιτιστικούς πόρους που διαθέτει;
4. Ποια οφέλη θεωρείτε ότι προσφέρουν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού στον τουρισμό της Κρήτης έναντι του κυρίαρχου μοντέλου του μαζικού τουρισμού;
5. Ποια μειονεκτήματα θεωρείτε ότι έχουν οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού έναντι του μαζικού τουρισμού;
6. Υπάρχει ενδιαφέρον (ζήτηση) για εναλλακτικό τουρισμό στο Νομό;
7. Ποια χαρακτηριστικά έχουν οι πελάτες των εναλλακτικών μορφών τουρισμού;
(εθνικότητα, οικονομική κατάσταση, οικογενειακή κατάσταση, επίπεδο εκπαίδευσης, κλπ)
8. Διαφημίζονται / προβάλλονται ικανοποιητικά οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού και με πιο τρόπο (διαδίκτυο, εκθέσεις, φυλλάδια, τουριστικά γραφεία, κλπ);
9. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνται στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού;
(π.χ. έλλειψη κρατικής υποστήριξης, υψηλό κόστος λειτουργίας, περιορισμένη ζήτηση, κλπ)

10. Σε ποιο βαθμό οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού μπορούν να συμβάλλουν στην αειφορία και βιωσιμότητα του Νομού (ανάπτυξη φιλική προς το περιβάλλον και τις τοπικές κοινωνίες);
11. Ποιοι θεωρείτε ότι είναι οι κρίσιμοι παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στο Νομό;
(π.χ. επιδοτήσεις, παροχή κινήτρων, ενημέρωση ντόπιων, βελτίωση υποδομών, αποτελεσματικότερη προβολή, κλπ)
12. Άλλα σχόλια και προτάσεις;